
2024

XIV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ НАУКИ В КРАЇНАХ ЄВРАЗІЇ

30 червня 2024 р.

Переяслав

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

молодіжна громадська організація
«НЕЗАЛЕЖНА АСОЦІАЦІЯ МОЛОДІ»

студентське наукове товариство факультету історичної
і соціально-психологічної освіти
«КОМІТЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ»

МАТЕРІАЛИ

XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії»

30 червня 2024 р.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Переяслав – 2024

Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції **«Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії»** // Збірник наукових праць. – Переяслав, 2024 р. – 69 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Ю.В. Бобровнік,
кандидат історичних наук

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

С.М. Рик – к.ф.н., доцент;
Г.Л. Токмань – д.п.н., професор;
В.В. Поліщук – к. фіз. вих. і спорту;
В.В. Куйбіда – к.біол.н., доцент;
Т.Г. Кириченко – к.п.н., доцент;
Т.В. Кириченко – к.п.н., доцент;
С.М. Танана – к.п.н., доцент;
В.А. Вінс – к.псих.н.;
Ю.В. Бобровнік – к.і.н.;

Члени оргкомітету інтернет-конференції:

Ю.В. Бобровнік,
А.П. Король,
В.В. Поліщук,
Т.Г. Кириченко,
Т.В. Кириченко,
Танана С.М.,
Ю.С. Табачок.

Упорядники збірника:

Ю.В. Бобровнік,
А.М. Вовкодав.

СЕКЦІЯ: ЕКОНОМІКА**Тетяна Мазняк
(Переяслав, Україна)****ЕКОНОМІЧНА СУТЬ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА**

Прибуток підприємства є джерелом власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Їх нестача спричиняє виникнення боргів, що у кінцевому підсумку може призвести до фінансової кризи і банкрутства. Зростання прибутку значною мірою визначає темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення. Чинниками, що впливають на фінансові результати у різних галузях економіки, можуть бути: діючий порядок формування та використання прибутку підприємств, зміни обсягів виробництва в галузі, ефективність фінансового менеджменту підприємств, тощо.

Теоретичні та практичні аспекти управління прибутком підприємств розглянуті в працях науковців: І.О. Бланка, Л.Д. Буряка, Ф.Ф. Бутинця, О.Р. Квасовського, А.М. Поддєрьогіна, В.В. Сопко, Н.М. Цал-Цалко, В.П. Привалова, Р.С. Сайфуліна, Г.В. Савицької, А.Д. Шеремета та ін. Серед західних економістів дослідження прибутку знайшло відображення у роботах А. Бабо, Л. Р. Брейлі, Є. Бріггема, А. Гропеллі, К. Друрі, Б. Коласса, С. Майерса, С. Росса, Р. Холта.

Проблема грамотного і ефективного управління прибутком є найактуальнішою на сучасному етапі розвитку економіки України. Багато підприємств прагнуть максимізувати прибуток в короткостроковому періоді і не здійснюють фінансових вкладень в розвиток виробництва. Це відбувається частково через нестачу економічних знань керівництва підприємств, частково через нестабільність економічної ситуації в країні. Механізм ефективного управління прибутком повинен сприяти підвищенню ефективності виробництва і стимулювати його розвиток. На більшості українських підприємств даному і найважливішому аспекту надається недостатня увага [1, с. 256].

У групі функцій керування прибутком як спеціальної області керування підприємством основними з них є:

1. Керування формуванням прибутку. Функціями цього керування є обґрунтування цільової потреби в загальній сумі прибутку, необхідної для ефективного розвитку підприємства; прогнозування можливостей одержання прибутку в розрізі окремих видів його діяльності; формування цільових критеріїв норми прибутку по підприємству й забезпечення їх досягнення.

2. Керування розподілом і використанням прибутку. У процесі реалізації цієї функції забезпечується своєчасна сплата податків за рахунок прибутку; формується система пропорцій розподілу прибутку на частини, що капіталізується та споживається; забезпечується формування фінансових ресурсів за рахунок прибутку для розвитку окремих видів діяльності, а усередині них — по окремих напрямках використання.

На підприємстві розподілу підлягає чистий прибуток, тобто прибуток, що залишився в розпорядженні підприємства після сплати податків і інших обов'язкових платежів. З прибутку стягуються санкції, що сплачуються в бюджет і деякі позабюджетні фонди [3, с. 318].

Кошти на розвиток і вдосконалення виробництва витрачаються на задоволення потреб, які пов'язані із зростанням обсягів виробництва, технічним переозброєнням, вдосконаленням технології виробництва та інших потреб, що забезпечують зростання і вдосконалення матеріально-технічної бази підприємства. Конкретно ці витрати представляють собою капітальні вкладення в будівництво нових виробничих площ, реконструкцію підприємств, придбання і монтаж нового устаткування, інші витрати капітального характеру, включаючи природоохоронні і такі, що спрямовані на поліпшення умов праці і техніки безпеки. Це також витрата на проведення науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт, підготовку та освоєння нових прогресивних технологій та видів продукції [4, с. 182].

Однією з потреб виробництва, яка пов'язана з його розширенням і відтворенням, є збільшення власних фінансових ресурсів, які вкладаються в запаси сировини, матеріалів, перехідні запаси незавершеного виробництва, готової продукції, товарів, тобто збільшення фонду власних оборотних коштів.

Фонд коштів, які спрямовуються на соціальні потреби, використовуються в основному на такі витрати, що сприяють соціальному розвитку колективу підприємства:

- будівництво, реконструкцію і капітальний ремонт житлових будинків і об'єктів соціально-культурної сфери;

- утримання об'єктів соціально-культурної сфери (дитячих дошкільних закладів, лікарень, будинків і баз відпочинку, клубів і палаців культури тощо);

- проведення оздоровчих, культурно-масових заходів, у тому числі придбання путівок на відпочинок і лікування;

- інші подібні витрати (на здешевлення харчування робітників і службовців в заводських їдальнях, оснащення клубів, кімнат відпочинку, гуртожитків теле- і радіоапаратурою, іншим обладнанням тощо).

Фонд коштів для матеріального заохочення використовується з метою стимулювання зацікавленості трудящих підприємства в досягненні високих кінцевих результатів роботи. В даному напрямку прибуток використовується на виплату винагороди за загальні результати роботи за підсумком року, на одноразове

преміювання окремих працівників за виконання особливо важливих виробничих завдань, виплату премій за інші досягнення в роботі, а також надання одноразової матеріальної допомоги робітникам і службовцям.

Резервні фонди можуть створюватися за рахунок прибутку підприємствами всіх форм власності для використання на випадок різкого погіршення фінансового становища в результаті тимчасової зміни ринкової кон'юнктури, стихійних лих тощо. Що стосується акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю та інших господарських товариств, створення ними резервних фондів за рахунок прибутку є обов'язковим у порядку і розмірах, що визначаються установчими документами [5, с. 13-16].

Проблема грамотного і ефективного управління прибутком є найбільш актуальною на сучасному етапі розвитку економіки України. Механізм ефективного управління прибутком повинен сприяти підвищенню ефективності виробництва і стимулювати його розвиток. На більшості українських підприємств даному і найважливішому аспекту надається недостатня увага. Для підвищення ефективності управління прибутком, а також його максимізації підприємства мають змогу використовувати різні економіко-математичні моделі. Саме вони дають підприємству більш конкретну інформацію щодо оптимальних обсягів випуску продукції, витрат для ефективної діяльності та інше.

Література:

1. Афанасьєв М.В., Гончаров А.Б. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самост. вивчення дисципліни / За редакцією проф. М.В. Афанасьєва. Х.: ВД "ІНЖЕК", 2005. – 410 с. Укр. мов.
2. Бланк И.А. Управление прибылью, 2-е изд., расм. и доп. – К.: Ника – Центр, Эльга, 2008. – 752 с. – (Серия «Библиотека фин. Менеджера»; Вып. 2)
3. Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. – К.: Видавництво А.С.К., 2006. – 400 с.: іл. – (Унів. Б-ка).
4. Економіка підприємств. Підручник/ За ред. К.Ф. Полякова. – К.: Епіцентр, 2007, 301 с.
5. Амоша О. І. Організаційно-економічні проблеми детинізації економіки // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2005. – № 15 – 2. – С. 12–19.

Алдияр Дуйсембай
(Караганда, Казахстан)

ЛИДЕРСТВО В СТРАТЕГИЧЕСКОМ МЕНЕДЖМЕНТЕ И ЕГО РОЛЬ В ПОВЫШЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ

Повышение конкурентоспособности организаций, а также качества товаров и услуг требует совершенствования процессов управления качеством за счет совершенствования управления процессными процедурами внутри организации, а не только оценки внешних результатов (товаров, услуг) потребителями.

В современных условиях глобального экономического кризиса, концентрации и глобализации производства доминирующим критерием эффективности бизнеса является его конкурентоспособность.

Невзирая на то, что ценовой инструментарий конкуренции в современном предпринимательстве играет далеко неглавную роль, его значимость для определения стратегии компании по-прежнему актуальна. Поскольку фактор цены является одной из важнейших характеристик рынка, говорить об его исчезновении, как инструментария конкуренции, нельзя. Кроме того, сегодня наблюдается тесное взаимодействие всего комплекса средств конкуренции.

Перемены в экономике развитых государств привели к господству именно неценового инструментария. В частности, сегодня применяются разнообразные варианты продуктовой дифференциации, которая способствует отделению товара какой-либо компании в глазах покупателей от иных продуктов-аналогов. Практически дифференциация товара выражается в изменениях характеристик продукта, подобных цвету, размеру, упаковке. Данные доводы нашли подтверждение в практических исследованиях учёных-экономистов Йозефа Шумпетера и Эдварда Чемберлина [1].

Инновационные подходы к исследованию содержания и значения конкуренции воплощены в современных концепциях, связанных со стратегическим маркетингом и менеджментом, в рамках которых разрабатываются разнообразные методы достижения лидирующего положения на рынке. Среди наиболее интересных и эффективных концепций могут быть выделены теории, связанные с установлением преимущества сотрудиических взаимоотношений над конкуренцией, а также сбалансированного объединения конкуренции и партнерства.

Одно из последних исследований Института стратегических перемен фирмы Андерсон Консалтинг [2] дает нам достаточно полную картину таких требований. В процессе исследования определились три основные характеристики глобального лидерства в будущем. Глобальные лидеры должны:

- Постоянно совершенствовать свои знания и способности, развивать способность объективно оценивать свои действия, уметь использовать свои сильные стороны, так же хорошо, как восполнять пробелы в знаниях. Лидер должен пользоваться доверием окружающих, руководствоваться личными фундаментальными и духовными ценностями, органично сочетая эмоции, интеллект и деловые качества. Лидер или руководитель должен не столько накапливать знания в себе, сколько делиться ими с

окружающими. Поверхностного развития и умения руководить будет недостаточно для многих руководителей, особенно глубокие внутренние изменения потребуются для взрослеющих молодых лидеров.

- Руководить организацией, создавая внутренние и внешние сети влияния. Руководители должны уметь создавать такие сети часто на неформальной основе. Такие формы сетевых взаимоотношений предполагают различные союзы и партнерские отношения как внутри одной сферы деятельности, так и между отраслями, в итоге они могут приводить к формальному слиянию и объединению. Такими союзами и объединениями нельзя управлять исключительно через иерархическое руководство и контроль, поскольку никто в одиночку не может справиться со столь высоким уровнем сложности управления созданной составной сетью; руководящие функции должны быть разделены, часто среди группы, команды руководителей. Глобальные лидеры должны уметь руководить сборными - матричными, взаимозависимыми, временными "командами". Они должны понимать и создавать технологические системы-инфраструктуры, которые дают возможность динамичным, сложным информационным сетям действовать продуктивно. Лидер должен во все большей мере определять и формулировать скрытый, неосознаваемый потенциал организации, такой как потенциал знания, человеческий капитал, так же как и явные осознаваемые ресурсы, такие как основной капитал и финансы.

- Повышать личную квалификацию персонала, так же как и профессиональный уровень организации в целом, используя и стимулируя различия в образе мышления, подходе к решению задач и культуре всего земного шара. Лидер будущего должен уметь использовать различие мнений, творческие дискуссии, признавая существующие мировые различия, и в то же время использовать то общее во взглядах, образе жизни и т.п., что объединяет людей в мире. Помимо развития глобального видения проблем, глобальный лидер должен также понимать нужды и использовать мотивации всех возрастных групп.

В дополнение в исследовании были выделены четырнадцать ключевых черт глобальных лидеров [3]:

1. Мыслит глобальными категориями
2. Предвидит потенциальные возможности
3. Создает общее видение будущего
4. Способствует развитию способностей людей, делегирует им полномочия
5. Ценит в людях различия
6. Развивает командный подход к работе, чувство партнерства
7. Приветствует перемены
8. Демонстрирует знание технологий
9. Поощряет конструктивный вызов
10. Обеспечивает удовлетворение клиентов
11. Достигает успехов в соревновании с конкурентами
12. Демонстрирует личные достижения, высокий уровень компетенции
13. Проявляет готовность к коллективному руководству
14. Действует в соответствии с провозглашенными ценностями.

На первый взгляд кажется, что соответствовать всем этим требованиям достаточно сложно. И это было бы без сомнения так, если не учитывать, пожалуй, самого главного требования, о котором Андерсон Консалтинг почему-то не говорит открыто - современный лидер-руководитель должен обладать системным мышлением. В этом случае разнородные характеристики структурируются, приобретут целостность и займут своё место. Системное мышление, так же как и ценностный базис лидера, нам хотелось бы выделить особо.

Именно системное мышление позволяет создать общее видение организации, адекватно оценить ситуацию, корректно осуществить постановку задачи. Только при системном подходе процесс может стать большим, чем сумма его элементов. Основной принцип системного мышления состоит в том, что любой процесс, объект или явление рассматривается как система. «Бизнес, как и другие виды человеческой деятельности, также представляет собой некую систему. Здесь также наличествуют невидимые взаимосвязи, которые порой только с годами раскрываются полностью» [4]. Каждый из нас, так или иначе, вольно или невольно оказывается участником деятельности многих систем, не всегда даже замечая это. «Получается любопытная ситуация: мы являемся составными частями каких-то существующих в обществе систем, даже иногда не подозревая об этом. Мы воспринимаем их лишь опосредованно - через отношения, в которые мы вступаем с другими людьми. Но нельзя считать, что для нас абсолютно безразличен факт «невидимости» этих систем. Ведь мы постоянно стремимся их усовершенствовать» [4]. И особенно этот факт не должен быть безразличным для руководителя. Трудно улучшить то, что не видишь или о чем имеешь неполное представление. Ещё труднее совершенствовать то, о чём не подозреваешь. Даже если руководитель знает свою организацию от А до Я и учитывает субъективные и абстрактные элементы: такие, как человеческий фактор, лидерство, наличие миссии в организации и т.п., то остается еще надстоящая система, в которой организация - лишь элемент. Следовательно, организация будет получать обратную связь на любые свои изменения не только изнутри, но и извне. И зачастую в весьма неожиданной форме. Об этом тоже следует помнить, иначе о какой адекватности руководителя может идти речь.

По сути дела, система - это самостоятельная сущность и системный взгляд нужен для того, чтобы видеть систему в ее полноте, целостности; если хотите, видеть ее со стороны. Иначе сомнительно, что удастся что-либо улучшить. Система живет сама, руководитель думает, что она живет под его руководством

или благодаря ему. Пытается что-то сделать, хочет как лучше, в результате получается, как всегда. Недаром даже эта фраза стала крылатой, что указывает на ее актуальность. Отсюда возникает проблема преодоления невидимости этих систем. Из чего же состоит система? «Останется ли что-то от нее, если исключить материальность нашего собственного существования и материальность объектов, образующих внешнюю - видимую часть системы? Исключить все это из рассмотрения не трудно, поскольку нетрудно представить завтра на нашем месте другого сотрудника, полную смену мебели или помещений. Это значит, что все эти материальные элементы системы, то есть чаще всего и мы сами, суть системы не определяют. И выходит, что главной оказывается, несмотря ни на что, та самая - невидимая, нематериальная, невещественная ее часть. Что же это за часть? А это есть ни что иное, как совокупность отношений, которые устанавливаются между людьми, так или иначе причастными к деятельности системы» [5].

То есть система состоит не только из конкретной материальной части, но из абстрактной. И вместе они есть неделимое целое, как форма и содержание. И невозможно работать с одной частью, игнорируя другую. Сейчас, наряду с такими причинами, как возрастающий интерес к лидерству в бизнесе, тенденция к переходу к эре TQM и многими другими можно отметить ещё и то, что лидерство как раз та абстрактная категория, о которой стараются не говорить, но без которой, как вы видите, конкретная реальность половинчата и ущербна.

Итак, развитие средств, способных обеспечить конкурентные преимущества прошло значительный путь. Сегодня к числу инструментов конкуренции, помимо цены, относится множество неценовых показателей, подобных качеству продукта, применению инноваций, обслуживанию потребителя, выбору метода продвижения, интеллектуальному капиталу, репутации компании.

Посредством реализации концепции лидерства конкуренция ведет к появлению более совершенных продуктов, обладающих уникальным характером.

Литература:

1. Гусев, Ю. В. Стратегия развития предприятий. - СПб.: Издательство СПбУЭФ, 2021. - 256 с.
2. Конев А.Н. Влияние стиля лидерства на управление виртуальной командой // Бизнес-образование в экономике знаний. 2020. №3 (17)
3. Абрамов, В. С. Стратегический менеджмент в 2 ч. Часть 1. Сущность и содержание: учебник и практикум для вузов / В. С. Абрамов, С. В. Абрамов; под редакцией В. С. Абрамова. - Москва: Издательство Юрайт,
4. <https://life-pay.ru/blog/marketing/liderstvo-kak-tekhnologiya-obespecheniya-konkurentosposobnosti-produktsii/>
5. Шутько Л.Г., Шатько Д.Б. Лидерство в системе менеджмента качества и его роль в повышении конкурентоспособности организации//Экономика и управление инновациями. 2022. № 2 (5). С. 61-70.

Научный руководитель:

PhD, ассоц. профессор Е.Д. Орынбасарова.

СЕКЦІЯ: ІСТОРІЯ

**Альона Геза
(Вишневе, Україна)**

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ПРОГРАМНИХ СИСТЕМ НАН УКРАЇНИ

У 1980 році було створено Спеціальне конструкторсько-технологічне бюро програмного забезпечення Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова АН УРСР за потреби централізації робіт зі створення проблемного забезпечення ЕОМ і систем на основі нових технологій виробництва програм тощо.

Інститут програмних систем НАН України (ІПС НАН України) було створено 3 липня 1992 року згідно до постанови №194 Президії НАН України, згодом він увійшов до складу Кібернетичного центру НАН України [1].

У період з червня 1985 року по грудень 2021 року директором Інституту програмних систем НАН України був член-кореспондент НАН України, академік НАН України, заслужений діяч науки і техніки України Антон Пилип Іларіонович, заступниками якого були: Палій Павло Миколайович (заступник із загальних питань), Щербак Богдан Валерійович (заступник із загальних питань) та доктор технічних наук, спеціаліст у галузі математичного моделювання та обчислювальних методів Яловець Андрій Леонідович (заступник директора з наукової роботи). З кінця грудня 2021 року і до тепер директором інституту є спеціаліст у галузі штучного інтелекту та інтелектуальних систем, Член-кореспондент НАН України Сініцин Ігор Петрович. Слід зазначити, що заступниками Сініцина І.П. є: Гребенніков Асаді Болдохоянович (заступник із загальних питань); Джулай Олександр Миколайович (заступник із загальних питань); спеціаліст у галузі математичного моделювання та обчислювальних методів, професор Шевченко Віктор Леонідович (заступник з наукової роботи). З 22 вересня 2008 року по 01 вересня 2022 року ученим секретарем інституту був старший науковий співробітник, кандидат технічних наук Мороз Григорій Борисович. З 1 вересня 2022 року і до тепер ученим секретарем даної установи є старший науковий співробітник, кандидат технічних наук Дергильова Олена Вікторівна.

На початку заснування наукової установи, сформувалися наступні наукові підрозділи: науково-дослідний відділ автоматизованих інформаційних систем, науково-дослідний відділ проблем практичної інформатики, науково-дослідний відділ проблем моделювання та надійності людино-машинних систем, науково-дослідний відділ автоматизованих систем програмно-цільового управління, науково-дослідний відділ автоматизованих систем організаційного управління, науково-дослідний відділ теорії комп'ютерних обчислень. З часом почали перейменовувати певні підрозділи і у деяких з них почали з'являтися власні підрозділи чи лабораторії тощо [2].

ІПС НАН України активно працює над наступними науковими напрямками діяльності: формально-логічні основи, методи та засоби створення інтелектуальних інформаційних систем, банків даних та знань; математичні методи та проблемне забезпечення для побудови складних розподілених комп'ютерних систем; теоретичні та прикладні проблеми розроблення систем і технологій програмування, моделі та засоби програмної інженерії, проблеми оцінки та забезпечення якості, стандартизації та сертифікації програмних систем.

На початку своєї наукової діяльності інститут запропонував різні версії інструментального середовища програмування ПАЛЬМА, яка підтримує створення надзвичайно великих баз даних у реальному часі та прикладних програмних застосувань. Також було запропоновано ІПС НАН України загальносистемні програмні засоби управління даними великих обсягів і складної структури в автоматизованих інформаційних системах, системах обробки даних та управління [3].

Інститут брав участь у створенні загальної телекомунікаційної інфраструктури АІС національного масштабу у вигляді корпоративної Академічної мережі обміну даними (АМОД). Слід зазначити, що фахівці даної установи тісно співпрацюють з різноманітними університетами, науковими і промисловими установами, а також закордонними й міжнародними інституціями. Зокрема ІПС НАН України активно співпрацював та співпрацює з: Інститутом фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України, Дослідницьким центром авіакосмічної фізіології (США), Міністерством оборони України, Державною прикордонною службою України, Міністерством закордонних справ України, Державною науковою установою «Енциклопедичне видавництво», Міністерством промислової політики України, Міністерством транспорту і зв'язку України, Державним космічним агентством України, Українським гідрометеорологічним центром тощо.

Розробки Інституту програмних систем НАН України є унікальними та неповторними. Так, інститутом було розроблено та впроваджено у дію комплексну технологію створення складних інтегрованих розподілених інформаційно-аналітичних систем реального часу для підтримки поточної діяльності центральних органів виконавчої влади, що дало змогу створити унікальну систему «Гарт» (яка забезпечила недоторканність прикордонної служби України) та «Аркан» (яка надає підтримку міжвідомчій взаємодії виконавчих органів). Зазначимо, що для дослідження та оцінки кровообігу космонавтів було створено моделюючий програмний комплекс «КОСМОНАВТ». Також для захисту локальних та мережних АРМ від несанкціонованого доступу з ідентифікацією користувачів електронними картами було розроблено апаратно-програмний комплекс «ЗАХИСТ» тощо [3].

Активну участь у роботі наукової установи приймають не лише провідні спеціалісти та вчені, але й молоді таланти. Молодший науковий співробітник Вадим Олександр Анатолійович є переможцем конкурсів молодих вчених завдяки проектам науково–дослідницьких робіт на теми: Розробка поліноміальних процедур розпізнавання та прогнозування складних об'єктів (2003 р.); Дослідження математичних закономірностей запису генетичної інформації в хромосомах ДНК вищих організмів (2005 р.) [4].

Слід зазначити, що ІПС НАН України видав понад 48 монографій, 1400 публікацій в різних наукових українських та закордонних періодичних виданнях. Науковою установою було розроблено і введено в дію 83 Національні стандарти у галузі інженерії програмування. Інститут програмних систем НАН України є членом міжнародних наукових асоціацій Association of Computing Machinery та IEEE Computer Society, Міжнародної організації з питань стандартизації ISO в рамках з Підкомітету «Інженерія програмних засобів» Технічного комітету зі стандартизації ISO/IEC–JTC/SC7 Software Engineering, Асоціація європейських національних спілок дослідження операцій. Також інститут є членом Українського відділення Асоціації обчислювальної техніки та співзасновником наукового журналу «Проблеми програмування» тощо.

В ІПС НАН України працюють доктори та кандидати технічних, фізико–математичних і біологічних наук, також один академік НАН України. Всього налічується понад 109 співробітників [5].

Визначною історичною постаттю в інституті є вчений у галузі програмування є Андон Пилип Іларіонович. Він народився 16 жовтня 1938 року в с. Кирилівка (Флорештський район, Молдовська РСР). Закінчивши фізико–математичний факультет Кишинівського державного університету (1961 р., спеціальність «математика»), Пилип Іларіонович поїхав до Києва. Там він розпочав працювати в Інституті кібернетики АН УРСР. Спочатку Андон П.І. працював інженером, а згодом став молодшим співробітником інституту. Активно працював над своєю кандидатською дисертацією, яку захистив у 1967 році. У період 1969 – 1980 рр. Пилип Іларіонович очолював відділення у спеціальному конструкторському бюро Математичних машин і систем Інституту кібернетики АН УРСР, де активно працював над розробкою систем щодо оброблення даних за допомогою ЕОМ. Слід зазначити, що з квітня 1980 року по червень 1985 року Андон П.І. став заступником директора з наукової роботи Спеціального конструкторсько–технологічне бюро програмного забезпечення Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова АН УРСР. Згодом його затвердили директором цієї наукової установи. Вже у 1986 році Пилип Іларіонович захистив докторську дисертацію та отримав ступінь доктора фізико–математичних наук. За весь період своєї роботи в інституті, Андон П.І. опублікував 5 монографій та понад 200 своїх наукових праць. Також він викладав лекції у Київському національному університеті ім. Т.Г. Шевченка та був головою Державної експертної комісії в НТУ КПІ. За свою діяльність та вагомий внесок у науку, Пилип Іларіонович отримав звання члена–кореспондента НАН України. У 1992 році його затвердили на посаді директора ІПС НАН України. Зазначимо, що у 1998 році він став заслуженим діячем науки і техніки України. Також Пилип Іларіонович є лауреатом державних премій у галузі науки та техніки УРСР та України, премій Ради Міністрів СРСР та премій НАН України ім. В.М. Глушкова та С.О. Лебедева [6, 7].

Література:

1. Статут Інституту програмних систем НАН України інд.код. 05540149. – К. – 21 с.
2. Офіційний сайт nas.govpro Інститут прикладних систем НАН України. Електронний ресурс. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Org/About/Pages/default.aspx?OrgID=0000505>.
3. Інституту програмних систем–30 років. Публікація прес-служби НАН України. Електронний ресурс. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9231>.
4. Про участь у конкурсах молодих вчених ІПС НАН України. Електронний ресурс. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/PersonalSite/ParticipationCompetitions/Pages/Grants.aspx?PersonID=000001627>.
5. Відділення інформатики НАН України. Історики–біографічний довідник / НАН України. – Київ: Академперіодика, 2017. – 286 с.
6. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Електронний ресурс. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/1474996>.
7. Андон Пилип Іларіонович / В. Д. Сторчеус // Енциклопедія Сучасної України. Електронний ресурс / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. URL:<https://esu.com.ua/article-44102>.

СЕКЦІЯ: ПЕДАГОГІКА

Зоя Бондаренко, Наталія Цокур, Ксенія Шевцова
(Дніпро, Україна)

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Постановка проблеми. Освіта – це єдиний цілеспрямований процес як навчання, так і виховання, що здійснюється в інтересах людини, сім'ї, суспільства й держави. Головним завданням сучасної держави є створення умов для отримання освіти всіма особистостями, їх соціальної реабілітації та отримання можливості бути повноцінним членом суспільства. Зарубіжні країни вже давно мають досвід спільного навчання всіх здобувачів вищої освіти, що дозволяє судити про ефективність такого навчання для соціальної адаптації осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Але найважливішим є те, що суспільство починає приймати осіб з обмеженими можливостями як повноцінних його членів, проявляє повагу і толерантне ставлення до них. Виховання в учасників освітнього процесу толерантного ставлення до здобувачів вищої освіти з обмеженими можливостями здоров'я в процесі їх соціалізації визначить успіх освітньої та соціальної інклюзії цієї категорії населення. Однією з найактуальніших проблем сучасної української системи освіти є організація професійної підготовки і для осіб з інвалідністю.

У сучасній Україні існують заклади вищої освіти (далі – ЗВО), які намагаються цілеспрямовано вирішувати проблему інклюзивної вищої освіти. І можна стверджувати, що за останні п'ять років визначення спеціальних умов отримання якісної та доступної вищої освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням макро- і мікросоціальних реалій стало однією з традиційних наукових проблем вищої інклюзивної освіти.

Гостроту і суперечливість створення інклюзивного освітнього середовища обумовлено наявністю безлічі проблем. Ці проблеми пов'язані з організацією спільного навчання здобувачів вищої освіти, які нормально розвиваються і здобувачів вищої освіти з обмеженими можливостями здоров'я, які мають особливі освітні потреби (можливість доступу в приміщення освітнього закладу, матеріально-технічного оснащення процесу навчання, кадрового забезпечення тощо). Концепція інклюзивної освіти передбачає прийняття кожного здобувача вищої освіти незалежно від особливостей його розвитку, забезпечення рівних прав в отриманні освіти таких осіб. Інклюзивну освіту визнано найбільш гуманним і ефективним для соціалізації осіб з обмеженими можливостями здоров'я та людей з інвалідністю [2, с. 22–23]. Звісно, що інклюзивна освіта заснована на деяких основних принципах, серед яких і такий: створення адаптованого середовища, що дозволяє забезпечити повноцінне включення здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами ЗВО в освітній процес, їх особистісну самореалізацію. Отже, сьогодні освітні установи, серед яких і ЗВО, повинні прагнути створити такі умови, завдяки яким має бути доступним процес навчання для кожної особи, яка прагне здобути освіту, та умови, що сприятимуть її успішній соціалізації. Про це мова йтиме у статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можливості розвитку освітнього середовища навчальних закладів, придатних для інклюзивної освіти досліджували А.С. Аріщенко, Т.І. Бондар, З.П. Бондаренко, О.В. Дяченко, К.О. Зелінська-Любченко, І.І. Іваничко, Л.В. Мороз, В.М. Синьов, Н.З. Софій, Г.Й. Шевчук та ін. У наукових працях В.І. Бондаря, І.О. Калініченко, А.А. Колупаєвої, К.О. Кольченко, Г.Ф. Нікуліної, Л.З. Сердюк, П.М. Таланчука обґрунтовано концептуальні основи впровадження інклюзивної освіти в систему вищої освіти України.

До проблеми толерантного освітнього середовища та особливостей його створення в освіті зверталися такі видатні педагоги, як Н.О. Асташова, А.С. Макаренко, О.С. Матієнко, В.О. Сухомлинський, В.О. Тишков, К.Д. Ушинський, С.Т. Шацький та ін., які значну увагу приділяли проблемам організації, використання освітніх можливостей середовища у формуванні особистості. Педагогічні ідеї формування толерантної особистості присутні в багатьох працях видатних педагогів минулого таких, як Г.Г. Ващенко, А.С. Макаренко, М. Монтессорі, Й.Ф. Песталоцці, С.Ф. Русова, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський та ін.

Попри досліджувані освітньо-виховні проблеми здобувачів вищої освіти, все ще залишаються не до кінця вивченими інноваційні форми інклюзивного навчання, наукові підходи щодо визначення багатьох педагогічних дефініцій, які набули вже іншого значення, ужитку тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У науковій літературі розглянуті досить детально особливості освітнього процесу, однак питання інклюзивного навчання саме у вищій потребує ґрунтовного вивчення. Тому безбар'єрний та доступний освітній простір, де кожен може отримати освіту незалежно від місця проживання або фізичних особливостей – такий же важливий аспект євроінтеграції, як економіка, дотримання законів чи демократія. Освіта – це не лише про зміст, але також і про «форму». Про місце, де будь-хто, незалежно від віку, може зручно сісти, розкрити ноутбук чи книжку, поспілкуватися з однодумцями, послухати лекцію тощо.

Метою статті є теоретичне дослідження змісту інклюзивного навчання як сучасного підходу до здобуття освіти осіб із особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що успішність навчання здобувачів вищої освіти з обмеженими можливостями здоров'я прямо залежить від створених в стінах освітньої організації умов

інклюзивного навчання. Однієї наявності у ЗВО спеціалізованої інфраструктури недостатньо. Система навчання здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами (далі – з ООП), їх професійна підготовка, на нашу думку, повинна ґрунтуватися на ефективній шкільній підготовці, профорієнтаційній роботі, інтегрованому навчанні, оснащенні спеціальною технікою і програмним забезпеченням, тьюторському супроводі, використанні дистанційних технологій і сприяння працевлаштуванню [7, с. 12–15].

Усвідомлюємо, що при формуванні інклюзивного освітнього середовища у виші необхідно забезпечити архітектурну доступність внутрішніх приміщень, кампусів, гуртожитків, спортивних і культурних споруд. Сьогодні практично всі заходи щодо створення безбар'єрного середовища зводяться до установки пандусів та ліфтів. Основними причинами слабкого розвитку безбар'єрної інфраструктури є фінансові питання і розуміння і прийняття суспільством вищої освіти людей з ООП як соціальної норми.

Пріоритетним завданням інклюзивного середовища ЗВО визначаємо необхідність формування умов освітнього процесу, в якому всі студенти, незалежно від психофізичного порушення чи його відсутності, отримують однаково якісні освітні послуги. Кінцевим результатом навчання у виші має стати різнобічно розвинена особистість із здатністю до самовдосконалення, сформованою життєвою компетентністю і умінням взаємодіяти із людьми з різними можливостями.

У структурі інклюзивного середовища ЗВО виділяємо окремі компоненти: *змістовий компонент* – визначає мету та функції інклюзивного середовища ЗВО, цінності, які лежать в основі її філософії; *соціально-просторовий компонент* – зумовлює ролі всіх учасників освітнього процесу (здобувачів вищої освіти, педагогів, суспільних інституцій); визначаємо зміст соціально-психологічного клімату у ЗВО, вимоги до предметно-просторового середовища тощо; *процесуальний компонент* – представляє принципи функціонування інклюзивного середовища в ЗВО, етапи його розвитку та становлення необхідні для цього засоби, ресурси, інструментарій; *діяльнісний компонент* – передбачає систему взаємодії, співтворчості учасників навчально-виховного процесу; стихію як силу, що захоплює та управляє, програмує поведінку учасників середовища; визначає простір можливостей, що дозволяє суб'єктам освіти задовольняти свої інтелектуальні, комунікаційні, творчі та інші потреби; результативний компонент – встановлює проміжні та кінцеві результати функціонування інклюзивного середовища ЗВО відповідно до виокремлених критеріїв, показників, рівнів та типів середовища [9, с. 112].

Ми переконані, що сучасні дослідники здійснили спробу визначити та узагальнити ознаки середовища, до яких відносимо особливості організації навчального процесу у виші осіб з ООП. Ключовими ознаками інклюзивного середовища вважаємо: цінності інклюзії, які відображені в системі філософії ЗВО; реалізація індивідуальних освітніх траєкторій; гнучкість змістового та процесуального компонентів освітнього процесу; організація освітнього процесу спрямована на задоволення освітніх потреб всіх здобувачів вищої освіти – як із статусом інвалідності, так і з типовим розвитком; оптимально сформоване предметно-просторове середовище освітнього закладу, організований інформаційний супровід; наявність сприятливого соціально-психологічного клімату; створення умов для спільної діяльності учнів, їх організованого дозвілля; якісне ресурсне забезпечення освітнього процесу з урахуванням різних нозологій; варіативність, що дає можливість враховувати та задовольняти освітні, культурні, соціальні потреби здобувачів вищої освіти; партнерська взаємодія; дієвий командний підхід різнопрофільних фахівців, що забезпечують психолого-педагогічний, корекційно-реабілітаційний супровід здобувачів вищої освіти з ООП; стійкість до внутрішніх змін та зовнішніх впливів [2; 3; 4; 5; 7; 9].

У повсякденній освітній діяльності враховуємо спрямованість на ініціювання активності та самостійності здобувачів вищої освіти з ООП у навчальному просторі. На нашу думку, уклад студентського життя надає можливість особистості з ООП вибирати не тільки навчальний предмет, курс або факультатив, а й теми, ритм роботи, варіант поведінки, форми і способи дії; разом з НПП створювати нерегульовані і не регламентовані освітні простори зі спільно прийнятими нормами і правилами; відкрито приймати рішення і впливати на характер рішень, що стосуються всього студентського співтовариства, при найрізноманітніших структурах самого колективу та органів його управління, самоврядування [3; 4]. Ті ж умови створює і толерантне освітнє середовище, одним з призначень якого є створення суб'єктної позиції у будь-якого учасника навчального процесу незалежно від його культурних, національних та фізичних можливостей.

І уклад студентського життя, і толерантне освітнє середовище формують цінності, неповторний досвід діяльності в умовах здобуття освіти, про що мають пам'ятати викладачі вишу, особливо зараз, коли наявний воєнний стан та дистанційна форма навчання. Тут важливо навчити здобувача освіти самому обирати зміст навчання, форми діяльності, вільно брати участь у обговоренні спільних справ, заходів тощо.

При створенні безбар'єрного освітнього середовища у ЗВО керівники мають подбати про належну організацію освітнього простору, в якому ці відносини складаються, стиль підходу до проблем, які виникають, наприклад, певні проблеми як в спілкуванні, так і в організації навчального процесу. Безсумнівно, при побудові інклюзивного середовища провідну роль відіграє характер відносин педагогів і здобувачів вищої освіти, проте їх сутність проявляється насамперед у взаєминах під час спільної освітньої діяльності.

Зараз особливо актуальним в теорії і практиці вищої освіти стає питання організації психолого-педагогічного супроводу процесу адаптації до ЗВО осіб з ООП, бо найчастіше період адаптації для осіб з ООП в середовищі установи вищої освіти виявляється складним і тривалим. Це може бути обумовлено низкою факторів, сформованим у попередні періоди їхнього життя і попереднього навчання. До них можуть бути віднесені труднощі в засвоєнні навчального матеріалу, відсутність комунікативних навичок, досвід поблажливого ставлення, що сформувалася завищена самооцінка, почуття жалю тощо. Все це не може бути

причиною соціальної ізоляції від студентської спільноти, але обов'язково вимагає спеціально організованого процесу психолого-педагогічного супроводу [2; 4].

Отже, інклюзивна форма навчання здобувачів вищої освіти з ООП передбачає створення в колективі навчального закладу атмосфери толерантності та рівного права для якісного навчання всіх здобувачів вищої освіти. Розвиток толерантності до людей з ООП є актуальною потребою сучасного суспільства і є однією зі складових їх успішної інтеграції, а кураторство як частина виховної системи відіграє значну роль у формуванні такої толерантності, так як саме процес виховання сприяє розвитку ціннісних орієнтацій та установок, терпимості до особливостей людей.

Формування ставлення до здобувачів вищої освіти з ООП та прийняття їх всіма студентами, формування позитивного ставлення до проблем цих осіб в колективі, а також досягнення високого рівня їх соціальної активності є одним з основних завдань куратора. Це досягається завдяки організації спільної діяльності зі здоровими однокурсниками, використанням тренінгів, рольових та ділових ігор. Включення здобувачів вищої освіти з ООП допомагає їх успішній інтеграції та самореалізації, створює основу для подальшого спілкування між студентами [4; 5; 6; 7].

Звернення до досвіду виховання у вітчизняній вищій школі попередніх років сьогодні є особливо важливим, оскільки сучасне оновлення виховного процесу як частини вищої освіти потребує дослідження її розвитку як цілісного явища і формування всіх її компонентів та чинників, що обумовлювали ці процеси. Тільки виважений аналіз виховного процесу у виші, може дати можливість виділити ті його елементи, які доцільно застосовувати в сучасних умовах, побачити можливі шляхи запровадження цього досвіду в сучасну практику навчання і виховання майбутніх фахівців. На наш погляд, переосмислення з позицій сьогодення феномена розвитку навчально-виховного процесу в умовах вищої школи у 20-ті – 80-ті роки ХХ століття сприятиме не тільки заповненню певної інформаційної прогалини, а й розробці новітніх моделей і технологій виховання сучасної студентської молоді [4, с. 51].

Проблема виховання особистості здобувача вищої освіти з ООП у вишах України в останні роки ще не була предметом спеціального наукового дослідження, але вже достатня кількість наукових праць розглядає окремі аспекти означеної проблеми. Зважаючи на доволі велику кількість робіт, в яких з тією чи іншою мірою повноти досліджується окреслена проблема, на нашу думку, потрібно готувати дослідження цілісного характеру, де авторами можуть виступати куратори, заступники деканів з виховної роботи, керівники волонтерських центрів та громадських об'єднань, магістранти тощо.

Стратегія цієї діяльності щодо розвитку особистості здобувача вищої освіти з ООП має вибудовуватися із основного соціокультурного постулату сучасності: головною справою людства, нормою його життя є вирішення моральних проблем, формування духовності й шани до тих, хто поряд, хто боронить землю від ворога тощо [1; 4; 5; 6; 8]. Отже, всі зусилля мусять бути спрямованими на те, щоб організація життєдіяльності здобувачів вищої освіти була розумно спланованою та зорієнтованою на створення моделі власної позитивної поведінки в соціумі інклюзивного простору.

Зважимо на те, що молодь функціонує у надзвичайно складному й динамічному соціумі, який є не просто середовищем її існування. Він постає перед людиною у формі різноманітних за суспільно значущою спрямованістю соціально-моральних завдань, які мусять бути більш чи менш успішно розв'язані кожним членом суспільства. Тому зараз чітко треба з'ясувати, які з цих завдань ставить соціум не тільки перед молоддю взагалі, а й перед кожною окремою молоддю людиною, зокрема, з метою допомоги їй виробити єдино правильну індивідуальну життєву програму. У цьому слід вбачати сплановані, чіткі дії тих, хто має безпосереднє відношення до організаційно-виховної роботи в умовах ЗВО: проректорів з гуманітарної освіти та виховання заступників деканів з виховної роботи, кураторів та викладачів. При цьому вища школа як соціальний інститут виступає важливим фактором мікросередовища, індивідуалізує процес соціалізації й відіграє у ньому пріоритетну роль [1, с. 130].

Давайте спробуємо визначити поняття соціального виховання здобувачів вищої освіти з ООП під час навчальної діяльності – це процес, що сприяє професійному й особистісному становленню фахівців освітньої сфери загалом, розглядається як один із головних сучасної вищої школи в умовах до Європейської спільноти й турботи про толерантне ставлення до здобувача освіти, зокрема. На думку І.Д. Бега, виховання духовно зрілої особистості, для якої поняття добра, справедливості, совісті, обов'язку набули непохитності, стали власними ціннісними орієнтирами, є головною метою сучасної освіти. Однак досягнення її – справа надзвичайно складна. Вона вимагає передусім глибокого теоретичного осмислення [1, с. 131].

Загальновідомо, що підготовка висококваліфікованого фахівця в сучасних умовах потребує нових підходів до освітнього процесу. Інноваційні педагогічні ідеї розвиваються відповідно до нової освітньої парадигми, сутність якої полягає передусім у зміні самого ставлення людини до світу: не оволодіння світом, а осмислення людиною свого місця в цілісній світобудові, де є місце й людям з ООП. Гуманізація освіти включає наукову рефлексію в контекст культури, а принцип діалогічного ставлення до світу відкриває діалог культурних світів; у ширшому масштабі йдеться про екологізацію свідомості людини в культурі. Тому найбільш доцільною стає концепція особистісно орієнтованого виховання й навчання [1, с. 34], яка впливає з духовного потенціалу української ментальності. Така концепція утверджує творчі, живі, взаємодіючі відносини вихователя і вихованця. Щоб здійснилися найкращі можливості здобувача вищої освіти, ці відносини мають ґрунтуватися на баченні актуальності і потенціалу особистості вихованця, на сприйнятті його цілісності і значущості як особистості.

Ми спирались на точку зору А. Марушкевич [8, с. 47-53], що серед методів самовиховання студентської молоді є найоптимальніші: орієнтація на приклад із життя, участь у добродійній діяльності, гартування волі, аналіз ідеальних явищ, усвідомлена жертвовність тощо. Використання методів самовиховання на практиці, й особливо методу участі у добродійній діяльності або волонтерській роботі, є одним із важливих завдань самореалізації здобувачів вищої освіти та діяльності педагогічного колективу вищої школи. ДНУ має такий досвід організації оптимальної моделі волонтерської роботи [3, с. 114]. Для координації дій освітян і практиків соціальної сфери у процесі організації волонтерської роботи у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара було створено Центр соціальних ініціатив і волонтерства – структуроване громадське об'єднання зі своїм положенням, програмою та напрямками діяльності. Саме від рівня організації волонтерської роботи здобувачів вищої освіти багато в чому залежить якість їх професійної підготовки. Переконані, що ефективність організації волонтерської роботи у виші залежить від участі його керівництва, яке забезпечує тісний взаємозв'язок із суб'єктами організації волонтерської роботи, й створює належні соціально-педагогічні умови для реалізації цього задуму. Звісно, що з категорією здобувачів освіти з ООП – це складніше, але планувати таку діяльність потрібно.

Таким чином, особистісно орієнтований підхід, значущість якого підкреслюють дослідники І.Д. Бех, Т.І. Бондар, К.О. Кольченко, Н.З. Софій [1; 2; 7; 9], викликає до життя реалізацію інноваційних моделей, під час практичної діяльності, що забезпечують умови для індивідуального та професійного саморозвитку та самовиховання особистості майбутнього фахівця в умовах вишу. Щодо інклюзивного навчання в освітньому процесі використовуються сучасні методи, які враховують індивідуальні властивості особистості, специфіку нозологій, забезпечують її ціннісно-духовний розвиток, мають технічні засоби, формують здатність до адаптації в суспільстві й творчої самореалізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ми з'ясували, що здобуття вищої освіти особами з ООП передбачено законодавством України, успішною практикою діяльності фахівців. Впровадження інклюзивної освіти в освітні установи вищої освіти потребує вирішення багатьох проблем, основними з яких є: підвищення кваліфікації викладачів вищої школи в царині інклюзивної освіти; наявність методичного забезпечення освітнього процесу (адаптовані освітні програми, навчально-методична література тощо); створення безбар'єрної інфраструктури; організація психологічного супроводу адаптації осіб з ООП до навчання в установі вищої освіти як викладачами, так і психологами з психологічної служби ДНУ й ДДМУ м. Дніпра.

Таким чином, процес створення толерантного освітнього середовища для успішної інтеграції осіб з ООП в заклади вищої освіти, дуже важливий і відповідальний, який вимагає системного вирішення цілої низки завдань, як на рівні університетів, так і на рівні країни в цілому. Створення толерантного середовища для осіб з особливими освітніми потребами стає безумовною вимогою до розвитку закладів вищої освіти. Доступне середовище істотно впливає на конкурентоспроможність сучасного ЗВО. Зрозуміло, що сьогодні заклад, в якому відсутні умови для навчання осіб з ООП, втрачає авторитет і програє в боротьбі за абітурієнта.

Зазначаємо, що для формування конкурентоспроможності фахівця важливим є принцип педагогічного співробітництва та діалогу, який у педагогіці має характер духовного, партнерського спілкування викладача зі студентом та їх обох із соціальним середовищем. Цей принцип визначається передусім єдністю спільних прагнень викладача і здобувача вищої освіти до набуття соціально-педагогічного досвіду, формування окремих соціальних умінь та навичок, і виконує функцію супервізії. Така ситуація діалогу і співтворчості є тією першоосновою, на якій розвивається ефективна система навчання та виховання. Зазначимо, що НПП має бути підготовленим до здійснення цього напряму роботи, який є конструктивним, сприяє творчому розвитку креативного мислення та формування активної життєвої позиції студентської молоді.

Подальшою темою нашого дослідження може бути тренінгова робота щодо здійснення превентивної діяльності у закладах освіти із попередження негативних явищ, зокрема булінгу у молодіжному колективі.

Література:

1. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: навч. посіб. К.: Академвидав, 2009. 248 с.
2. Бондар Т. І. Створення інклюзивного освітнього середовища в системі вищої освіти України. *Science and*
3. Бондаренко З.П. Підготовка майбутніх корекційних педагогів до інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами засобами тренінгу // *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Вип. 35, Том IV (17): Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». К.: Гнозис, 2015. С. 111–119.
4. Бондаренко Зоя, Остапенко Людмила. До питання про виховання здобувачів вищої освіти у контексті вдосконалення сучасного освітнього процесу // *Матеріали XLIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії»* // 36. наук. праць. Переяслав, 2021. С. 49–52.
5. Гузинець О. Толерантність як результат духовно-релігійного виховання студентської молоді. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. (Випуск 1 (46))*. 2020. С. 31–34.

6. Іваничко І.І., Створення толерантного освітнього середовища у Новій Українській Школі / Seation of a tolerant educational environment in the New Ukrainian School // Загальна педагогіка та історія педагогіки. Випуск 61. Том 1. 2023. С. 17–20.
7. Кольченко К.О. Концептуальні підходи до впровадження інклюзивної освіти у вищих навчальних закладах / К.О. Кольченко, Г.Ф. Нікуліна // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. К.: Університет «Україна», 2013. № 10 (12). С. 12–22.
8. Марушкевич А.А. Педагогіка вищої школи: теорія виховання (Цикл лекцій): навч. посіб. К.: Вид-во КНУ ім. Тараса Шевченка, 2005. 108 с.
9. Софій Н.З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посібник / Кол. авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. /За заг. ред. Даниленко Л.І. К.: Просвіта. 2007. 128 с.

Науковий керівник:

кандидат пед. наук, доцент Зоя Петрівна Бондаренко.

Светлана Хасанова
(Жезказган, Казахстан)

РАЗВИТИЕ МАТЕМАТИЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДОШКОЛЬНИКОВ

Развитие элементарных математических представлений - это исключительно важная часть интеллектуального и личностного развития дошкольника. В соответствии с ГОСО ДО РК дошкольное образовательное учреждение является первой образовательной ступенью и детский сад выполняет важную функцию подготовки детей к школе. И от того, насколько качественно и своевременно будет подготовлен ребенок к школе, во многом зависит успешность его дальнейшего обучения. Математика обладает уникальным развивающим эффектом. «Математика- царица всех наук! Она приводит в порядок ум!». Ее изучение способствует развитию памяти, речи, воображения, эмоций; формирует настойчивость, терпение, творческий потенциал личности.

Игровая деятельность является ведущей для детей дошкольного возраста, и максимального эффекта при формировании элементарных математических представлений можно добиться, используя дидактические игры, занимательные упражнения, задачи.

Развитие математических способностей детей в условиях воспитательно -образовательного процесса в ясли-саду, мы прежде всего связываем с работой по развитию логического мышления дошкольников. Существует большое количество исследований, подтверждающих, что развитием логического мышления можно и нужно заниматься (даже в тех случаях, когда природные задатки ребенка в этой области весьма скромны). Прежде всего разберемся в том, из чего складывается логическое мышление. Логические приемы умственных действий - сравнение, обобщение, анализ, синтез, классификация, аналогия, систематизация, абстрагирование - в литературе также называют логическими приемами мышления. При организации специальной развивающей работы над формированием и развитием логических приемов мышления наблюдается значительное повышение результативности этого процесса независимо от исходного уровня развития ребенка. Развивать логическое мышление дошкольника целесообразнее всего в русле математического развития. Еще более повышает процесс усвоения ребенком знаний в этой области использование заданий, активно развивающих мелкую моторику, то есть заданий логико-конструктивного характера.

Основными средствами развития математических представлений являются: дидактические и универсальные пособия (Логические блоки, палочки Кюизенера, пособия М. Монтессори); дидактические игры (лото, игры В. Воскорбовича «Цифра-домино»); развивающие игры (Никитина, Воскорбовича «Прозрачный квадрат», конструкторы, игры с палочками); модели (пирамидки, основа с матрешками, елка для малышей, схемы сложение построек, времени модели (круговая, объемная; натуральный ряд чисел-прямая); материалы (для взвешивания, измерения, группировки, сортировки и т.п.): абстрактные фигуры, «жизненные» (шишки, листья и т.п.); познавательные книги и рабочие тетради; компьютерные игры и др. В соответствии с ГОСОДО формирования и развитие математических представлений происходит в процессе интеграции различных видов детской деятельности - игровой, трудовой, познавательно - исследовательской, коммуникативной, изобразительной, и через процесс организации во всех образовательных областях.

Под математическим развитием дошкольников, по мнению А.А. Столяра, следует понимать «сдвиги и изменения познавательной деятельности личности, которые происходят в результате формирования математических представлений и связанных с ними логических операций (2).

Математическое развитие ребенка в дошкольном возрасте направлено на:

- интерес к познанию отношений объектов (через установление связей, зависимостей по свойствам), освоению преобразующих действий;
- стремление включаться в продуктивную групповую деятельность;
- проявление интереса в поисковую деятельность, не всегда результативную;

- в конкретных ситуациях ориентируются в пространственных и временных отношениях;
- устанавливают отношения порядка между 4-5 объектами;
- преобразуют формы, воссоздают силуэты, тематические композиции (1).

Развитие у детей логико-математических представлений предполагает развитие представлений о математических свойствах и отношениях предметов, конкретных величинах, числах, геометрических фигурах, зависимостях и закономерностях (3).

Мы видим в практической деятельности влияние дидактического потенциала игры на обучение в нескольких аспектах: игра создает эмоциональный фон, который обеспечивает эффективность усвоения детьми материала; влияет на интеллектуальную активность ребенка; делает ребенка свободным, раскрепощенным в поисках оригинальных, творческих решений и т.д. Опыт работы с детьми дошкольного возраста показывает, что, игра в ясли-саду способствует: повышению мотивации, возникновению положительных эмоций, активизации мыслительной деятельности, более прочному запоминанию учебного материала и формированию знаний. Игра выступает своеобразным индикатором готовности ребенка к «настоящей» учебной деятельности. Дети с охотой принимают игру, так как каждый ребенок имеет возможность проиграть разные социальные роли.

В развивающих играх происходит целенаправленное интеллектуальное развитие ребенка неразрывно связанное с развитием логико-математических представлений. Ведь чтобы решить игровую задачу, дошкольнику необходимо сравнивать признаки предметов, устанавливать сходство и различие, обобщать, делать выводы. Это развивает в свою очередь способность к суждениям, умозаключению, умению применять свои знания в разных условиях. Увлекательные развивающие, математические игры создают у дошкольников интерес к решению умственных задач: успешный результат умственного усилия, преодоление трудностей приносит им удовлетворение и желание постичь новое. Все это делает развивающую игру важным средством формирования элементов логического мышления у детей среднего дошкольного возраста. Например, во время постройки «дома» (игра «Логический домик») ребенок, делая очередной ход, ориентируется на связи между предметами, нарисованными на «кирпичиках» (главном строительном материале). Соблюдение этажности строительства и требований к размеру дома предусматривает установление количественных отношений. Таким образом, игровая деятельность имеет немаловажное значение в формировании логико-математических представлений детей среднего дошкольного возраста.

Игры по формированию логико-математических представлений условно делятся на следующие группы: 1. Игры с цифрами и числами. 2. Логико-математические игры. 3. Игры на ориентирование в пространстве. 4. Игры путешествие во времени. 5. Игры с геометрическими фигурами.

К первой группе игр относится обучение детей счету в прямом и обратном порядке. Используя сказочный сюжет, нужно ознакомить детей с образованием всех чисел в пределах 10, путем сравнения равных и неравных групп предметов. Сравниваются две группы предметов, расположенные то на верхней, то на нижней, полоске счетной линейки. Это делается для того, чтобы у детей не возникало ошибочное представление о том, что большее число всегда находится на верхней полосе, а меньшее на – нижней. Играя в такие дидактические игры как «Сколько?», «Какой цифры не стало?», «Исправь ошибку», «Путаница?», «Убираем цифры», «Назови соседей», дети учатся свободно оперировать числами в пределах 10 и сопровождать говорить словами свои действия. Дидактические игры, такие как «Число как тебя зовут?» «Составь табличку», «Задумай число», «Составь цифру», которой игрушки не стало?» и многие другие используются на занятиях в свободное время, с целью развития у детей памяти, внимания, мышления.

Для того чтобы дети лучше запоминали название дней недели, они обозначаются кружочками разного цвета. Наблюдение необходимо проводить несколько раз в неделю, обозначая кружочками каждый день. Это делается специально для того, чтобы дети смогли самостоятельно сделать вывод, что последовательность дней недели одна и та же. Детям рассказывают о том, что в названии дней недели угадывается, какой день недели по счету: понедельник – первый день после окончания недели, вторник – второй день, среда – середина недели, четверг – четвертый день, пятница – пятый. После такой беседы предлагаются игры с целью закрепления названий дней недели и их последовательности. Дети с большим удовольствием играют в игру «Живая неделя». Для игры вызывают к доске 5 детей, они пересчитываются по порядку и получают кружочки разного цвета, обозначающие дни недели.

Пространственные представления детей постоянно расширяются и закрепляются в процессе всех видов деятельности. Задача педагога - научить ориентироваться в специально созданных пространственных ситуациях и определять свое место по заданному условию. При помощи дидактических игр и упражнений дети овладевают умением определять словом положение того или иного предмета по отношению к другому. Например, справа от куклы стоит заяц, слева от куклы - пирамида и т.д. Выбирается ребенок и игрушка прячется по отношению к нему (за спину, справа, слева и т.д.). Это вызывает интерес у детей и организывает их на деятельность. Для того, чтобы заинтересовать детей, чтобы результат был лучше, используются предметные игры с появлением какого-либо сказочного героя.

Существует множество игр, упражнений, способствующих развитию пространственного ориентирования у детей: «Найди похожую», «Расскажи про свой узор», «Мастерская ковров», «Художник», «Путешествие по комнате» и многие другие игры. Играя в рассмотренные игры, дети учатся употреблять слова для обозначения положения предметов.

Существует множество дидактических игр и упражнений, которые влияют на развитие творческих способностей у детей, так как они оказывают действие на воображение и способствуют развитию нестандартного мышления у детей. Это такие игры как «Найди нестандартную фигуру, чем отличаются?», «Мельница», и другие. Они направлены на тренировку мышления при выполнении действий.

Задания в отдельных играх необходимо индивидуализировать. Если ребенок, испытывает трудности при усвоении некоторых количественных представлений, то, чтобы он все-таки принял участие в игре, необходимо подобрать посильное для него задание. Выполнение небольшого задания вселит уверенность, активизирует дошкольника на выполнение более сложных заданий. Детям, успешно овладевающим математическими знаниями и умениями, следует давать более усложненное задание, чтобы и у них поддерживался интерес к игре.

Современные логические и математические игры разнообразны. В них ребенок осваивает эталоны, модели, речь, овладевает способами познания, развивается мышление, сообразительность, смекалка. Отметим некоторые из них: - настольно-печатные: «Цвет и форма», «Геометрия» «Сосчитай», «Мосты и берега», «Прозрачный квадрат», «Логический поезд» и др. - игры на объемное моделирование: «Кубики для всех», «Тетрис», «Шар», «Змейка», «Геометрический конструктор» и др.

Развитие у детей математических способностей, логико-математических представлений предполагает развитие представлений о математических свойствах и отношениях предметов, конкретных величинах, числах, геометрических фигурах, зависимостях и закономерностях.

Таким образом, работу с дошкольниками по развитию математических способностей следует проводить в системе, связывать мероприятия с работой в повседневной жизни, учитывать индивидуальные и физиологические особенности детей, творчески и с интересом подходить к организации процесса обучения.

Литература:

1. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348.
2. Щербакова Е.И. Методика обучения математике в детском саду. - М: Издательский центр «Академия», 2005. - 272 с.
3. Михайлова З.А., Носова Е.А. Логико-математическое развитие дошкольников. – Санкт-Петербург «Детство-пресс», 2013. – 128 с.

Научный руководитель:
кандидат педагогических наук Абибаева Р.Ш.

Тетяна Шевченко
(Суми, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Аналіз актуальних досліджень. Питання інформаційної безпеки в сфері освіти почали привертати увагу педагогів у другій половині ХХ століття, коли збільшився об'єм та способи постачання інформації до людини, полегшився доступ до різних інформаційних джерел, а також збільшився інтерес до застосування ІКТ в освітньому процесі.

Аналіз закордонних та вітчизняних літературних джерел з питань інформаційної безпеки дозволяє стверджувати, що вчені вважають її складовою інформаційної культури особистості (І. Теплицький, С. Семеріков та ін.). Питання формування інформаційної культури вчителя висвітлено в працях В. Бикова, О. Данильчука, М. Жалдака, А. Коломієць, Л. Гаврілової та ін. [1; 4].

Серед українських учених значну увагу питанням інформаційної безпеки приділяють такі вчені, як Р. Калюжний, Г. Почепцов, Б. Кормич, П. Жарков. Іноземні публікації представлені такими авторами як І. Панарів, А. Тер-Акопов, В. Ярчкин та ін.

Метою даної статті

Термін «інформаційна безпека» вперше з'явився наприкінці 80-х років у праці німецького вченого Г. Одермана, який виокремив важливість інформаційного компонента у міжнародній безпеці та зробив спробу системно розглянути проблеми безпеки, які пов'язані з інформаційними загрозами. А у вітчизняній та зарубіжній пресі, починаючи з кінця 1991 - початку 1992 року, спостерігається тенденція до активного обговорення проблем інформаційної безпеки як окремого наукового і практичного завдання [5].

Інформаційна безпека є невід'ємною частиною загальної проблеми інформаційного забезпечення людини, соціальної групи, держави і суспільства в цілому. Вона спрямована на захист суб'єктів інформаційних ресурсів.

У межах цього методологічного напрямку використовується визначення інформаційної безпеки як стану, тенденцій розвитку, умов життєдіяльності соціуму, його структури, інститутів та установ, за яких забезпечується збереження якісної інформації з об'єктивно обумовленими інноваціями в ній, вільне і відповідне власній природі її функціонування.

Кібербезпека освітнього закладу передбачає комплекс заходів різного характеру, а саме: 1) захист персональних даних та інформаційного простору від несанкціонованих втручань, розкрадання інформації і зміни конфігурації системи з боку третіх осіб; 2) захист здобувачів освіти від будь-яких видів пропаганди, реклами, забороненої законом інформації тощо.

До обов'язків осіб, відповідальних за кібербезпеку, входить забезпечення безпеки даних, що захищаються, та конфіденційності відомостей, які підлягають захисту, запобігання доступу до них із боку третіх осіб; підтримка інформації у стані постійної доступності для авторизованих осіб.

Специфікою забезпечення кібербезпеки в інформаційних установах є склад характерних загроз. До них належить не лише можливість розкрадання чи пошкодження даних хакерами, а й діяльність учнів. Підлітки можуть свідомо чи ненавмисно пошкодити обладнання, чи заразити систему шкідливими програмами.

Визначають такі види кіберзагроз:

загрози для особистісної безпеки: загроза ознайомлення з матеріалами небажаного змісту (порнографія, ненормативна лексика, публікації суїцидального характеру, сектантські, расистські та ненавистницькі матеріали, щодо створення вибухових речовин, хакерські сайти); загроза отримання недостовірної інформації; Інтернет-залежність; загроза спілкування з небезпечними людьми (шахраями, збоченцями, гриферами тощо); загрози вчинення протиправних дій (хакерство, порушення авторських прав тощо);

загрози витоку персональної інформації: загроза розголошення персональних і корпоративних даних (прізвища, імені, адреси, номери банківських карток, телефонів тощо).

загрози для персональних комп'ютерів: загроза комп'ютерних вірусів; загроза завантаження шкідливого активного коду тощо.

Сучасні технології кібербезпеки освітнього процесу передбачають забезпечення захисту на 5-ти рівнях: нормативно-правовий; морально-етичний; адміністративно-організаційний; фізичний і технічний.

Проведено класифікацію найпоширеніших кіберзагроз у секторі освіти. З'ясовано, що людський фактор, тобто помилки співробітників або учнів внаслідок необізнаності або зневажання елементарними правилами кібергігієни лежать в основі більшості успішно реалізованих кібератак. Дослідження ознак кіберзагроз у галузі освіти надав можливість розділити їх за дев'ятьма критеріями: загрози на пристрої IoT (система взаємопов'язаних комп'ютерних пристроїв, які наділені унікальними ідентифікаторами та здатні передавати дані через мережу без вимоги взаємодії між людьми та комп'ютерами), загрози через людський фактор, крадіжка персональних даних, програми-вимагачі або зловмисне програмне забезпечення, фінансова вигода, шпигунство, фішинг, DDoS-атаки (атаки на відмову в обслуговуванні та спрямовані на веб-сайти й сервери та здійснюються для того, щоб порушити роботу мережевих служб, загрози на CMS (кібератаки на веб-сайти) [3].

Для безпечної роботи в кіберпросторі педагогам можна надати наступні рекомендації:

1. Не користуйтеся забороненими і поштовими сервісами (Mail.ru, Yandex) та соціальними мережами (Vkontakte, Однокласники).

2. Використовуйте антивірусні програми.

3. Користуйтеся надійними паролями, періодично змінюйте їх.

4. Оновлюйте програмне забезпечення.

5. Залучайте батьків до профілактичної роботи з дітьми, проводьте бесіди для батьків щодо проблем кіберзагроз та засобів їх упередження.

6. Використовуйте систему превентивних заходів для вирішення проблеми кіберзахисту в шкільному середовищі.

7. Використовувати активні та інтерактивні форми роботи, такі як: перегляд кінострічок, роликів на тему кібербезпеки, обговорення переглянутого, моделювання ситуацій, які схожі на ті, які реально відбуваються, та пошуки виходу з них.

8. Проводити діагностику стану психологічного клімату класу, виявляти дітей, які зазнавали віртуального цькування або можуть піддаватися кібербулінгу [6].

Батькам потрібно починати говорити з дітьми про кібербезпеку з того моменту, коли ви даєте дитині в руки телефон, планшет, ноутбук. Вік дитини може бути різним: одні діти починають користуватися сучасними гаджетами в 3-4 роки, інші перед початком навчання в школі. Особливу увагу слід звертати на дітей підліткового віку, саме вони є особливо уразливою категорією для кіберзлочинців.

Дуже важливо навчати дітей основним правилам безпечної користування гаджетами. У своєму віці вони ще не знають, як безпечно користуватися мережею Інтернет. Тому діти мають розуміти, як себе захистити. У цьому їм повинні постійно і систематично допомагати як батьки, так і вчителі.

Постійно з'являються нові рішення у відповідь на кібератаки, весь час зростає поінформованість учасників освітнього процесу. Саме пильність і систематичне використання рекомендацій для педагогів, батьків і учнів може бути потужним ресурсом для виявлення та пом'якшення кіберзагроз, що виникають.

Висновки. Лише системний розгляд вказаних підходів до визначення поняття інформаційна безпека дає можливість зрозуміти це явище комплексно. Крім того, ми вважаємо, що інформаційна безпека не може розглядатися лише як окремий стан. Вона є властивістю та атрибутом інформаційного суспільства, діяльністю та результатом діяльності людини, яка спрямована на забезпечення безпеки в інформаційній сфері.

Інформаційна безпека, на нашу думку, є водночас і станом, і процесом, оскільки вона має забезпечувати майбутнє суб'єктів і об'єктів, що потрапляють під ті чи інші інформаційні впливи. Тому інформаційну безпеку розглядають через єдність таких ознак, як стан, властивість управління загрозами і небезпеками. Через ці ознаки забезпечується обрання оптимального шляху їх усунення та мінімізації впливу негативних наслідків, зокрема у сфері інформаційної діяльності держави.

Отже, одним із шляхів розв'язання проблеми кібербезпеки освітнього середовища є проведення для педагогів та працівників закладів освіти вебінарів, тренінгів, лекцій, онлайн-конференцій, воркшопів, майстер-класів із цифрової компетентності.

Література:

1. Гаврілова Л., Топольник Я. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання 2017. – №61(5). – С. 1-14.
2. Доценко С. О., Ворожбіт-Горбатюк, В. В. Собченко Т. М. Онлайн-безпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного і змішаного навчання: навч.-метод. посіб. /Доценко С. О., Ворожбіт-Горбатюк, В. В. Собченко Т. М.– Харків: Вид-во «Ранок». 2021. – 192 с.
3. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. – № 45. ст. 403
4. Коломієць А. Інформаційна культура вчителя початкових класів: рівні, критерії, показники. Педагогічні науки /Коломієць А. – 2007. – Вип. 45. – С. 279-285.
5. Рижук О. Аналіз концепцій визначення «інформаційної безпеки» в умовах глобалізації // Український науковий журнал освіта регіону політологія психологія комунікації.
6. Черних О. Кібербезпека учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану. /О.Черних // Інформаційний, науково-методичний журнал «Освіта Сумщини». –№1 (57). – 2023. – С. 22-24.

Тетяна Шевченко
(Суми, Україна)

ЗАСТОСУВАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні вимагає від системи освіти створення належних умов для розвитку інтелектуальної та духовної особистості, здатної до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації освітнього процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою навчальну траєкторію, оцінювати власні результати навчання. Освіта сьогодні спрямована на соціалізацію особистості, новітні науково-інформаційні технології.

Як зацікавити учня? Як створити умови для формування критичного мислення, уміння оперативно і ефективно знаходити потрібну інформацію, працювати в проектних командах, уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів, вирішувати нестандартні завдання?

Творчий учитель завжди в пошуку нових форм та методів роботи, сучасних інструментів та технологій, які можуть суттєво підвищити ефективність навчального процесу, активізувати навчально-пізнавальну та самостійну діяльність учнів. Сучасний світ дуже динамічний. Цифровий світ, у якому ми живемо, вимагає від учителів нового підходу до викладання свого предмету. Учнім уже недостатньо читати підручники - їм не цікаво. Інформатизація суспільства вимагає широкого застосовування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. Одним з варіантів рішення цих проблем є впровадження в навчальний процес хмарних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.

Аналіз останніх досліджень щодо використання Інтернет-ресурсів в освіті дає змогу стверджувати, що можливості та перспективи використання Google-сервісів у сучасному освітньому середовищі є актуальною проблемою.

Аналіз літератури показує, що питанням хмарних технологій та особливостям їх використання в освітньому процесі присвятили свої дослідження З.С. Сейдаметова, С.Н. Сейтвелієва, О.В. Прохорова, Н.Б. Каштан, Р.Р. Смаль та інші. Проблему використання хмарних технологій в дистанційній освіті досліджували В.Ю. Биков, Ю.Г. Запорожченко, С.В. Каплун, В.М. Кухаренко, М.П. Шишкіна, К.І. Словак, А.М. Стрюк та інші дослідники.

Розвитку web-технологій і їх використанню в освіті й науці присвячені роботи вітчизняних дослідників В.Ю. Бикова, М.І. Жалдака, Н.В. Морзе, С.О. Семерікова, О.В. Співаковського, О.М. Спіріна, зарубіжних науковців Т. Бернерс Лі (Tim Berners Lee), О. Кемпіцато (Oswald Campesato), К. Нільсона (Kevin Nilson) та ін.

Мета статті (постановка завдання). Інформатизація суспільства вимагає від освітньої галузі широкого кола застосовування інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі. Саме тому перед вчителями виникає завдання забезпечити освітній процес якісними електронними засобами навчання, які можна було б використовувати як під час занять, так і поза межами навчального закладу. Але, на жаль,

далеко не всі вчителі мають досвід використання мережевих сервісів у освітній діяльності, а тому виникає необхідність отримання нових теоретичних знань щодо хмарних технологій та соціальних сервісів, зокрема Google-сервісів. Завдання статті – представити можливості та перспективи використання деяких Google-сервісів у сучасному освітньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день найбільшою популярністю серед освітян користуються сервіси наступних корпорацій: Microsoft та Google. Саме ці корпорації дозволяють організувати швидке впровадження технологій хмарних технологій у навчально-виховні процеси освітніх закладів.

Серед соціальних сервісів особливу увагу слід віднести Google сервісам [1]. Використання даних сервісів у навчальному процесі надає наступні переваги:

- для використання сервісів достатньо лише мати підключення до Інтернету
- можливість доступу до будь-якого сервісу, що входить до складу Google під одним акаунтом;
- всі інструменти Google безкоштовні;
- користувачі мають змогу працювати колективно в режимі online;
- Google підтримують всі операційні системи і клієнтські програми, які використовують школи та ВНЗ;
- можливість створення та наповнення власної джерельної бази;
- вчитель слідкує за ходом роботи учня не відволікаючи його;
- доступ до матеріалів можна отримати і зі школи, і з дому;
- можливість інтерактивної перевірки виконання робіт.

Найпопулярнішими сервісами Google є: Gmail, Google Drive (Google Диск), Google Docs, Blogger, Google Calendar, Google Translate, Google Sheets (Таблиці), Google Slides (Презентації), Google Forms (Форми), Youtube. [2]

Їх можна використовувати у навчальному процесі для інтерактивного спілкування з учнями (електронна пошта, онлайн-спільноти, колективні сховища знань), спільного використання онлайн-додатків (календар, веб-конференції, спільна робота з документами). [3].

Щоб розпочати роботу вчителю необхідно створити додаткову електронну пошту (обліковий запис), а потім через Google Диск створити Google клас та запросити учнів до нього. Таким чином, школярі, які відвідують урок, приєднавшись, знаходяться в окремому класі, тільки в мережі Інтернет.

Також є можливість опублікувати завдання (Google Forms), хід їх виконання, посилання на відео (Youtube) та інше для цілого класу та кожному учню окремо. Організувати онлайн урок через Meet, Teams та інші платформи дистанційного навчання. Учні над завданнями можуть працювати індивідуально чи у групах, виконувати тести, письмові роботи та навіть проекти.

Використання в роботі Google Форм, надають можливість проводити опитування, анкетування, створення тестів з підрахунком балів за кожну відповідь. Для кожного опитування автоматично формується таблиця результатів у форматі Excel в Google Docs. Всі отримані відповіді тут же відображаються в ній.

Отже, в умовах дистанційного навчання додатки Google дають можливість організувати навчальний процес, забезпечити зворотній зв'язок між вчителем та учнем. Використання такого середовища значно підвищує інтерес учнів до навчання, створює умови для саморозвитку, активізує пізнавальну діяльність, формує вміння сприймати та обробляти великі масиви інформації, розвиває спостережливість, сприяє розвитку перцептивної уваги, формує компетентність щодо пошукової та науково-дослідної роботи. Використовуючи сервіси Google, викладачі та учні отримують більше інструментів для спільної роботи в навчальному процесі: створення веб-сайтів, ведення блогів, виконання проектів у групах, проведення лекцій та семінарів дистанційно тощо. [5]. Хмарні сервіси на даний момент є повноцінним навчальним інструментом, що дозволяє навчальному закладу створити власний онлайн-простір та формувати особисте освітнє середовище учнів та викладачів максимально ефективно. [4]

Висновок. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій є важливим завданням сучасної освітньої системи. Одним із різновидів ІКТ є хмарні технології, що дозволяють здійснити крок до надання освітньому процесу гнучкості та мобільності. Особливу увагу привертають сервіси Google – набір хмарних служб, які допомагають учителям і учням продуктивно працювати і спілкуватися, де б вони не знаходилися і якими б пристроями не користувалися. Прості в налаштуванні, використанні та управлінні інструменти дозволять зосередитися на тому, що дійсно важливо.

Література:

1. Продукты Google [Електронний ресурс] // – Режим дост.: <http://www.google.com.ua/intl/ru/about/products/>.
2. Лященко К.В. Google-сервіси: можливості та перспективи використання у сучасному освітньому середовищі URL: https://www.psyh.kiev.ua/Лященко_К.В._Googleсервіси:_можливості_та_перспективи_використання_у_сучасному_освітньому_середовищі.
3. Буртовий С.В. Хмарні технології в освіті: Microsoft, Google, IBM. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oin.in.ua/osvitni-hmarymicrosoft-google-ibm-suchasni-instrumenty-formuvannya-osvitnoho-seredovyschanavchalno-doslidnytskoji-diyalnosti-ditej/>
4. Дронь В.В. Google-сервіси в навчальній діяльності викладачів: методичні рекомендації / В.В. Дронь // Економіка в школах України. 2017. – № 4. – С. 2

5. Прохорова О.В. Хмарні технології в науково-дослідній діяльності магістрів педагогічних університетів / О.В. Прохорова // Педагогічний процес: теорія і практика. 2013. – Вип. 4. – С. 170-178. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pptp_2013_4_20

Тетяна Шевченко
(Суми, Україна)

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ПРОФЕСІЙНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

У статті висвітлені питання формування цифрової компетентності учасників освітнього процесу та використання ІКТ на заняттях з спеціальних предметів.

Ключові слова: компетентність, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), освіта, Інтернет, учасники освітнього процесу, цифрове середовище.

Постановка проблеми. Інформаційно-цифрова компетентність стала однією з ключових навичок у сучасному світі. В епоху цифрової революції, вміння працювати з інформацією та технологіями стає необхідним елементом успішного функціонування в різних сферах життя. Освіта в професійних закладах має важливу роль у формуванні цих компетентностей серед здобувачів освіти.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі в освітньому просторі для опису навичок і компетентності у сфері інформаційно-комунікаційних технологій паралельно використовується низка понять, зокрема «цифрова компетентність», «інформаційно-цифрова компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетентність», «медіа-компетентність», «цифрова грамотність», «цифрова культура» як здатність людини застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в житті, навчанні та роботі, постійно її розвивати.

Глумачення сутності понять «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова культура», визначення їх структури, особливостей знаходимо в багатьох працях зарубіжних і вітчизняних науковців. У дослідженнях Н. Сороко, О. Спіріна науково обґрунтовано питання цифрової грамотності та інформаційно-комунікаційної компетентності людини. Роботи О. Гриценчук, І. Іванюк, С. Литвинової, І. Малицької, Н. Морзе, О. Овчарук О. Кравчини та ін. присвячені проблемі оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності.

Формуванні інформаційно-цифрової компетентності учасників освітнього процесу передбачена Законом України «Про освіту», тому **метою статті** є висвітлення перспектив розвитку цифрової компетентності на уроках професійно-теоретичної підготовки.

Виклад основного матеріалу.

Зміни, які сьогодні відбуваються в освіті, значною мірою викликані тим, що сучасний здобувач освіти вже відноситься до абсолютно нового типу людини — людина інформаційна. Сьогодні учень значний проміжок часу знаходиться у цифровому світі. Це спричиняє відповідний вплив на характер проведення навчальних занять, у тому числі й з предметів професійно-теоретичної підготовки. Медіасередовище здійснило значний вплив на методику навчання спеціальним дисциплінам і зробило актуальним звернення педагогів до проблем застосування активних й інтерактивних методів навчання. Інноваційні технології навчання створюють необхідні умови як для формування компетентностей (ключових і предметних), так і для виховання особистісно активних громадян з відповідною системою цінностей.

Впровадження ІКТ в освітній процес сприяє виконанню більшості завдань, що стоять перед системою освіти України. Отже, реалізація головної мети інформатизації сучасної освіти забезпечує досягнення таких завдань, які багато в чому збігаються із загальними цілями розвитку. Саме тому, перед викладачем постає завдання вміло управляти процесом входження здобувача освіти в інформаційний світ, навчити її грамотно використовувати переваги медіа середовища, формувати інформаційно-цифрову компетентність [1, с. 220].

Однією з умов підвищення ефективності вивчення спеціальних дисциплін в сучасному закладі професійної (професійно-технічної) освіти є побудова освітнього процесу на технологічній основі з урахуванням ідей гуманізації навчання і гуманітаризації професійної освіти. Для цього необхідно створити комфортні умови навчання, за яких кожен здобувач освіти відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Виникає необхідність у новій моделі навчання, побудованій на основі сучасних інформаційних технологій, яка реалізує принципи особистісно орієнтованої освіти.

Сучасну професійну освіту важко уявити без інформаційно-комунікативних технологій. Саме завдяки їм досягається найвищий рівень мотивації здобувачів освіти до навчання й активізація їхньої пізнавальної активності. У глобалізованому світі знання, як система понять, змінюються швидше, ніж покоління людей, а в сучасний заклад професійної (професійно-технічної) освіти приходять діти, що живуть у звичному для них інформаційному суспільстві, тобто в цифровому середовищі. Сьогодні здобувачі освіти є представниками так званого «екранного покоління»: воно прекрасно читає з екрану, любить електронні видання, будь-які технічні новинки, йому не потрібно вчитися використовувати мобільні телефони, ноутбуки. У таких умовах допомогти людині соціалізуватися, стати конкурентоспроможним спеціалістом й успішною особистістю, налагоджувати комунікації з оточуючими може оновлений і осучаснений викладач. Особливим напрямом діяльності освітянина в сучасних умовах інформаційного суспільства є навчання дітей умінню користуватися

інформаційними технологіями, співіснувати в медіапросторі, уникати суперечностей між можливостями науки й техніки і власними вміннями.

Інформаційні технології є важливим інструментом поліпшення якості освіти, оскільки дають змогу необмежено розширити доступ до інформації, урізноманітнюють прийоми навчання. А здобувачі освіти постійно перебувають в оточенні інформаційного простору, що чинить прямий чи опосередкований вплив на них. Крім цього, інформаційні та комунікаційні технології становлять вагомую частку світового виробництва, що спричиняє глобальний перерозподіл як ринку праці, так і ринку освітніх послуг. Оволодіння сучасними засобами комунікації, вибірковість сприйняття різної інформації, ось головні завдання, які на сьогодні стоять перед учнями. А нагромадження інформаційних ресурсів і засобів навчання, які стають доступними для більшості здобувачів освіти, мобільність учнів, зумовлюють переосмислення функцій педагога і можливостей освітнього процесу [2, с. 448].

Завдання викладача: спрямувати всі можливі ресурси на самостійну активну роботу учнів, допомогти їм опанувати вміння користуватися різними джерелами інформації, долучитися до медіасередовища. Завдання педагога — уміло управляти процесом входження здобувача освіти в інформаційний світ. Для цього потрібно, у першу чергу, навчитися самим управляти інформаційними потоками, оволодіти основними комунікаційними вміннями. Застосування інформаційних технологій докорінно змінює роль і місце педагога й учня, викладач перестає бути просто «ретранслятором чи репродуктором» знань, а є співтворцем сучасних технологій навчання. Трансформація педагога є відповіддю на виклики сучасного світу.

Використання ІКТ реалізує низку дидактичних можливостей уроку: індивідуалізацію освітнього процесу, досягнення високого ступеня наочності під час навчання спеціальним дисциплінам, пошук необхідних ресурсів для занять через мережу Internet, організацію групової роботи, здійснення проектної діяльності на уроках, забезпечення зворотного зв'язку в процесі навчання, визначення рівня навчальних досягнень здобувачів освіти та якості професійної освіти, організацію дистанційного навчання.

Використовувати інформаційно-комунікаційні технології можна в різних видах освітнього процесу. Доцільним може бути застосування ІКТ на уроці, у позаурочних заходах, дослідницькій діяльності. Часто в своїй роботі викладачі професійно-теоретичної підготовки використовують електронні засоби візуалізації: фото, відео, схеми, таблиці, презентації. Для перевірки знань активно використовуються різноманітні варіанти електронного тестування. Надзвичайно важливим джерелом інформації є мережа Інтернет. Сьогодні багато електронних ресурсів наприклад Ed-era, Prometheus пропонують можливість навчання на онлайн-курсах. Таке навчання може бути корисним для підготовки до ДКА, перевірки свого рівня засвоєння інформації а також, як доповнення до урочної системи навчання. Особливо актуальним стає застосування ІКТ в умовах карантину та організації дистанційного навчання.

Використання комп'ютера на уроці, зокрема систем презентацій, відеоматеріалів призводить до підвищення якісного рівня використання наочності на уроці; підвищення продуктивності заняття; реалізації міжпредметних зв'язків; з'являється можливість організації проектної діяльності здобувачів освіти, покращуються взаємини учасників освітнього процесу, змінюється ставлення учнів до комп'ютера. Вони починають сприймати його як універсальний інструмент для роботи в будь-якій галузі людської діяльності, а результативність педагога, його фаховість поступово підвищується.

Поєднуючи в собі позитивні риси багатьох традиційних інформаційних технологій, комп'ютерні технології дозволяють істотно оптимізувати освітній процес. Він може стати більш цікавим, емоційно насиченим, динамічним і наочним; комп'ютерна технологія також здатна індивідуалізувати й диференціювати освітній процес; реалізувати його творчий характер, організувати гнучке управління навчальною діяльністю, інтенсифікувати й активізувати навчання. Загалом, комп'ютерні технології дають можливість на якісно новому рівні вивчати спеціальні дисципліни. [3, с. 27-29].

Ще одним варіантом опитування на уроці з використанням ІКТ є понятійний диктант, програмовий контроль та інше.

Розвиваючи творчий підхід до вивчення спеціальних дисциплін, слід практикувати завдання із самостійної розробки учнями тестів, підбору проблемних питань. Це дозволяє навчити їх самостійно опрацьовувати літературу, логічно мислити, структурувати здобуті знання [5, с. 2-7].

Висновки

Використання інформаційного середовища на уроках спеціальних дисциплін дозволяє підвищити якість навчання, зробити його динамічним, забезпечує реалізацію низки дидактичних принципів: наочності, доступності, індивідуального підходу, самостійності в навчальній діяльності учня.

Сьогодні заклад професійної (професійно-технічної) освіти потребує педагога, який повинен шукати й застосовувати новітні освітні технології, спрямовані на формування вміння пошуку, збору та аналізу інформації; здійснення дослідницької діяльності й розв'язання проблем. Комп'ютерні технології у освітньому процесі, це не поодинокий аспект, а вимога часу, що потребує системного впровадження і використання. Проте й без комплексу всіх форм і методів, без живого спілкування між учасниками освітнього процесу навчання в цілому неможливе. Тому необхідно збагатити педагога засобами активного застосування елементів сучасного інформаційного середовища, які можливо використовувати в рамках уроку. Завдяки використанню ІКТ можна кардинально покращити якість професійної освіти, підготувати конкурентоспроможного випускника, успішну людину XXI століття, затребувану на ринку праці в сучасному суспільстві.

Формування інформаційно-цифрової компетентності є важливою складовою професійної освіти в сучасному світі. Вона допомагає здобувачам освіти розвивати навички, необхідні для успішної кар'єри та особистісного росту. Професійні освітні заклади мають велику відповідальність у розвитку цих компетентностей серед своїх учнів та мають створювати умови для їхнього формування і вдосконалення.

Література:

1. Інноваційні пошуки в сучасній освіті /Л. І. Даниленко, В. Ф. Паламарчук. – Київ: Логос, 2004. - 220 с
2. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати /Кремень В. Г. – К.: Грамота, 2005. – 448 с
3. Інформаційно-комунікаційні технології та сучасний урок //Пищик О. В. Педагогічна майстерня. – 2011. – №2. – с. 27-29
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179).
5. Використання ІКТ у сучасній школі /Шевченко А. Л. // Педагогічна майстерня. – 2012. – №3. – с. 2-7

Наталя Якуніна
(Дружківка, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ

Використання інформаційних технологій є невід'ємною частиною освітнього процесу, адже значна частина учнів нашої країни займаються на дистанційній формі навчання. Кожен учень потребує якісного вивчення предмета. Задача вчителя задовольнити потреби учнів, а саме знайти освітні платформи та програми, за допомогою яких дисципліна буде викладатися на високому рівні й в повному обсязі [1].

Всіх дітей навчити однаково неможливо, бо добре відомо, що всі люди різні. Діти приходять в школу з різними задатками, які з роками розвиваються в різноманітні здібності, нахилами та вподобаннями. Місія вчителя – не загубити жодної дитини, дати кожній можливість розкрити все краще, закладене природою, сім'єю, школою. Для цього вчитель повинен знати кожного свого учня, цікавитись ним, як особистістю, організувати роботу учнів на уроці так, щоб кожному учневі були створені сприятливі умови для виховання й навчання, залежно від його розумових здібностей, фізичного здоров'я та рівня розвитку. І саме, використання ІКТ передбачає таку організацію роботи на уроці. Вона дає можливість знизити навантаження на учнів і підвищити мотивацію навчання, прискорити розвиток дитини добором відповідних форм і методів роботи [2].

Використання нових інформаційних технологій у навчально-виховному процесі дозволяє реалізувати переорієнтацію навчання з інформативної форми на розвиток особистості людини, здійснення індивідуально-диференційованого підходу в навчанні та забезпечує ефективність оцінювання навчальних досягнень в освітньому просторі.

Головне завдання педагогів у нашому столітті - підготувати молодь до змін, які відбуваються в інформаційному просторі, до швидкого використання і трансформації, яка відбувається в сучасному суспільстві, і важливим завданням є постійне оновлення комп'ютерних навчальних програм і сучасного програмного забезпечення. Але потрібно не забувати, що інформаційні технології не повинні повністю виключити з навчально-виховного процесу і традиційне навчання учасників навчально-виховного процесу [1].

Інформаційно-комунікаційні технології у наш час стали невід'ємною складовою навчально-виховного процесу в школі. Вільне володіння ними є складовою базової освіти. Впровадження в освіту ІКТ сприяє підвищенню її якості, а також удосконаленню організації роботи освітнього закладу та управління ним.

Не варто нікого переконувати в тому, що сьогодні до школи в перший клас приходять зовсім інші діти. Діти, для яких поняття комп'ютер, інтернет, сайт, вай-фай, смартфон, айфон, онлайн-гра більш зрозуміліші, ніж окремим дорослим. За останні роки комп'ютери настільки стрімко увійшли в усі сфери повсякденної діяльності суспільства, що перед сучасною школою дедалі гостріше постає завдання адаптації учнів до життя в інформаційному суспільстві через формування відповідних компетентностей у процесі навчання починаючи з початкової школи [4].

Визначення стратегічних пріоритетів відбувалося у контексті становлення нової освітньої парадигми, що витікає із необхідності реалізації особистісно-зорієнтованої освіти. Це передбачає широкий пошук нових підходів, педагогічних технологій, адекватних динаміці розвитку суспільства, нових інформаційних технологій, комп'ютерну підтримку викладання технічних і суспільно-гуманітарних дисциплін, використання освітніх комп'ютерних програм.

Глобалізація сучасного інформаційного світу призвела до утвердження медіакультури практично в усіх галузях людського життя, в тому числі і в освітньому просторі. Сучасні інформаційні технології відіграють значну роль у формуванні ціннісних орієнтацій сучасної молоді [1].

Мета і завдання інформаційно-комунікаційних технологій:

1. Формувати навички роботи з комп'ютером.
2. Розширяти кругозору, усунення психологічного бар'єру "Дитина та комп'ютер".

3. Розвивати пам'ять, увагу, творчі здібності.
4. Розвивати інтелектуальну активність дитини, пошук рішень проблемних ситуацій.
5. Розвивати особистість, адаптованість до комп'ютерної діяльності.

ІКТ слід використовувати для того, щоб:

- Забезпечити легкість сприймання інформації.
- Знайти індивідуальний підхід.
- Навчити освоювати, перетворювати та використовувати великі масиви інформації.
- Зробити навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним [2].

Кожен із застосовуваних інформаційних компонентів має власні виражальні засоби та дидактичні можливості, що спрямовані на забезпечення оптимізації процесу навчання. А саме:

- Посилення мотивації навчання.
- Підвищення якісного рівня використання наочностей, що дозволяє зробити урок більш цікавим та привабливим для дітей.
- Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів.
- Підвищення ефективності засвоєння матеріалу, зростання продуктивності уроку.
- Реалізація міжпредметних зв'язків.
- Логічний виклад матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів.
- Зміна ставлення школярів до комп'ютера: вони починають сприймати його як універсальний інструмент для роботи в будь-якій галузі людської діяльності.
- Стимулювання інтересу учнів до процесу отримання знань.
- Сприяння індивідуалізації та диференціації процесу навчання.
- Використання основних і допоміжних навчальних впливів.
- Розширення меж самостійної діяльності школярів.
- Урізноманітнення форм подання інформації, типів навчальних завдань.
- Активне застосування ігрових прийомів.
- Забезпечення постійного зворотного зв'язку, можливість рефлексії.
- Сприяння розвитку самостійності, творчих здібностей учнів.
- Розвиток творчих функцій мислення, інтелектуальних здібностей.
- Підвищення оперативності та об'єктивності контролю та оцінки результатів навчання [4].

Сучасна система освіти вимагає перегляду освітніх технологій (у дітей спостерігається відсутність бажання вчитися, негативне ставлення до школи). Однією з причин є труднощі в роботі педагога захопити навчальним матеріалом сучасних школярів, увага яких поглинена різного роду електронними гаджетами. В результаті, у дітей зникає мотивація до навчання, педагог у своїй педагогічній діяльності застосовує однакові форми організації навчального процесу. Пошук системи значущих дидактичних і педагогічних засобів сприяє розвитку мотивації до навчання, є важливим завданням сучасної освіти [3].

На даний час широко використовуються такі програмні продукти, як Moodle, Human School, Google Classroom, Edmodo, Google Meet, Zoom, MS Word Pad, MS Excel, Statistika, MathCAD, MATLAB, MS Power Point, AutoCAD, ArchiCAD, Speaking Mouse, Education Games, Virtual Worlds, Padlet, Learning Apps, Wordwall, Livesheets [1].

Інтерактивні методи навчання скомпонували низку цікавих, раніше чужих школярам правил:

- кожна думка важлива;
- не бійся висловитись;
- ми всі - партнери;
- обговорюємо сказане, а не людину;
- обдумав, сформулював, висловив;
- кажи чітко, ясно, красиво;
- вислухав, висловився, вислухав;
- наводь тільки обґрунтовані докази;
- умій погодитись і не погодитись;
- важлива кожна роль [2].

У педагогічній літературі під мотивацією (від латин. *movere* – «рухаю») розуміється загальна назва для процесів, засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активному засвоєнню змісту освіти. З позиції учня слід говорити про мотивацію навчання (І. Підласий).

Ми погоджуємося з визначенням: мотивація – спонукання до дії; психофізіологічний процес, який керує поведінкою людини; даний процес задає спрямованість, активність, стійкість; здатність людини задовольняти свої потреби. Мотивація як процес зміни станів і відносин особистості ґрунтується на мотивах [3].

Науковці стверджують, що у навчальному процесі вагомість мотивації школярів перевищує інтелект у 2,5–3 рази. Проте захопити їх вивченням шкільних дисциплін й раніше було складним завданням, а в умовах війни та відсутності особистого контакту під час дистанційного навчання це стало справжньою проблемою [5].

Навіть коли діти вчать за найкращими підручниками та з використанням найсучасніших освітніх технологій, це не принесе результату, якщо в них немає достатньої мотивації до навчання. Внутрішня і зовнішня мотивація – це ключовий чинник успішності навчання на всіх етапах.

Учителі можуть підтримувати таку мотивацію у своїх учнів. Звичайно, зробити це непросто: у кожної дитини різна мотивація, і для того, щоб сформувати її в класі, може знадобитися багато часу та зусиль. Навіть досвідченим учителям іноді буває важко підтримувати мотивацію [6].

Прості поради, які допоможуть залучити школярів до активної участі в освітньому процесі, формувати їхню завзятість та цілеспрямованість:

1. Створюйте комфортну психологічну атмосферу

Психологічна безпека та довірливі стосунки між учителем та учнями відіграють одну з визначальних ролей у формуванні позитивної мотивації школярів. Адже в довгостроковій перспективі страх перед невдачами та їхніми наслідками може призвести до повного зникнення інтересу до навчання.

2. Дізнавайтеся більше про своїх учнів

Якщо вчитель добре знає своїх учнів, налаштувати їх на плідну та конструктивну роботу в класі набагато легше. Ця комунікація сприятиме підвищенню впевненості школярів у власних силах і позитивному впливу на їхню поведінку в класі, а отже, й на процес навчання.

3. Визначайте «прозорі» цілі та знаходьте баланс у складності навчального матеріалу

Чітке розуміння того, що очікують від їхньої роботи, спонукає їх зосередитися на виконанні завданні й запобігти негативним переживанням.

4. Змінійте форми роботи на уроках

Варто не зациклюватись на одній схемі уроку та пропонувати школярам різні творчі завдання та нові форми роботи. Жонглювання різноманітними методиками сприятиме підтримці високого рівня зацікавленості та розумінню учнів, що їхні знання можна використовувати для вирішення найрізноманітніших завдань.

5. Демонструйте практичну значущість та перспективу застосування знань

Варто дивувати й наводити приклади того, як набуті знання допоможуть їм досягти успіху в майбутньому, спростити життя, стати цікавою та різнобічною людиною. Уроки, на яких демонструється, як набуті навички використовуються «справжніми» людьми у реальному житті, дійсно цінуються учнями.

6. Влаштовуйте челенджі та проводьте змагання

Створення здорової конкуренції в класі – чудовий спосіб мотивувати та заохочувати учнів до навчання. Творчість, нововведення та ефект непередбачуваності стимулюватиме їх бути більш продуктивними та креативними.

7. Дивуйте учнів на уроці

На підвищення навчальної мотивації чудово працює сторітелінг й почуття гумору – анекдот чи смішна історія з життя не лише приверне увагу учнів, а й сприятиме зближенню педагога та школярів.

8. Заохочуйте вести портфолію досягнень

Вкрай важливо, щоби свій прогрес у навчанні відчували всі учні, тому варто відзначати не лише їхні результати, а й докладені зусилля. Запропонуйте їм збирати свої досягнення та вести портфолію – це допоможе їм відчути задоволення від навчання та надихатиме на нові досягнення.

9. Надавайте свободу вибору

Право вибору сприяє підвищенню інтересу школярів до навчання, заохочує їх проявляти більше ініціативи та спонукає до активної роботи.

10. Призначайте ролі

Учнівський колектив – це суспільство в мініатюрі, де кожному учню важливо відчувати свою значущість. Аби реалізувати цю потребу, разом із учнями складіть список завдань на тиждень, визначте критерії та запропонуйте школярам обрати вид робіт.

11. Прислухайтеся до ідей учнів

Можливість висловити свою думку з приводу проведеного уроку залучає учнів до навчання та сприяє створенню стосунків, заснованих на довірі.

12. Використовуйте систему винагород

Емоційна, як і матеріальна, винагорода є найпотужнішим поштовхом до дії. Нагородження є одним із найважливіших засобів мотивації учнів, адже почуття гордості за отриману винагороду спонукає прикладати ще більше зусиль для досягнення прогресу. А ще мотивація тісно пов'язана з особистісною позицією школяра - якщо він переконаний в тому, що він розумний та талановитий, то й прагнення до виконання певних дій буде більшим [5].

Література:

1. Особливості використання інформаційних технологій в освіті. URL: https://www.researchgate.net/publication/374204776_OSOBLIVOSTI_VIKORISTANNA_INFORMACIJNIH_TEHNOLOGIJ_V_OSVITI
2. Використання ІКТ на уроках як засіб підвищення якості навчальних досягнень учнів. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-ikt-na-urokah-ak-zasib-pidvisenna-akosti-navcalnih-dosagnen-ucniv-48300.html>

3. Розвиток мотивації молодших школярів до навчання засобами інформаційно-комунікаційних технологій. URL: <https://vseosvita.ua/library/rozvitok-motivacii-molodsih-skolariv-do-navcanna-zasobami-informacijno-komunikacijnih-tehnologij-483867.html>
4. ІКТ як засіб підвищення ефективності навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу. URL: https://zosh-nemovychi.at.ua/publ/ikt_jak_zasib_pidvishhennja_efektivnosti_navchalno_vikhovnogo_procesu_zagalnoosvitnogo_navchalnogo_zakladu/1-1-0-6
5. 12 порад для підвищення мотивації школярів до навчання. URL: <https://naurok.com.ua/post/12-porad-dlya-pidvischennya-motivacii-shkolyariv-do-navchannya>
6. Як підтримувати мотивацію учнів: 21 проста ідея. URL: <https://osvita.ua/school/method/85173/>

СЕКЦІЯ: ПОЛІТОЛОГІЯ**Володимир Клеветенко
(Одеса, Україна)****НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ**

Рушійною силою світової політики завжди були та залишаються інтереси учасників міжнародних відносин, які спонукають їх діяти в той або інший спосіб на міжнародній арені. Незважаючи на розмаїття учасників міжнародних відносин, провідна роль в сучасному світі належить державам з їх національними інтересами. Саме національні інтереси визначають стратегію й тактику зовнішньої політики і особливості внутрішньої політики відповідної держави.

Слід відзначити, що в сучасному світі національні інтереси мають зовнішній та внутрішній аспекти. Зовнішній аспект національних інтересів полягає в збереженні суверенітету й територіальної цілісності держави, визначення своєї ролі та місця в системі міжнародних відносин, а також досягнення цього через міжнародні політичні, військово-політичні, правові, економічні та інші інститути. Внутрішній аспект національних інтересів, в свою чергу, пов'язаний із забезпеченням стабільного розвитку суспільства і держави, підвищенням життєвого рівня населення країни, а також забезпеченням політичної стабільності та утриманням влади правлячими силами.

Україна, як поки що доволі молода, за мірками історичного процесу, держава на сучасному етапі розвитку вимушена забезпечувати реалізацію своїх національних інтересів в умовах істотних зовнішніх загроз національній безпеці, що актуалізує тему цього дослідження.

Відповідно до енциклопедичного словника-довідника «Сучасна політична лексика» за редакцією Н. Хоми, «національні інтереси – це життєво важливі матеріальні, інтелектуальні і духовні цінності держави, реалізація яких гарантує державний суверенітет країни та її прогресивний розвиток» [5, с. 186].

Щодо національних інтересів нашої держави, то зміст цього поняття визначено в Законі України «Про національну безпеку України» 2018 року, який передбачає, що «національні інтереси України - життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян» [2].

Разом з тим, Стаття 3 цього Закону закріплює те, що фундаментальними національними інтересами України є:

- 1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;
- 2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;
- 3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [2].

Для реалізації своїх національних інтересів будь-яка держава розробляє різноманітні стратегії і наша країна в цьому сенсі не є винятком. Зокрема, згідно Стратегії зовнішньополітичної діяльності 2021 року, мета зовнішньополітичної діяльності України полягає в утвердженні України у світі як сильною та авторитетною європейською державою, здатною забезпечити сприятливі зовнішні умови для стійкого розвитку і реалізації свого потенціалу, економіки та українського суспільства [4].

В контексті цього пріоритетними напрямками зовнішньополітичної діяльності нашої держави є: забезпечення незалежності і державного суверенітету України, відновлення її територіальної цілісності, протидія агресії Російської Федерації, курс на набуття повноправного членства в ЄС та в НАТО, просування українського експорту і залучення іноземних інвестицій, захист прав та інтересів громадян України за кордоном, утвердження позитивного іміджу України у світі. [4].

Зовнішньополітична діяльність України повинна ґрунтуватися на таких принципах як:

- ✓ стійкість;
- ✓ дотримання міжнародного права;
- ✓ адаптивність;
- ✓ взаємодія;
- ✓ прагматизм;
- ✓ людиноцентричність.

Таким чином, найвищими пріоритетами зовнішньої політики нашої держави в умовах сьогодення є протидія державі-агресору, відновлення територіальної цілісності України та забезпечення державного суверенітету України на всій її території в межах міжнародно визнаного державного кордону.

Для реалізації національних інтересів України використовується широкий спектр інструментів, які застосовуються на різних рівнях та охоплюють велику кількість напрямків зовнішньополітичної діяльності.

Зокрема, протидія агресії Російської Федерації політико-дипломатичними та військовими (після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року) засобами, євроатлантична інтеграція, євроатлантична інтеграція, розбудова двосторонніх відносин, регіональне співробітництво, багатостороннє співробітництво

(в глобальному та регіональному вимірах), економічна дипломатія, публічна дипломатія, захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном, відносини із закордонними українцями тощо.

Одним яскравих прикладів використання таких інструментів для реалізації національних інтересів України за останній період став Глобальний саміт миру, що відбувся у Швейцарії 15–16 червня 2024 року.

Слід відзначити, що цей Саміт став наймасштабнішим міжнародним заходом заради України та миру, в якому взяли участь 101 країна та міжнародна організація, що представляють усі частини світу та континенти – Латинську Америку, Близький Схід та Азію, Африку, Європу, Тихоокеанський регіон, Австралію, Північну Америку. В його основі лежали дискусії навколо Української формули миру та учасники узгодили спільну позицію щодо трьох пунктів: продовольча безпека, ядерна та енергетична безпека й звільнення всіх полонених і депортованих громадян України, яких викрала Росія [3].

Окремо слід відзначити, що захист національних інтересів в сучасному світі далеко не завжди залежить тільки від бажання та зусиль відповідної держави. Ефективна реалізація національних інтересів в сучасному глобалізованому світі частіше за все лежить в площині двостороннього та багатостороннього співробітництва, яке ґрунтується на спільних цінностях та спільних інтересах партнерів.

В контексті цього, в якості прикладу, необхідно зазначити, що відданість цінностям свободи, демократії та прав людини, разом з прагненням зміцнити європейську безпеку, забезпечити процвітання для країн-членів та добробуту для їх громадян є спільними для Європейського Союзу та України, що відкриває двері для набуття членства нашої країни в цій організації.

Тому станом на зараз можна засвідчити, що Україна офіційно перебуває на етапі проходження процедури вступу до ЄС. Зокрема, 28 лютого 2022 року Президент Володимир Зеленський підписав заявку на членство України у Європейському Союзі; 23 червня 2022 року Європейська рада наддала Україні статус кандидата на вступ до Європейського Союзу; 14 грудня 2023 року Європейська рада вирішила розпочати переговори про вступ України до Європейського Союзу, а 25 червня 2024 офіційно оголосили про початок переговорів [1].

Таким чином, можна зробити висновок про те, що реалізація національних інтересів України в умовах сьогодення – це складний, багатогранний та різномірний процес, який має внутрішній та зовнішній виміри, на який впливають різні чинники та який вимагає належного політико-правового, інституційного, економічного, інформаційного та кадрового забезпечення, а також чіткого розуміння та координації зусиль з боку держави, суспільства і громадян на цьому шляху.

Література:

1. Відносини Україна – ЄС. Сайт Міністерства закордонних справ України URL: <https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/vidnosini-ukrayina-yes>
2. Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21 червня 2018 року (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
3. Саміт високого рівня про мир для України. Спільне комюніке про основи миру. Швейцарія, 15–16 червня 2024 року URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilne-komyunike-pro-osnovi-miru-91581>
4. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України, затверджена Указом Президента України від 26 серпня 2021 року №448/2021 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
5. Сучасна політична лексика: енциклопед. словник-довідник / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н. М. – Львів: «Новий Світ-2000», 2015. – 396 с.

Науковий керівник:

кандидат політичних наук, доцент Кадук Наталя Іванівна.

СЕКЦІЯ: ПРАВО**Микола Мельник
(Дрогобич, Україна)****ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Питання спадкування за заповітом в умовах воєнного стану в Україні набувають особливого значення, враховуючи складні соціальні та юридичні обставини, що виникають під час та після воєнних конфліктів. Воєнний стан є правовим режимом, що вводиться у разі загрози національній безпеці, який передбачає тимчасове обмеження конституційних прав і свобод громадян та юридичних осіб. У таких умовах питання спадкування стають актуальними через підвищений ризик загибелі людей та необхідність оперативного вирішення майнових питань. Спадкування за заповітом є одним з двох основних видів спадкування поряд зі спадкуванням за законом. Воно дозволяє особі (заповідачу) самостійно визначити долю свого майна після смерті, що є важливим аспектом реалізації права власності. Проте, варто звернути увагу на те, як цей процес відбувається в реаліях повномасштабного вторгнення військ РФ на територію України.

Поняття спадкування висвітлено 1216 статтею Цивільного Кодексу України. Його визначено як: «перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців)». Натомість в статті 1218 основний акцент робиться на склад спадщини. Зокрема «до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті» [7].

Заповідач повинен бути дієздатним на момент складання заповіту. Якщо після складання заповіту заповідач втрачає дієздатність, це не впливає на його дійсність. Для визначення психічного стану заповідача в момент складання заповіту, що могло б свідчити про те, що особа не усвідомлювала значення своїх дій або не могла ними керувати, суд може призначити посмертну судово-психіатричну експертизу. Право на складання заповіту належить виключно заповідачу. Проте, Цивільний кодекс України не виключає можливості складання спільного заповіту [8, с. 389-390]

Враховуючи вище перелічені тези, варто звернути увагу на саме поняття «заповіт». За ЦК України, заповітом є особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті [7].

В умовах війни в Україні, багато наших громадян загинуло на тимчасово непідконтрольній нашій державі території. Виникає логічне питання, що робити зі спадкуванням за заповітом у цьому випадку?. «У цьому випадку перед зверненням до нотаріуса для прийняття спадщини, необхідно встановити факт смерті. Для цього потрібно звернутися до найближчого місцевого суду на підконтрольній території із відповідною заявою. Такі заяви мають розглядатися невідкладно з моменту подання до суду (на практиці від доби до трьох місяців, залежно від завантаженості суду). Після отримання рішення суду у найближчому відділі реєстрації актів цивільного стану видається свідоцтво про смерть. На підставі свідоцтва про смерть спадкоємець може звернутися із заявою про відкриття спадщини до будь-якого нотаріуса незалежно від останнього місця проживання спадкодавця» [4].

Варто зазначити, що в Україні активно на законодавчому рівні піднімається питання права спадкування в умовах воєнного стану. Так, наприклад 30 січня 2024 року, набули чинності одразу два нових закони, які мають до цієї теми безпосереднє відношення. Зокрема мова йде про Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини», та Закон України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини». Цими законами були внесені зміни до Закону України «Про нотаріат», Закону України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції», Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», та Цивільного кодексу України [5].

Характерною особливістю є те, що згідно нового закону, в 1221 статті ЦК, передбачено, що місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця. Якщо місце проживання спадкодавця невідоме, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна - місцезнаходження основної частини рухомого майна. Якщо спадкодавець мав останнє місце проживання на території іноземної держави, місце відкриття спадщини визначається відповідно до Закону України «Про міжнародне приватне право» [2].

Враховуючи ситуацію, яка склалася в нашій державі після 24 лютого 2022 року, виникло багато запитань з приводу того, як повинні діяти нотаріальні контори в умовах війни, і головне, що робити людям які вимушено не можуть звернутися до нотаріуса.

Характеризуючи цю тематику в першу чергу потрібно наголосити на тому, в якому стані перебуває нотаріат в Україні під час війни. Зокрема є потреба навести статистичні дані, якими оперує Опендатабот. Спираючись на дані Мін'юста, там наголошується, що наразі в Україні 6 075 нотаріусів мають ліцензію, з них вчиняти нотаріальні дії щодо цінного майна можуть 5 693 фахівці. П'ята частина всіх нотаріусів, які працюють в Україні під час великої війни, зосереджена в Києві — це 1 230 спеціалістів. Порівняно з початком повномасштабного вторгнення, їх кількість збільшилася майже в чотири рази. Серед регіонів України до трійки лідерів також увійшли Дніпро з 467 фахівцями та Львів з 434 нотаріусами. Це інформація станом на

23.08. 2023 року. Варто зазначити, що це доволі великі цифри в порівнянні з початком повномасштабного вторгнення, коли станом на 3 травня 2022 року, працювало з цінним майном лише 2832 нотаріуси [1].

Акцентуючи увагу на аспектах, які впливають на процедуру складання заповіту в часі війни, є потреба наголосити на тому, хто окрім нотаріуса може посвідчити заповіт, адже зараз не в кожного є можливість звернутися до відповідного спеціаліста. Тоді, хто може допомогти в такій ситуації? Відповідь на це питання громадянам надало Міністерство юстиції України, пояснюючи оформлення заповіту в умовах воєнного стану в Україні. Зокрема, посвідчити заповіт замість нотаріуса може: капітан судна, що ходить під прапором України, заповіт військовослужбовця, а в пунктах дислокації військових частин, з'єднань, установ, військово-навчальних закладів, де немає нотаріуса чи органу, що вчиняє нотаріальні дії, також заповіт працівника, члена його сім'ї і члена сім'ї військовослужбовця може бути посвідчений командиром (начальником) цих частини, з'єднання, установи або закладу; начальник слідчого ізолятора та начальник установи відбування покарань. Крім того, заповіт особи, яка перебуває у пошуковій або іншій експедиції, може бути посвідчений начальником цієї експедиції [6].

На цьому роз'ясненні зі сторони держави не закінчилися. 28 лютого 2022 року Кабінет Міністрів України видав постанову № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану». Згідно з цією постановою Генеральний штаб Збройних Сил, Міністерство оборони, а також відповідний орган протягом п'яти днів після отримання заповіту забезпечує його передачу Міністерству юстиції та його регіональному органу. Міністерство юстиції протягом 2 робочих днів після його отримання забезпечує подальшу передачу територіальному органу Міністерства. Натомість територіальних орган також протягом робочих днів після отримання заповіту забезпечує його передачу нотаріусу або державній нотаріальній конторі для подальшої його реєстрації в Спадковому реєстрі. Тоді нотаріус або державна нотаріальна контора мають протягом 3 робочих днів після отримання зробити відповідну реєстрацію, зберігати документи та передати їх на зберігання до відповідного державного нотаріального архіву протягом 3 місяців після припинення або скасування воєнного стану. Територіальний орган повідомляє про реєстрацію Міністерство юстиції а воно в свою чергу установу (організацію), звідки надійшов заповіт [3].

Підсумовуючи вище викладений матеріал, необхідно звернути увагу на те, що в умовах повномасштабного вторгнення росії, ускладнився сам процес складання і посвідчення заповіту. Відсутність доступу до нотаріальних контор, вимушене переміщення населення, знищення документів та інші події, пов'язані з воєнними діями, можуть унеможливити своєчасне складання чи зміну заповіту. Це потребує законодавчих і практичних рішень для забезпечення гнучкості у процедурі посвідчення заповітів, зокрема можливості використання альтернативних способів посвідчення. Важливим є питання визнання дійсності заповіту, складеного в умовах воєнного стану. Заповіти, які можуть бути складені без дотримання всіх формальностей, передбачених законодавством, потребують окремого регулювання для уникнення можливих судових спорів між спадкоємцями. Крім цього, з'являються специфічні проблеми, пов'язані з управлінням та розподілом спадкового майна. Знищення або пошкодження майна внаслідок бойових дій, відсутність належних документів, що підтверджують право власності, може ускладнити процес спадкування і потребує ефективних механізмів відновлення втрачених документів та підтвердження прав на майно. В умовах воєнного стану особливо важливо забезпечити правову визначеність і стабільність у питаннях спадкування за заповітом. Це вимагає адаптації чинного законодавства та практики його застосування до реалій воєнного часу, забезпечення доступу до правової допомоги та інформації для громадян, а також розробки спеціальних процедур і механізмів, які б забезпечили реалізацію права на спадкування навіть у найскладніших умовах.

Література:

1. Відродження галузі: 5,7 тисяч нотаріусів в Україні повноцінно повернулися до роботи після початку повномасштабної війни. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/notaries-in-war>
2. Закон України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку відкриття та оформлення спадщини» (*Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2023, № 96, ст.389) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3450-20#Text>
3. Кабінет Міністрів України. Постанова від 28 лютого 2022 р. № 164 Київ Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>
4. Особливості прийняття спадщини у 2024 році. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1563402/>
5. Особливості спадкування в умовах воєнного стану. Оновлені правила. URL: <https://legalclinics.in.ua/consult/consultation-20-02-2024/>
6. Оформлення заповіту під час воєнного стану Міністерство юстиції України, опубліковано 22 травня 2024 року о 10:02. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/oformlennia-zapovitu-pid-chas-voiennoho-stanu>
7. Цивільний Кодекс України (*Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст.356) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=1216+%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F#w1_1
8. Яновицька Г.Б., Кучер В.О. та ін. Цивільне право України: підручник [Текст]: в 2 т. Т. 2 / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 428 с.

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент Копельців-Левицька Єлизавета Деонізіївна.

СЕКЦІЯ: ПСИХОЛОГІЯ**Лариса Борисенко
(Київ, Україна)****ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СОЦІАЛЬНОЇ ФРУСТРОВАНОСТІ ТА ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ**

Актуальність теми дослідження. В умовах надзвичайно складних соціально-політичних, економічних обставинах, пов'язаними з російською військовою агресією, в українському суспільстві на сьогоднішній день особливої актуальності набуває дослідження емоційної сфери особистості, що полягає у використанні власних переживань складної ситуації як ресурсу для самоконтролю, управління власними емоціями та інших людей, ресурсу для власної самореалізації, самомотивування та мотивування інших людей; що обумовлюють потреби в емоційному зусиллі для подолання тривоги, стресу, фрустрації. Складні екстремальні умови для життєдіяльності особистості (воєнний стан в Україні, економічна криза) призводять до соціальної депривації, невдоволеності, неможливості професійного та особистісного саморозвитку, виникнення негативних психічних станів, що в свою чергу призводять до соціальної фрустрованості. Щоб адаптуватися до нових умов життєдіяльності, долати негативний вплив фрустраторів, – особливого значення набувають такі якості особистості, як вміння управляти емоціями, вчасно їх диференціювати та контролювати, проявляти емоційну гнучкість. Таким чином емоційний інтелект може виступати потужним особистісним ресурсом в подоланні соціальної фрустрованості, що значно збільшує шанси розв'язувати складні життєві і професійні ситуації в умовах воєнного стану. Дослідження особливостей взаємозв'язку соціальної фрустрованості та емоційного інтелекту особистості уможлиблює виявлення конкретних компонентів емоційного інтелекту з успішним управлінням власними емоціями та ефективним функціонуванням в соціумі.

Як зазначає Л. Карамушка, соціальна фрустрованість відображує стан переживання нереалізованих намірів і незадоволених потреб особистості в соціумі, як блокування цілеспрямованої поведінки та як один із наслідків соціальної напруженості [1]. Тому одним із можливих шляхів подолання наслідків соціальної фрустрованості є емоційне саморегулювання поведінкою людини, що визначається суб'єктивним поясненням можливості подолати перешкоду, пізнанням сутності та змісту власних переживань.

Проблему соціальної фрустрованості розглядали як зарубіжні науковці Д. Майерс, Р. Баркер, Д. Дембо, Т. Сельє, Л. Вассерман, С. Розенцвейг, Д. Креч, Н. Лівсон, Р. Кратчфілд, Н. Міллер, Д. Доллард, так і українські О. Іщук, О. Креденцер, Л. Карамушка, К. Терещенко, А. Шевченко, Г. Тимошко. Отже, виходячи із вищезазначеного, тема дослідження є актуальною, оскільки події сучасного світу несуть загрозу для нормальної життєдіяльності людини, зокрема студентської молоді, що призводить до соціальної фрустрованості, а емоційний інтелект виступає регулятором в подоланні психічної напруженості, соціальної депривації, почуття безвихідності, безнадії та зневіри.

Вчені-психологи наголошують, що високий емоційний інтелект допомагає збалансувати емоції і розум, відчувати внутрішню свободу та відповідальність за себе, допомагає справлятися з тривогою, стресом, що є важливим кроком у збереженні психологічного та фізичного здоров'я людини.

Концепції емоційного інтелекту розробляли зарубіжні вчені Д. Гоулман, П. Саловей, Дж. Мейер, Д. Карузо, Г. Гарднер, Р. Бар-Он, Р. Купер, А. Саваф, Х. Вайсбах, У. Дакс, К. Кеннон, Дж. Готтман, Д. Робертс, М. Зайднер, Дж. Меттьюс, Д. Карузо, У. Пейн та ін. В Україні у вивченні емоційного інтелекту зробили вагомий внесок вчені-дослідники І. Аршава, О. Власова, С. Дерев'янка, Н. Коврига, Е. Носенко, В. Зарицька, С. Могиляста, М. Савчук. Вчені-психологи наголошують, що високий емоційний інтелект допомагає збалансувати емоції і розум, відчувати внутрішню свободу та відповідальність за себе, допомагає справлятися з тривогою, стресом, що є важливим кроком у збереженні психологічного та фізичного здоров'я людини.

Концепції емоційного інтелекту розробляли зарубіжні вчені Д. Гоулман, П. Саловей, Дж. Мейер, Д. Карузо, Г. Гарднер, Р. Бар-Он, Р. Купер, А. Саваф, Х. Вайсбах, У. Дакс, К. Кеннон, Дж. Готтман, Д. Робертс, М. Зайднер, Дж. Меттьюс, Д. Карузо, У. Пейн та ін. В Україні у вивченні емоційного інтелекту зробили вагомий внесок вчені-дослідники І. Аршава, О. Власова, С. Дерев'янка, Н. Коврига, Е. Носенко, В. Зарицька, С. Могиляста, М. Савчук.

Перша наукова модель емоційного інтелекту розроблена Пітером Саловеєм та Джоном Меєром. Далі автори переробили свою теорію і висунули нове визначення емоційного інтелекту: здатність переробляти інформацію, що міститься в емоціях: визначати значення емоцій, їх зв'язок один з одним, використовувати емоційну інформацію як основу для мислення та прийняття рішень [2].

Виникають два наукові підходи до класифікації емоційного інтелекту.

Модель здібностей. Підхід П. Саловея та Дж. Карузо відноситься до моделі здібностей. Емоційний інтелект представляється у цій моделі як зіткнення емоцій зі знанням, тобто емоції пов'язані з процесом мислення (конкретні емоції можуть сприятливо позначитися на продуктивності процесу мислення, і концентрувати увагу до певних задачах [3].

Змішана модель Д. Гоулмана та Р. Бар-Она. Другий підхід у класифікації емоційного інтелекту належить до змішаної моделі. Тут емоційний інтелект визначається як поєднання розумових здібностей і особистісних рис, властивих кожній конкретній людині [4].

На основі результатів емпіричного дослідження взаємозв'язку соціальної фрустрованості та емоційного інтелекту серед студентів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана зроблено наступні висновки.

В опитуванні задіяно 58 студентів, – з використанням методики на визначення рівня соціальної фрустрованості Л. Вассермана-В. Бойко, методики емоційного інтелекту (EQ) Н. Холла.

За результатами опитування виявлено такі результати: високий рівень емоційного інтелекту за інтегральним показником мають 28,7% респондентів, середній рівень – 45,5 % осіб, низький – 25,8 %. Отже, в даній групі опитаних домінує середній рівень емоційного інтелекту, що свідчить про здатність в певних ситуаціях керувати своїми емоціями і почуттями, але емоції інколи заважають досягненню мети та блокують здатність до виявлення емпатії та співпереживання до інших людей. Загалом ці результати співзвучні з результатами емпіричних досліджень проявів емоційного інтелекту інших дослідників. Щодо прояву соціальної фрустрованості, то більша частка респондентів (42,8% осіб) виявили низькі рівні; (34,8% осіб) – помірні; 22,4% осіб – високі рівні. Це свідчить про те, що більша частка респондентів адаптувалися до екстремальних умов життєдіяльності і не виявляють високих рівнів соціальної фрустрованості.

Для підтвердження особливостей такого співвідношення проведено кореляційний аналіз за методом Пірсона з метою визначення особливостей взаємозв'язку між показниками соціальної фрустрованості та емоційного інтелекту студентів даної вибірки. Результати кореляційного аналізу вказують про наявність статистично значущого негативного взаємозв'язку між вказаними показниками (при $p=0,01$, $r_s = 0,456$). Це свідчить про те, що в даній групі респондентів високі та середні рівні емоційного інтелекту знижують прояви соціальної фрустрованості. Студенти можуть демонструвати емоційну стійкість перед труднощами та невдачами, використовуючи її як можливості для навчання і самореалізації в соціумі.

Висновки. Отримані результати вказують на важливість розвитку емоційного інтелекту як одного з механізмів подолання негативного впливу фрустраторів на психологічне благополуччя студентів в умовах воєнного стану. Це свідчить про захисну роль емоційного інтелекту в умовах соціальних труднощів. Високий емоційний інтелект сприяє кращому управлінню власними емоціями та більш успішній адаптації до складних соціальних ситуацій. Це дозволяє запропонувати практичні рекомендації для розробки та організації тренінгів, спрямованих на підвищення емоційної компетентності, що, в свою чергу, може знизити рівень соціальної фрустрованості в суспільстві.

Література:

1. Карамушка Л.М. Організаційна культура загальноосвітніх навчальних закладів: науково-методичний посібник / Л.М. Карамушка, А.М. Шевченко. / Біла Церква: КОІПОПК, 2013. – 102 с.
2. Mayer, J. D., Caruso, D. R., & Salovey, P. (2016). The Ability Model of Emotional Intelligence: Principles and Updates. *Emotion Review*, 8(4), 290–300. <https://doi.org/10.1177/1754073916639667>
3. Golman, D. (2006). *Emotional intelligence*. A Bantam Book. New York. 386 p. <https://asantelim.files.wordpress.com/2018/05/daniel-goleman-emotional-intelligence.pdf>
4. Bar-On, R. (2005). The Bar-On model of emotional-social intelligence. In P. Fernández-Berrocá and N. Extremera (Guest Editors), *Special Issue on Emotional Intelligence*. *Psicothema*, 17. Available from: https://www.researchgate.net/publication/6509274_The_BarOn_Model_of_Emotional-Social_Intelligence

Ольга Захаренко, Тетяна Кириченко
(Переяслав, Україна)

ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ПСИХОКОРЕКЦІЇ СТРЕСОВИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ

Важливу роль у стабілізації емоційних переживань у стані стресу відіграє емоційна стійкість особистості – інтегративна властивість особистості, що відображає схильність до емоційної рівноваги і є здатністю перебороти зайві емоційні навантаження без значної школи для психіки, яку можна сформулювати за допомогою психологічної корекції. Основні стратегії такої корекції – це: підтримка адаптивних навичок «Я»; зменшення уникнення, формування позитивного ставлення до стану; робота з психотравмуючими ситуаціями. Реалізація кожної із зазначених стратегій пов'язана з використанням низки методів психокорекції, спрямованих на усунення негативних наслідків емоційних переживань [1, 4, 8].

Стрес (від англ. - «тиск», «напруга») – емоційний стан, що виникає у відповідь на екстремальні дії. Це поняття було введено Р. Сель'є. Його дослідження показали, що різні несприятливі чинники, як-от: втрата, втома, страх, образа, біль, приниження тощо, викликають в організмі однотипну комплексну реакцію, яка не залежить від того, який саме подразник діє на нього в даний момент, причому цей подразник необов'язково повинен існувати в реальності, він може «жити» і в уяві людини [3, 5].

Рівень стресу найбільш низький в хвилини байдужості, але ніколи не рівний нулю. Людина реагує не тільки на дійсну небезпеку, але і на загрозу або нагадування про неї. При цьому стрес, що перевищує можливості організму, виснажує енергію, порушує діяльність.

В даний час учені розрізняють: еустрес (позитивний стрес, який поєднується з бажаним ефектом і мобілізують організм); і дистрес (негативний стрес з небажаним, шкідливим ефектом).

Залежно від стресора можна виділити фізіологічний і психологічний види стресу. Фізіологічні механізми мобілізують організм у відповідь на дію, якій він піддався. Такі реакції, частіше пов'язані з «боротьбою або втечею», формуються на рівні автономної нервової системи автоматично. Показові в цьому відношенні дані, отримані англійськими дослідниками, що прослідкували смертність від коронарної хвороби у представників 13 професійних груп. З'ясувалися досить цікаві відомості: лікарі-хірурги, дрібні власники майже в 10 разів частіше вмирали від інфаркту міокарду, чим сільськогосподарські робочі, а судді і адвокати - в 5 разів. Наголошується висока смертність від ішемічної хвороби серця у адміністративних діячів, льотчиків-випробувачів, пілотів реактивних літаків, водіїв автобусів [2, 6].

Психологічний стрес у свою чергу можна розділити на інформаційний і емоційний. Якщо людина не справляється із завданням, не встигає ухвалювати вірні рішення у необхідному темпі при високому ступені відповідальності, тобто коли виникає інформаційне перевантаження, може розвинути інформаційний стрес, для якого характерне зниження об'єму і концентрації уваги, посилення відволікання, неможливість зосередитися, погіршення пам'яті, збільшення збоїв і неправильних рішень, мислення стає плутаним, не здатним оцінити умови, що створилися, або прогнозувати наслідки.

Емоційний стрес з'являється в ситуаціях загрози, небезпеки, образи тощо, коли протягом тривалого часу людина залишається наодинці зі своїми переживаннями. При цьому наголошується зростання напруги, неспокою, тривоги, з'являється хвороблива недовірливість, зникає відчуття здоров'я, погіршується сон, збільшується споживання ліків і стимуляторів, змінюються особові особливості: акуратний може стати нечепурою, товариський – похмурим і замкнутим, устремління і життєві цілі залишені, захоплення покинуті, можлива поява депресії, і емоційних вибухів. Відповідальність за те, що відбувається покладається на інших людей. Виникають думки про самогубство [7].

Г. Сель'є виділив в розвитку стресу три етапи.

Перший – реакція тривоги, це фаза мобілізації захисних сил організму, що підвищує стійкість по відношенню до конкретної травмуючої дії. При цьому відбувається перерозподіл резервів організму: рішення головної задачі забезпечується за рахунок другорядних завдань. Людина справляється з навантаженням з допомогою ' функціональної мобілізації, без структурних перебудов.

Другий – етап стабілізації, на якому всі параметри, виведені з рівноваги в першій фазі, закріплюються на новому рівні. Зовнішня поведінка мало відрізняється від норми, все неначе налагоджується, але внутрішньо йде перевитрата адаптаційних резервів.

Якщо стресова ситуація продовжує зберігатися, настає третій етап – стадія виснаження, що супроводжується занепадом сил, погіршенням самопочуття, схильністю різним захворюванням і навіть смерті.

Взаємовплив стресу і хвороб може бути подвійним: хвороба може викликати стрес, стрес - хворобу. Позаяк кожний агент, що вимагає адаптації, викликає стрес, то й будь-яка хвороба пов'язана з певними виявами стресу, адже хвороби викликаються тими чи іншими адаптаційними реакціями. Тяжке емоційне потрясіння призводить до захворювань через стресову дію. В цьому разі причиною захворювання є надмірні або неадекватні адаптивні реакції [3, 5].

Проте при сильному психотравмуючому чиннику (наприклад, катастрофі, втраті) головну роль у виникненні дистресового стану (частіше за весь афект) може мати не стільки оцінка ситуації, а скільки різка емоційна реакція людини на подію, а при подальшому раціональному аналізі обставин, коли особа бачить або інтуїтивно відчуває потенційний вихід, може відбутися подолання стресового стану.

Не зважаючи на те що стресори існують об'єктивно, наша реакція зумовлюється нашим сприйняттям. І чимало залежить від реалістичності та оптимістичності нашого сприйняття – і ситуації, і власних сил. Як переоцінка своєї спроможності створює ризики шокуючих (стресових) несподіванок, так і зневіра, недооцінка власних можливостей, акцентуація на негативі роблять нас заручниками негативного стресу.

Наслідки стресу можуть бути дуже суттєвими і позначатися не лише на психологічному стані, поведінці, але і на здоров'ї (ослаблена імунна система, ішемічна хвороба серця тощо). Тому постійні стреси без відпочинку і розслаблення не дають можливості для відновлення сил організму й може наступити криза.

Дослідження довели, що насправді організм повністю не відновлюється після переживання стресу, з кожним новим стресом наша спроможність долати його зменшується і може досягнути нашого внутрішнього ліміту, після чого відбувається різке падіння енергії, вигорання.

Вигорання – особливий стан фізичного, емоційного та розумового виснаження, спричинений тривалим стресом, що супроводжується сумнівами щодо власної компетентності та цінності, почуттям безнадійності та безсилля.

Найбільш поширеним є гострий стрес, який викликає миттєву реакцію на емоційні або фізичні стресори. Основними видами гострого стресу є миттєвий та хронічний. Відокремлюють також епізодичний гострий стрес, коли моменти напруження виникають настільки часто, що виходять із під контролю та стають образом життя, створюючи дискомфорт [5, 6, 7].

Гострий стрес характеризується раптовістю впливу стресогенних факторів. Як правило, використовуючи термін «гострий стрес», дослідники розглядають відносну короткочасність переживання стресу, яке багато в чому обумовлено індивідуальними особливостями людини. Для гострого стресу характерні швидкість та несподіваність, з якою він виникає.

Гострий стрес майже завжди переходить у стрес довготривалий або хронічний. Цей феномен пов'язаний з тим, що шокова ситуація давно пройшла, людина оправилась від потрясіння, але пам'ять постійно повертається до минулої психотравмуючої події.

Важливу роль у попередженні гострого стресу має первинна психологічна допомога.

У гострій стресовій ситуації не можна приймати жодних рішень. Першими екстремними кроками, спрямованими на ослаблення стресової напруги можуть бути наступні дії: рахування до десяти та повільне глибоке дихання.

Під час гострої реакції на стрес поведінка визначається інстинктом самозбереження.

Після завершення гострої реакції на стрес (коли реальна загроза зникає) настає перехідний період. В цей час мають місце розлади сну у вигляді погіршення засинання, постійні нічні пробудження та ранні просинання. Відмічаються зміни їстівної поведінки, нерішучість, прагнення перекласти на інших прийняття відповідальних рішень, зниження загального функціонування особистості.

В цілому поведінка більшості людей в цей період направлена на мінімізацію загрози власному життю та життю близьких людей.

Важливу роль у подоланні негативних наслідків патогенного впливу стресу належить психологічній корекції.

Психокорекція є видом психологічної допомоги, яка передбачає активний цілеспрямований вплив на визначені психологічні структури з метою оптимізації розвитку і функціонування індивіда в конкретних умовах життєдіяльності [8].

Виділяють наступні специфічні риси психокорекційного процесу:

- психокорекція орієнтована на клінічно здорову особистість, яка має в повсякденному житті психологічні труднощі, проблеми, скарги невротичного характеру;
- корекція орієнтується на здорові сторони особистості незалежно від ступеня порушення;
- в психокорекції частіше орієнтуються на сьогоднішні і майбутні клієнтів;
- психокорекція зазвичай орієнтується на середньострокову допомогу (до 10-15 зустрічей);
- в психокорекції акцентується ціннісний внесок психолога, хоча відхиляється нав'язування певних цінностей клієнтам;
- психокорекційні впливи спрямовані на зміну поведінки і розвиток особистості клієнта.

Найбільш поширеною формою психокорекції стресових станів є індивідуальна. Ця форма найбільше ефективна, коли стресорами є ті, на які ми можемо безпосередньо впливати. Перш за все – це наші власні неконструктивні дії, невміння ставити життєві цілі і визначати пріоритети, нездатність управляти своїм часом, різні міжособистісні труднощі. Як правило, ці стресори знаходяться в теперішньому часі або у найближчому майбутньому, і ми маємо шанс вплинути на ситуацію.

Методи психологічної допомоги при стресовому стані:

- Пошук відповідних ресурсів.
- Постановка адекватних цілей.
- Тренінг соціальних навичок (спілкування та ін.).

Найнебезпечніша стадія стресу – це коли він переходить у хворобу, із якою впоратися під силу лише кваліфікованому психотерапевтові. На цьому етапі надниркові залози, крім адреналіну, починають продукувати небезпечний гормон кортизол, що може спровокувати погіршення пам'яті, серцево-судинні захворювання, захворювання шлунково-кишкового тракту, ослаблення імунітету, раннє старіння, проблеми зі шкірою [7, 8].

Принципи вибору конкретних методів та прийомів психокорекції, необхідних при роботі з конкретним клієнтом, мають бути наступними:

- Метод, що застосовується повинен мати певний прагматичний зміст та не суперечити етичним вимогам.

- Методи та прийоми, розроблені гуманістичною психологією, є зальними для будь-якої психокорекційної роботи, ними необхідно керуватися у взаємовідносинах між психологом та клієнтом. Однак для надання допомоги особистості у стресовому стані використовувати тільки їх не є достатньо ефективним.

- В психокорекційній роботі доцільним є застосування технік арт-терапії. Артметоди впливають на психіку на глибинному рівні, сприяють відновленню цілісності особистості, виходу її зі стану дезінтеграції і практично не мають протипоказань.

Література:

1. Берегова, О.В., Коваль, К.І. Діагностика та корекція посттравматичного стресового розладу у жителів країни, що перебуває у стані військового конфлікту. Психологія особистості. 2022. Вип. 42. С. 113-118.
2. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення в звичайних та екстремальних умовах: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ніка-Центр, 2016. 580 с.
3. Максименко С.Д., Прокоф'єва О.О., Царькова О.В., Кочкурова О.В. Практикум із групової психокорекції: підручник. Мелітополь: Видавничополіграфічний центр «Люкс», 2015. 414 с.
4. Павелків В.Р. Специфіка прояву агресії та деструктивної поведінки в підлітковому віці. Проблеми сучасної психології. 2015. Вип. 30. С. 483-494.
5. Семиченко В.А. Психологія емоцій. Київ: «Магістер – S», 1998. 128 с.

6. Томчук С. М. Психологія деструктивних емоційних станів та рефлексії особистості у молодшому шкільному віці: монографія. Миколаїв, 2008 р. 208 с.
7. Чебикін, О. Я., Булгакова О. Ю. Усвідомлення небезпечної поведінки дітьми підліткового віку: монографія. Одеса: ПНЦ АПН України, 2006. 212 с.
8. Юрченко В.М. Психічні стани людини: систематичний опис. Рівне, 2006. 574 с.
9. Яценко Т.С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2006. 382 с.

**Ліна Колесніченко, Єлизавета Шевченко
(Київ, Україна)**

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПРОКРАСТИНАЦІЇ ТА ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми дослідження. Велика кількість людей стикається з відкладання виконання намічених дій та справ, незважаючи на те, що це спричиняє певні проблеми. Свідоме та ірраціональне відкладання запланованих дій на пізні терміни не дивлячись на можливі проблеми в майбутньому визначається як прокрастинація [2]. Це явище негативно впливає на продуктивність діяльності та якість життя. Вивчення зв'язку прокрастинації з іншими психічними явищами є напрямом наукового інтересу дослідників. Одним з таких явищ є перфекціонізм, як прагненням до ідеальності. Дослідження їх взаємозв'язку постає актуальною проблемою.

Проблемою прокрастинації займалися Дж. Ейнслі в поведінковому напрямку, А. Елліс і В. Кнаус в когнітивному, М. Селінгман в позитивному. Проблемою дослідження перфекціонізму були присвячені роботи таких авторів, як М. Холендер, П. Стіл, С. Блатт, П. Хьюїт, Г. Флетт, М. Смітта, Д. Саклофські та інші.

Вчені, які вивчали зв'язки між прокрастинацією та перфекціонізмом Джадіді, Капан, Каган, Гош і Рой, підтвердили, що перфекціонізм та прокрастинація пов'язані. Перфекціоністи часто відкладають виконання завдань через страх невдачі, що призводить до подальшого збільшення тривожності і, зрештою, до зниження продуктивності, і що перфекціоністи схильні до прокрастинації через свої високі стандарти і страх невідповідності цим стандартам [4; 5].

Основна частина. З метою дослідження особливостей зв'язку між феноменами прокрастинації та перфекціонізму було проведене дослідження серед молоді у таких вікових категоріях: від 17 до 20 – 60 осіб (61%) років та від 21 року до 25 років – 39 осіб (39%). В опитуванні взяли участь 99 респондентів, серед яких 91 (92%) жіночої статі та 8 (8%) – чоловічої статі. Це були студентами різних університетів України.

Були використані такі методики: Велика тривимірна шкала перфекціонізму М. Смітта, Д. Саклофські, Й. Стоєбер, С. Шеррі (в адаптації Т. Грубі); Шкала загальної прокрастинації К. Лей; Анкета М. Дворник «Причини особистісної схильності до відтермінування завдань».

За результатами емпіричного дослідження було визначено, що у досліджуваних домінує середній рівень прокрастинації (70,7%). Це може свідчити про те, що прокрастинація є досить поширеним явищем, але не досягає крайніх рівнів у більшості опитаних.

Результати показують, що більшість респондентів переважають середні рівні за всіма компонентами прокрастинації: подолання страху відповідальності, знижений рівень зацікавленості, орієнтація на соціальну винагороду, схильність до педантизму, окрім недооцінки готовності до виконання завдань, де переважає високий рівень (57,6%). Дані можуть вказувати на особистісну нестабільність досліджуваних або на їхню потребу у зовнішній підтримці та наявності складнощів у правильній оцінці свого часу.

Щодо перфекціонізму було встановлено, що за такими типами перфекціонізму як загальний показник перфекціонізму, нарцисичний та його складових: орієнтованість на інших, гіперкритичний перфекціонізм та жорсткий перфекціонізм, домінують низькі рівні. Спираючись на ці результати, можемо припустити що для цієї частини досліджуваних більш характерним є спокійне реагування на помилки та недосконалість інших та відсутність відчуття власної переваги над іншими. Це може бути пов'язано з тим, що в студентства існує толерантне ставлення до помилок інших людей і низькі очікування щодо них.

Щодо жорсткого перфекціонізму, його домінуючий низький рівень може бути пов'язаний з тим, що досліджувані мають адекватні стандарти стосовно себе і лише в незначній мірі стикаються з проблемами, пов'язаними з самооцінкою.

Високий рівень переважає у проявах самокритичного перфекціонізму та його складових: сумнівах у власних діях та стурбованості помилками. Це означає, що особистостям часто властиво сумніватися у своїх можливостях і діях, а також сильно переживати через власні помилки. Це може бути пов'язано з тим, що респонденти бачать відображення своїх вмінь та навичок у виконаній роботі і прагнуть бути такими професіоналами, які майже ніколи не допускають помилок. Тому вони можуть бути дуже уразливими до ймовірних невдач і боятися зробити крок назустріч своїм результатам та витримувати помилки та неуспіхи. На основі отриманих результатів можемо констатувати, що досліджувані більш вимогливі до себе, аніж до інших.

У процесі проведеного кореляційного аналізу за допомогою коефіцієнта Пірсона було визначено прямі значущі зв'язки між такими типами та складовими перфекціонізму і прокрастинацією та її складовими:

Найбільше прямих значущих зв'язків з прокрастинацією має самокритичний перфекціонізм ($r_s=0,254$ $p=0,011$) та його складові: стурбованість помилками ($r_s=0,204$ $p=0,043$), сумніви у власних діях ($r_s=0,263$ $p=0,008$) та соціально-приписаний перфекціонізм ($r_s=0,198$ $p=0,049$). Це означає, що прокрастинація залежить від страху людини бути засудженою іншими за можливу помилку в роботі. Через що часто виникає гальмівна реакція і зволікання через сумніви у тому, чи правильно вона робить та чи має в дійсності достатній рівень компетентності. Можемо стверджувати, що наявність підвищеного контролю над собою, провокує появу або підвищення прокрастинації. Окрім того, даний тип та підтипи виявили прямі значущі зв'язки з такими компонентами прокрастинації: недооцінкою готовності до роботи ($r_s=0,468$ $p=0,000$), подоланням страху відповідальності ($r_s=0,500$ $p=0,000$) та схильністю до педантизму ($r_s=0,454$ $p=0,000$). Дані аспекти прокрастинації мають спільні риси з підтипами самокритичного перфекціонізму. Тому наявні кореляційні зв'язки, ще раз підтверджують, що саме страх зазнати невдачі і осуду з боку інших, а також невпевненість в своїх здібностях спричиняють відкладання завдань та доручень на пізні терміни.

Загальний показник перфекціонізму має значущий прямий зв'язок з компонентами прокрастинації, а саме з подоланням страху відповідальності ($r_s=0,419$ $p=0,000$), схильністю до педантизму ($r_s=0,374$ $p=0,000$), недооцінкою готовності до роботи ($r_s=0,335$ $p=0,001$) і орієнтацією на соціальну винагороду ($r_s=0,202$ $p=0,045$). Це може означати, що чим більше особистість залежить від оцінки оточуючих, переживає за свій рівень професіоналізму та боїться зробити помилку, тим більш вимогливою вона є.

Висновки. Отримані результати вказують на взаємозв'язок між прокрастинацією та перфекціонізмом, майже всі види перфекціонізму мають зв'язки з прокрастинацією та її шкалами. Але з трьох видів перфекціонізму найбільше зв'язків має самокритичний перфекціонізм, а значить, чим більш людина вимоглива до себе, важко витримує власні помилки та боїться їх здійснити, часто сумнівається в правильності своїх рішень та ефективності своїх дій, схильна критикувати і атакувати себе за результати діяльності, які не відповідають її високим стандартам та орієнтується на очікуванні інших щодо неї, тим частіше їй притаманні різні прояви прокрастинації.

Література:

1. Дворник М. С. Прокрастинація в конструюванні особистісного майбутнього: монографія / М. С. Дворник; Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018. 120 с.
2. Кричун В. Прокрастинація як психологічний феномен. Психологічні аспекти кроскультурної взаємодії у медіа середовищі: матеріали III Міжнародної студентської науково-практичної конференції, 1–2 червня 2023 р., Львів. Видавництво Львівської політехніки. 2023. С. 106-108.
3. Бабчук М. І. Перфекціонізм як психологічний феномен. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». 2022. № 10 (15). С. 369-377
4. Chandel P. K. Personality Correlates of Procrastination and Perfectionism among Adolescents. *International Journal of Innovative Science and Research Technology*. 2023. Volume 8, Issue 2. P. 150.
5. Pearlman-Avni, S. Procrastination, perfectionism, and locus-of-control in academic settings. *Special School*, vol. LXXX, no. 2, 2019. pp. 108-124

Людмила Музичко
(Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЙ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ КЕРІВНИКАМИ ЗАЛЕЖНО ВІД СКЛАДУ ЇХНЬОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО КАПІТАЛУ

Прийняття рішень є важливою психосоціальною компетентністю, що зумовлює якість життя сучасної людини, і однією з ключових компетентностей керівників, яка повинна забезпечити своєчасне ухвалення якісних управлінських рішень з метою ефективного управління персоналом організації. Розробка проблеми ухвалення управлінських рішень є плідним напрямком досліджень у психології та інших поведінкових науках. Результати таких досліджень досить широко представлена в роботах зарубіжних та вітчизняних науковців (Ch. Heath та D. Heath, L. Mann та C. Tan, A. Tversky та D. Kahneman, Є. Лещенко, Л. Колечкіна та ін.).

У нашому дослідженні ми спирались на два теоретичні підходи для встановлення особливостей стратегій ухвалення управлінськими рішеннями залежно від того, який психологічний капітал вони мають. Першим є концепція мотиваційного конфлікту при ухваленні рішення авторства І. Дженіса-Л. Манна. Науковці наголошують, що процес прийняття рішення є емоційно напруженим когнітивним процесом, що породжує мотиваційний конфлікт (стикаються тенденції, які мають яскраве емоційне забарвлення). Цей конфлікт викликає стрес ступеню вияву, який детермінує неспроможність людини прийняти вірне рішення. Аби подолати мотиваційний конфлікт особа використовує різні стратегії прийняття рішення: пильність (сприяє ухваленню продуктивних рішень, передбачає опрацювання висунутих цілей та поставлених завдань, дослідження вт явлених альтернатив, пошук інформації тощо), гіперпильність (визначається імпульсивністю особи у разі ухвалення рішення, відсутністю покладання на інтелектуальне орієнтування, коли відбувається пошук виходу з наявної дилеми), перекидання відповідальності (мета уникнення мотиваційного конфлікту досягається затягуванням часу, коли відповідальність за прийняте рішення перекидається на іншу людину),

зволікання або прокрастинація (зумовлюється емоційною реакцією людини на певні справи, наслідком чого трапляється відкладання відповідних дій «на потім») [4]. Для вимірювання прояву стратегій прийняття рішень було використано україномовну адаптацію опитувальника Flinders decision making questionnaire (DMQ), виконану в колаборації з магістеркою ОПП «Економічна та соціальна психологія» В. Чарупою [2].

Другим підходом є концепція психологічного капіталу (PsyCap) авторства Ф. Лутанса, який трактує це поняття як «позитивний психологічний стан людини, який виражається у: прийнятті власної відповідальності та докладанні необхідних зусиль для досягнення успіху в розв'язанні складних завдань (самоефективність); формуванні позитивної атрибуції успіху сьогодення й майбутнього (оптимізм); наполегливому пошуку шляхів до досягнення цілей (надія); здатності підтримувати сталий розвиток незважаючи на проблеми та негаразди (резильєнтність)» [4]. Як зазначає науковець, в основі PsyCap особистості лежать певні вміння (витримувати негативний вплив мінливих умов життя та й протистояти цьому; мобілізувати внутрішні ресурси і опановувати й долати життєву ситуацію невизначеності; відновлювати психічний стан до того, що був до зустрічі зі стресогенними подіями тощо. Для вимірювання прояву складників PsyCap ми використовували методику Ф. Лутанса «Дослідження психологічного капіталу» в україномовній адаптації А. Трофімова та Ю. Бондар [1].

Дослідження проводилось в межах однієї організації (назву не розголошуємо з огляду на її стратегічне значення). Дослідницька вибірка мала обсяг 34 особи (керівники різних підрозділів), з них 15 осіб (44,1%) чоловічої статі, 19 осіб (55,9%) – жіночої, отже, статева рівновага вибірки майже збережена.

За допомогою опитувальника прийняття рішень було отримано дані, які дозволяють проаналізувати прояв стратегій ухвалення керівниками рішень.

Стратегія *пильності* (єдина, що сприяє продуктивному ухваленню рішень у раціональній площині), високого та низького рівнів виявилась однаково – по 13 осіб (38,2%), а середнього – у 8 осіб (23,6%). Загалом, три чверті керівників схильні до ухвалення раціональних рішень. Бачимо тенденцію до здійснення виваженого вибору, зменшення кількості помилок та імпульсивних рішень. Керівники продемонстрували свою можливість ухвалювати рішення більш усвідомлено та уникати впливу когнітивного зашумлення – оцінюючи наявні альтернативи, вони зважають як на переваги, так і на недоліки можливостей, що розглядаються. Оскільки ситуація вибору є емоційно навантаженою, вона зумовлює прояв мотиваційного конфлікту, для усунення якого керівникові потрібно мати максимально чіткі уявлення про цілі та мотиви своєї діяльності. Даючи оцінку власного ресурсу керівник є більш виваженим при ухваленні управлінських рішень.

Стратегія *гіперпильності* (породжує імпульсивність ухвалення рішення) середнього та низького рівнів переважає (16 осіб (47,1%) та 15 осіб (44,1%) відповідно), високого рівня незначна кількість - 3 керівника (8,8%). Це позитивний результат, особливо для організації, в якій проводилось дослідження. Успішність її функціонування потребує швидких і виважених рішень. Її керівники практично не схильні до панічного способу вибору альтернатив, вони уникають імпульсивності при ухваленні рішень. Щодо керівників, які при ухваленні рішення в умовах сильного стресу високо ймовірно виявлятимуть цю стратегію, потрібно брати до уваги, що їхні рішення можуть мати високу ціну негативних наслідків.

Стратегія *перекладання відповідальності* (неготовність брати відповідальність за прийняте рішення) переважно низького (15 осіб (44,1%)) та середнього (8 осіб (23,6%)) рівнів. Однак, виявлено певну кількість керівників, що швидше не братимуть на себе відповідальність за ухвалене рішення - 11 керівників (38,3%). Отже, майже 70% керівників не виявляють захисного уникнення, яке зумовлене високим рівнем стресу, неповною / упередженою оцінкою інформації, на яку вони спитаються при ухваленні рішень. Бачимо достатньо велику кількість керівників, що виявляють суб'єктну позицію і виявляють інфернальну поведінку при ухваленні управлінських рішень.

Стратегія *зволікання* (відкладання у часі ухвалення рішень) не притаманна переважній більшості керівників – 21 особа (61,8%) має низький рівень, 5 осіб (14,7%) середній і 8 осіб (23,5%) високий рівні. Як бачимо, майже 75% керівників не прокрастинують у разі прийняття управлінських рішень, що забезпечує оперативність виконання керівних функцій і ритмічному функціонуванню організації. Щодо останніх, у їхньому випадку не йдеться про повну відмову від вибору, а скоріше про вплив на його якість. Відтермінування здійснення вибору створює умови, коли його доведеться робити за гірших обставин – матимуть менше інформаційно-часових та інших ресурсів. Свою мотиваційну напругу вони можуть гасити виконанням сторонніх дій, продовжуючи зволікати з втіленням здійсненого вибору у конкретних діях.

Підсумовуючи зазначимо, що загальна картина стратегій ухвалення керівниками рішень є достатньо сприятливою для здійснення успішного управління роботою персоналу організації.

Вимірювання рівнів прояву складників PsyCap у керівників за допомогою адаптованої методики Ф. Лутанса, дало можливість отримати такі дані. У керівників показник *самоефективності* (віра у власні здібності, готовність докладати необхідні зусилля при вирішенні складних завдань та ухваленні рішень) переважно середнього рівня (25 осіб (73,5%)), нижче за середній у 5 осіб (14,7%), вище за середній у 4 осіб (11,8%). Це свідчить, що майже 85% керівників є здатними досягати висунутих цілей та поставлених задач завдяки впевненості у власні можливості.

Прояв *надії* (цілеспрямованість та наполегливість у досягненні мети, пошук кращого способу її досягнення) також переважно середнього рівня (26 (76,4%)), по 4 особи (11,8%) мають нижчий / вищий за середній рівень. Можемо говорити, що майже 88% керівників здатні до цілеспрямованої та наполегливої управлінської активності та пошуку кращих способів досягнення мети.

Життєстійкість (позитивне психологічне налаштування на досягнення успіху у виробничій діяльності, попри наявні складні задачі та труднощі) знову ж переважно середнього рівня (23 особи (67,6%)), значно менше вищого за середній (6 осіб (17,7%)) та нижчого за середній (5 (14,7%)) рівні. Як бачимо, близько 85% керівників мають достатньо гарний психологічний стан і здатні дати собі раду у разі появи проблем в особистому та професійному житті.

Уваги потребують керівники з низькою життєстійкістю. Якщо умови управлінської діяльності мають розбіжність зі звичними, їм потрібна додаткова стимуляція творчої розумової діяльності для ухвалення оптимального рішення. Це потребує додаткових ресурсів, зокрема, суттєвих вольових зусиль, які, в свою чергу, викликають емоційне перенапруження. В ситуації війни, багато людей може акумулювати негативні емоційні стреси, що створює підґрунтя для емоційних зривів, неврозів тощо, а також для прояву компенсаторної реакції психіки, що може викликати відмову від будь-яких творчих спроб вирішити поточні завдання. Внаслідок чого може з'явитися прагнення ухвалювати рішення на основі вироблених заздалегідь і, можливо, недостатньо точних «алгоритмів», які застосовуються всупереч умовам актуальної ситуації та логіці. За таких обставин може йтися про завдання керівником збитків як організації, такі собі.

Прояв **оптимізму** (позитивна атрибутивна ознака поточної та майбутньої поведінки, схильність до очікування позитивного результату власної діяльності) також переважно середнього рівня у 23 осіб (67,6%), нижчого за середній у 6 осіб (17,7%) і вищий за середній у 5 осіб (14,7%). Ці дані дають підстави вважати, що близько 85% керівників оптимістично налаштовані щодо позитивних результатів власної діяльності.

Підсумовуючи зазначимо, що обстежені керівники мають достатній психологічний капітал для виконання управлінської діяльності у складних умовах, зумовлених війною.

Для виявлення особливостей прояву стратегій ухвалення рішень керівниками залежно від складу їхнього психологічного капіталу керівників було застосовано кореляційний аналіз за Пірсоном. Можемо констатувати, що наявні тісні зв'язки між стратегіями ухвалення рішень та певними складниками PsyCap. Так, стратегія пильності тісно пов'язана з життєстійкістю ($r=0,509$, $p\leq 0,01$) та самоефективністю ($r=0,522$, $p\leq 0,01$). Це можна пояснити тим, що стратегія пильності сприяє продуктивному ухваленню рішень на основі опрацювання цілей та задач, дослідження альтернатив й пошук необхідної для прийняття рішення інформації. Для такої активності керівник повинен бути впевненим у власних можливостях та мати позитивне настановлення щодо бажаного результату.

Наявний тісний негативний зв'язок стратегії гіперпильності та життєстійкості, що є зрозумілим з огляду на їхню сутність. Зрозуміло, що чим більш життєстійкою особистістю є керівник, тим більшу впевненість у собі та своїх діях він має, тому його стратегія ухвалення рішень позбавлена імпульсивності. Натомість домінує раціональна оцінка ситуацій, можливих альтернатив та виваженість вибору.

Стратегія перекидання відповідальності корелює негативно з самоефективністю ($r=-0,507$, $p\leq 0,01$), надією ($r=-0,438$, $p\leq 0,05$) та життєстійкістю ($r=-0,550$, $p\leq 0,01$) – її прояв буде послаблюватися за умови посилення цих якостей: висока самоефективність зумовлює впевненість особистості у собі та готовність брати на себе відповідальність за результати діяльності, тому вона ні на кого не перекидається при ухваленні рішень; людина, яка має надію, цілеспрямована та наполеглива у досягненні мети і її суб'єктна позиція сприяє прийняттю на себе відповідальності за свої рішення; життєстійка особистість позитивно налаштована щодо результатів, тому вона і власні рішення ухвалює, не перекидаючи за це відповідальність на інших.

Стратегія зволікання також негативно корелює з самоефективністю ($r=-0,41$, $p\leq 0,05$), надією ($r=-0,395$, $p\leq 0,05$) та життєстійкістю ($r=-0,457$, $p\leq 0,01$). Цілком зрозуміло, що чим менше керівник є впевненим у собі, власних можливостях та діях, які він робить (самоефективність), чим менше він виявляє цілеспрямованість та наполегливість у разі досягнення мети (надія), чим менше керівник позитивно налаштований на отримання бажаних результатів у діяльності (життєстійкість), тим більше він буде виявляти схильність до зволікання у разі ухвалення управлінських рішень.

Отримані результати дають підстави вважати, що сформованість складників психологічного капіталу керівника є вагомим умовою для вияву стратегії ухвалення рішень. Наше дослідження є лише першим кроком до з'ясування цього факту. Наступним буде дослідження факту наявності / відсутності впливу психологічного капіталу на втяг стратегії ухвалення керівниками управлінських рішень, але воно потребуватиме іншого дизайну для того, аби застосувати дисперсійний аналіз.

Література:

1. Трофімов А.Ю. Психологічний капітал в організації / Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки, 2014. - Вип. 2. - С. 259-265. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2014_2_41.
2. Чарупа В. Україномовна адаптація «Опитувальника прийняття рішень (DMQ) М. Фліндерса. 36. «Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Економічна поведінка молоді: конструктивні форми та девіації» (30 листопада 2023 р., м. Київ, КНЕУ ім. В. Гетьмана)». URL: <https://drive.google.com/file/d/1eMoPY4BTmGpVYyaWiD8ruGxK8Td0diy-/view>.
3. Burnet P.C., Mann L., Beswick G. Validation of the Flinders Decision Making Questionnaire on Course Decision Making by Students / Australian Psychologist, 1989. - 24 (July), - P. 285-292. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1991-22855-001>.
4. Luthans F., Youssef C. M. Human, Social, and Now Positive Psychological Capital Management / Organizational Dynamics, 2004. - Vol. 33 (2) - P. 143–160. <https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2004.01.003>.

СЕКЦІЯ: ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Владислав Босенко, Олександр Мейта
(Київ, Україна)

МОДЕРНІЗАЦІЯ ТРАНСФОРМАТОРНОЇ ПІДСТАНЦІЇ

Сучасні трансформаторні підстанції є невід'ємною складовою електроенергетичної інфраструктури, що забезпечує ефективну передачу та розподіл електроенергії для споживачів. Проте, зростання вимог до стійкості, ефективності та екологічності систем електропостачання ставить перед нами завдання пошуку нових технологій та стратегій модернізації.

Мета роботи. Аналіз шляхів удосконалення трансформаторної підстанції та оцінка ефективності модернізації.

Аналіз останніх досліджень.

В сучасних енергетичних комплексах трансформаторні підстанції відіграють важливу роль у забезпеченні безперебійного та надійного електропостачання. За своїм призначенням та конструктивними особливостями ТП можуть бути класифіковані наступним чином (Рис. 1) [1]

Незалежно від типу та призначення для старих моделей ТП необхідно проводити модернізацію з метою підвищення продуктивності, безпеки і ефективності. Останні розробки дають можливість оптимізувати процеси трансформації та передачі енергії, що дає змогу зменшити енерговитрати і загалом підвищує всю ефективність системи. Серед можливих шляхів модернізації варто виділити заміну окремих елементів та вузлів, заміну трансформаторного мастила, впровадження систем моніторингу та інтелектуального керування.

Трансформатори які знаходяться в експлуатації протягом тривалого часу втрачають свою надійність і часто можуть стати причиною аварій. Таким чином, за допомогою модернізації, в старих трансформаторах заміняють старі компоненти на більш нові, які є надійніше та безпечніші, впроваджують системи моніторингу і діагностики стану всю обладнання. Ці зміни дають змогу зменшити ризик аварійних ситуацій на 15-20%. [2]

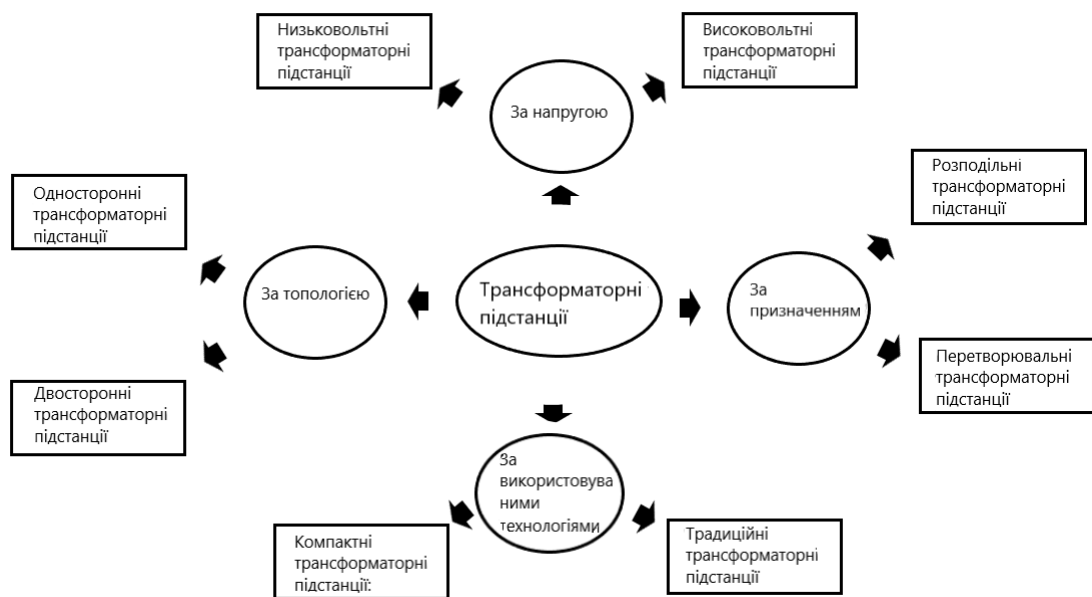

Рисунок 1 – Класифікація трансформаторних підстанцій

Також з часом змінюються екологічні вимоги стосовно викидів та ефективності використання енергії і обладнання потребує модернізації, щоб відповідати високим стандартам. Для прикладу можна використати заміну звичайної трансформаторної оливи на біорозкладну, що зменшить ризик забруднення ґрунту та води, використання вторинних та відновлювальних матеріалів, рециклінг трансформаторів. [3]

Ще однією з модернізацій може бути застосування інтелектуальних систем керування, що дозволяє прогнозувати навантаження і керувати енергоефективністю. Це сприяє підвищенню загальної продуктивності енергосистеми і зниженню витрат на утримання.

Наприклад, інтелектуальні системи можуть аналізувати дані про споживання енергії в реальному часі та використовувати їх для прогнозування майбутніх навантажень. Це дозволяє енергетичним компаніям адаптувати виробництво енергії до попиту, уникнути перевантажень та забезпечити стабільну роботу системи.

Крім того, інтелектуальні системи керування можуть автоматично регулювати роботу обладнання та мережі для оптимізації їхньої енергоефективності. Наприклад, вони можуть визначати оптимальний час для

запуску та вимкнення обладнання з урахуванням тарифів на електроенергію або прогнозувати енергоефективність різних режимів роботи.

Одним із ефективних способів модернізації ТП є використання регулятора напруги.[4] Регулятори напруги широко використовуються на підстанціях для підтримки стабільної вихідної напруги трансформатора. Це дозволяє покращити роботу техніки, продовжити термін служби обладнання та заощадити електроенергію гарантувати стабільну роботу електроприладу і відсутність перевантаження. Покращена продуктивність приладу - прилади, підключені до регулятора напруги, працюватимуть ефективніше, заощаджуючи енергію. Також збільшується термін служби обладнання - перепади напруги можуть негативно впливати на термін служби електроприладів та обладнання підстанції, а регулятори напруги допомагають запобігти цьому. Разом з цим відбувається зниження ризику аварій, адже перепади напруги можуть призвести до аварій на підстанції.

Результати роботи. Переваги використання стабілізаторів напруги на підстанціях це збереження стабільної напруги (навіть якщо вхідна напруга змінюється, регулятор напруги автоматично регулює вихідну напругу трансформатора відповідно до заданих параметрів) та економія електроенергії.

Регулятор напруги на трьохфазному трансформаторі змінного струму використовується для забезпечення стабільної вихідної напруги незалежно від змін вхідної напруги та навантаження. Основний принцип його роботи полягає в управлінні потоком енергії, що подається на обмотки трансформатора, з метою досягнення потрібної вихідної напруги.

Система регулятора складається з декількох ключових компонентів. Датчики напруги вимірюють вихідну напругу на трансформаторі. Ці дані порівнюються із напругою, яка може бути задана заздалегідь або змінюватися відповідно до потреб системи.

Якщо виміряна напруга не відповідає заданій, то система управління генерує сигнал керування. Цей сигнал, в свою чергу, використовується для керування силовими елементами, такими як тиристори або транзистори, які контролюють час, протягом якого енергія подається на обмотки трансформатора.

Зміна часу подачі енергії впливає на величину вихідної напруги, що досягається на виході трансформатора. Це дає змогу регулювати вихідну напругу для забезпечення стабільної роботи системи навіть при зміні вхідних параметрів, таких як напруга живлення та навантаження.

Процес регулювання постійно повторюється, забезпечуючи постійну контрольовану напругу на виході трансформатора відповідно до заданих параметрів. Такий підхід забезпечує надійну та ефективну роботу трьохфазного трансформатора в різних умовах експлуатації.

Як приклад, проведемо розрахунок економії енергії при використанні регулятора напруги.[5]

Трансформатор потужністю 10 МВА з номінальною напругою 10 кВ та номінальною частотою 50 Гц.

Напруга на вході трансформатора коливається від 220 В до 240 В.

Трансформатор працює 8760 годин на рік.

Розрахунок:

1. Середнє значення напруги на вході:

$$V_{cp} = (V_{min} + V_{max}) / 2 = (220 + 240) / 2 = 230 \text{ В}$$

де V_{max} - Максимальне значення напруги на вході трансформатора[В];

V_{cp} - Середнє значення напруги на вході трансформатора[В];

V_{min} - Мінімальне значення напруги на вході трансформатора[В].

2. Різниця в напрузі:

$$\Delta V = V_{max} - V_{cp} = 240 - 230 = 10 \text{ В}$$

де ΔV -Різниця в напрузі

3. Втрати енергії:

$$\Delta P = (\Delta V \cdot I)^2 \cdot T / 10^6 \text{ [кВт} \cdot \text{год/рік]}$$

де I - номінальний струм трансформатора, [А];

T - час роботи трансформатора за рік, [год/рік].

Припустимо, що номінальний струм трансформатора $I = 435 \text{ А}$.

$$\Delta P = (10 \cdot 435)^2 \cdot 8760 / 10^6 = 165761 \text{ кВт} \cdot \text{год/рік}$$

4. Економія енергії:

$$\Delta E = (\Delta P \cdot T) / 10^6 = (165761 \text{ кВт} \cdot \text{год/рік} \cdot 8760 \text{ год/рік}) / 10^6 = 1452 \text{ кВт} \cdot \text{год/рік}$$

Отже використання регулятора напруги на цьому трансформаторі дозволить економити 1452кВт·год електроенергії на рік.

Висновки. Для підвищення продуктивності та надійності трансформаторних підстанцій доцільно проведення заходів модернізації, які полягають у заміні окремих елементів та вузлів, заміну трансформаторного мастила, впровадження систем моніторингу та інтелектуального керування.

Приведені в роботі розрахунки вказують на доцільність використання регуляторів напруги для модернізації трансформаторних підстанцій, оскільки їх застосування для трансформаторів потужністю 10 МВА може забезпечити до 1452кВт·год економії електроенергії на рік.

Література

1. Васи́лега, Петро Олександрович. "Електропостачання." (2019).
2. Виноградов, Владислав Алексеевич, and Александра Евгеньевна Фридрих. "Модернизация силовых трансформаторов." "Научные достижения и открытия современной молодежи." 2019.
3. Стулов, А. В., И. А. Трофимович, А. И. Тихонов. "Современные тенденции в проектировании силовых трансформаторов." "Состояние и перспективы развития электро-и теплотехнологии (XIX Бенардосовские чтения)." 2017.
4. Рубаненко, Олександр Євгенійович, Олена Олександрівна Рубаненко. "Прогнозування ресурсу трансформаторів напруги." Техніка, енергетика, транспорт АПК2 (2016): 99-103.
5. "Електротехніка" / За ред. В.В. Петрова. - М.: Вища школа, 2018. - С. 456.

Зубаньов В.В., Мейта О.В.
(Київ, Україна)

ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНА СИСТЕМА ПРИВОДУ ЕСКАЛАТОРА

Однією з найважливіших ланок технологічного процесу метрополітену є ескалатор, який разом з метрополітоном відтворює єдину систему переміщення пасажирів під землю. Електропривод ескалаторів метрополітену споживає приблизно половину потужності підведеної напруги до шин 380 В, тому енерго-ресурсозберігаючий аспект його роботи має важливе значення. При цьому окрім прямої економії електроенергії слід мати на увазі й ту економію, яка за рахунок удосконалення управління може забезпечити зниження зносу механічного та електричного обладнання, та, відповідно, й тих енергетичних та матеріальних ресурсів, які були б потрібні на його заміну під час проведення ремонтних робіт.

Мета роботи. Аналіз систем керування приводами ескалаторів та розробка простого, надійного, енерго- та ресурсозберігаючого електроприводу для модернізації існуючих електроприводів ескалаторів метрополітену, який можна інтегрувати в існуючі системи управління рухом та автоматизації.

Аналіз останніх досліджень.

Аналіз статистичних даних пасажиропотоку та результатів замірів споживаної активної і реактивної електроенергії ескалаторних установок отриманих під час проведення енергетичного аудиту на КП «Київський метрополітен» свідчить, що навантаження приводних двигунів ескалаторів метрополітену у години «пік» не перевищує 20 %, а більшість часу вони працюють з навантаженням яке не перевищує 10 %. Визначено, що таке значне недовантаження пов'язане, в значній мірі, з вибором потужності двигуна, яка встановлюється за максимально можливим завантаженням виходячи з того, що на кожній сходинці робочої ланки ескалаторного полотна може знаходитися одночасно дві людини вагою 80 кг. Крім того, враховуючи високі вимоги щодо надійності й безпечної роботи які висуваються до даного механізму, коефіцієнт запасу за потужністю згідно з нормативними вимогами повинен бути не менше 2. При такому значному недовантаженні приводний двигун ескалатора працює з низькими енергетичними показниками.[1] Покращити енергетичні характеристики асинхронних двигунів у недовантаженому режимі роботи можна за рахунок регулювання напруги статора за допомогою напівпровідникових перетворювачів. [4]

Тиристорні регулятори напруги та перетворювачі частоти використовуються для регулювання широкого спектру електричних систем, від промислових механізмів до електроніки споживачів. Ось кілька прикладів та їх критерії мінімізації:

1. Тиристорний регулятор напруги:

Приклади: Простий однофазний тиристорний регулятор, який використовується для керування напругою в системах освітлення або регулювання потужності електричних пристроїв.

Способи регулювання: Змінюючи момент спрацювання тиристорів або швидкість їх перетворення, можна регулювати вихідну напругу.

Критерії мінімізації: Мінімізація споживаної енергії, мінімізація генерації нагріву під час регулювання, забезпечення стабільної вихідної напруги.

2. Перетворювачі частоти:

Приклади: Частотні перетворювачі (частотні інвертори), які використовуються для регулювання швидкості обертання електричних двигунів, особливо в промислових секторах, таких як нафтохімічна, металургійна тощо.

Способи регулювання: Модуляція ширини імпульсів (PWM), використання векторного керування, датчиковий та бездатчиковий контроль.

Критерії мінімізації: Мінімізація втрат енергії під час конверсії, забезпечення високої ефективності системи, мінімізація впливу на інші пристрої в електричній мережі, стійкість до змін в навантаженні.

Обидва типи пристроїв можуть мати значний вплив на електричні мережі та споживання енергії, тому оптимізація їх роботи важлива для забезпечення ефективності та стабільності системи.

Результати досліджень.

Проведений аналіз дозволив сформулювати наступні принципи маловитратної модернізації існуючих ескалаторних установок метрополітену:

- електропривод ескалатора при модернізації доцільно виконувати регульованим на основі системи «тиристорний регулятор напруги – асинхронний двигун», побудованої на силових тиристорах;
- мінімізацію втрат в електроприводі слід виконувати за рахунок погодження навантаження та напруги приводного двигуна ескалатора; - для зменшення витрат на модернізацію електроприводів ескалаторів можливе збереження основного силового електрообладнання;
- систему керування модернізованого електроприводу доцільно виконати на базі мікропроцесора, що дозволить узгодити систему керування ескалаторною установкою з існуючими комп'ютерними системами керування рухом.

Виходячи з принципів маловитратної модернізації, дослідженні існуючі електроприводи які побудовані за системою «тиристорний регулятор напруги – асинхронний двигун», дозволяють підвищити енергетичні характеристики роботи недовантаженого асинхронного двигуна за різними критеріями мінімізації втрат електричної енергії.[2]

Оптимізувати втрати у електроприводі можливо підтримуючи швидкість обертання АД на рівні оптимального ковзання $S_{\text{опт}}$. При мінімізації втрат електроприводу оптимальне ковзання $S_{\text{опт}}$ визначається відповідно з формулою

$$S_{\text{опт}} = \frac{R_2 \sqrt{(X_{\mu}^2 \div R_{\mu} + R_1) \div (R_2 + R_1)}}{X_{\text{к.з.}}}$$

де R_1, R_2 - активний приведений опір статора та ротора АД відповідно; R_{μ} - активний опір контуру намагнічування АД; $X_{\mu}, X_{\text{к.з.}}$ - реактивний опір контуру намагнічування та короткого замикання АД відповідно. [3]

Найбільш раціональним методом оптимізації для електроприводу ескалатора, при якому не потребується використання додаткових датчиків для вимірювання швидкості є критерій мінімуму струму статора АД. Для кожного значення моменту опору навантаження при постійній швидкості обертання існує оптимальний режим роботи, який характеризується мінімальним струмом що споживається АД (лінія АВ на рис.1), що дозволяє мінімізувати втрати електричної енергії, контролюючи лише два параметри електроприводу – струм та напругу. [3]

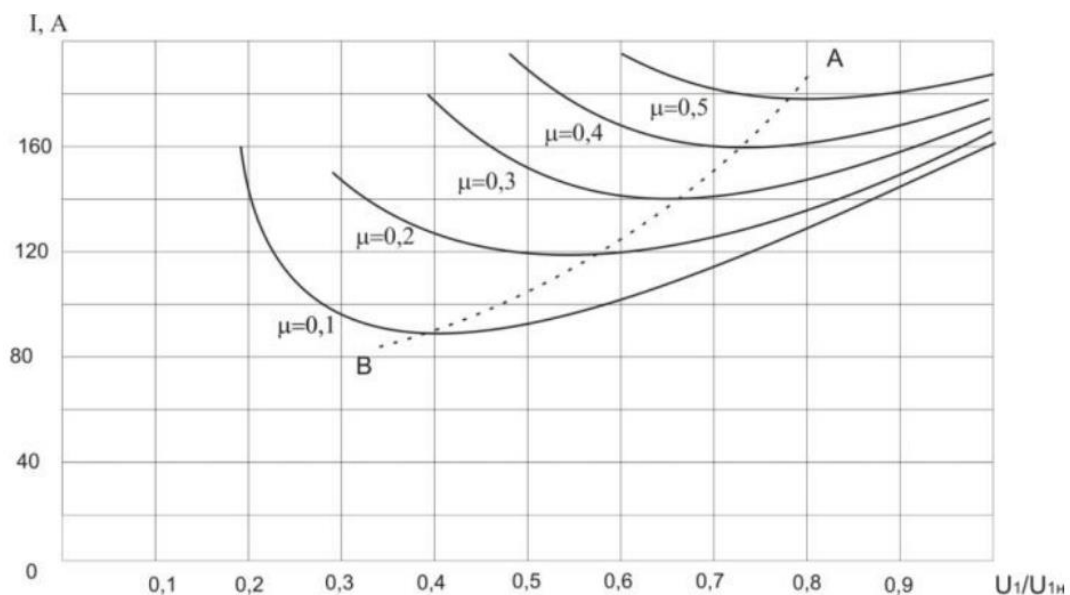

Рис.1. U-подібні характеристики при регулюванні напруги статора АД

Співставлення різних критеріїв мінімізації та способів керування привели до висновку доцільності розробки функціональної схеми енерго-ресурсозберігаючого електроприводу ескалатора метрополітену за системою ТРН-АД з фазовим регулятором (рис.2), зазвичай використовують фазні регулятори для регулювання швидкості двигунів, регулювання освітлення, напруги живлення, потужності.

Фазні регулятори - це пристрій, який використовується для регулювання величини напруги, яка подається на навантаження, шляхом керування моментом початку проведення кожного напівперіоду або фази змінного струму.

Принцип роботи фазового регулятора полягає у відсуванні фази напруги, яка подається на навантаження, що змінює час появи або припинення напруги. Це досягається шляхом керування моментом включення або вимикання напруги за допомогою триака або триструнного транзистора. Фазовий кут (α) вимірюється в градусах і визначає, на скільки градусів відстає момент початку проведення струму від моменту початку відповідного напруженого піку.

Функціональна схема, яка представлена на рис. 2, дозволяє зменшити втрати електроприводу ескалатора шляхом мінімізації струму статора АД за рахунок регулювання напруги. Тиристорний регулятор

напруги, який складається з десяти тиристорів VS1-VS10, що включені попарно зустрічно-паралельно у кожен фазу, регулює напругу статора АД, завдяки регулюванню кута відкриття тиристорів $\alpha_{кер}$ системою імпульсно-фазового керування (СІФК). Фаззі регулятор за сигналами з давачів струму ДС і напруги ДН, згідно з U-подібними характеристиками (рис.1), змінює кут відкриття $\alpha_{кер}$, регулюючи тим самим напругу в залежності від завантаження електроприводу.

Для трьохфазного асинхронного двигуна векторне рівняння управління має вигляд:

$$V_s = R_s i_s + L_s \frac{di_s}{dt} + e_s$$

де: V_s - вектор напруги подачі; R_s - опір статора; L_s - індуктивність статора
 i_s - струм статора; e_s - електромагнітна напруга.

В запропонованій схемі фаззі регулятор визначає фазовий кут подачі напруги на двигун для регулювання його швидкості. Один із методів регулювання полягає у використанні фазового кута α , що відповідає моменту початку подачі напруги на двигун.

$$\alpha = \arcsin\left(\frac{V_{out}}{V_{in}}\right)$$

де: α - фазовий кут (в радіанах або градусах); V_{out} - вихідна напруга; V_{in} - вхідна напруга.

Ця формула дозволяє обчислити необхідний фазовий кут для вимірювання вхідної та вихідної напруги фазового регулятора. Цей фазовий кут використовується для керування моментом вимкнення або включення струму для регулювання потужності навантаження.

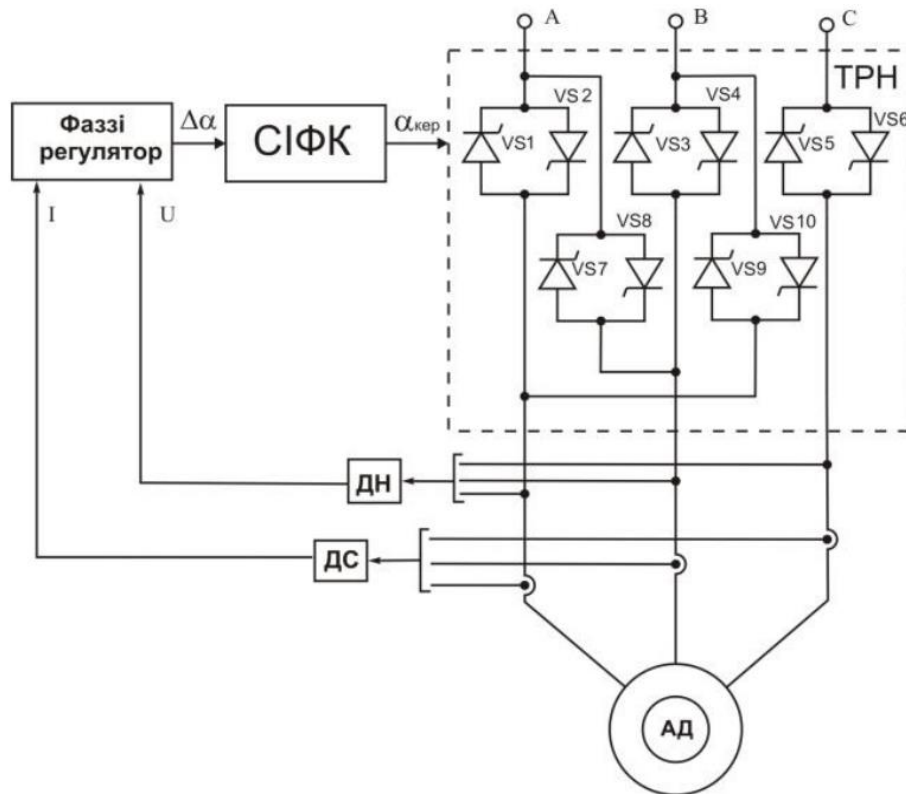

Рис.2. Функціональна схема електроприводу ескалятора

Основними перевагами є висока ефективність, широкий діапазон регулювання, низький рівень шуму, висока точність, швидке регулювання, надійність, безшумність, компактність.

Залежно від конкретної системи контролю, кінцеве рівняння регулювання може бути складнішим, оскільки враховується не лише електромагнітний процес у двигуні, але й логіка регулювання фазового кута.

Загальне рівняння може мати вигляд:

$$V_s = R_s i_s + L_s \frac{di_s}{dt} + e_s = V_{in} \sin(\omega t - \alpha)$$

Це рівняння дозволяє визначити, яким чином регулюється швидкість ескалятора з використанням системи трьохфазного асинхронного електродвигуна та фазового регулятора.

Висновки. Проведено аналіз характеристик перетворювачів, що застосовуються в системах приводу метрополітену. Було обрано електропривод за системою «тиристорний регулятор напруги – асинхронний двигун», що дозволить підвищити енергетичні характеристики роботи недовантаженого асинхронного двигуна та запропоновано його схему з використанням фаззі регулятора.

Література:

1. «Проектирование и конструирование транспортных машин и комплексов». Под ред. И.Г. Штокмана Учеб. для вузов. - 2-е изд. - М.: Недра, 1986. – 392 с.
2. «Ескалатори: конструкція, розрахунок, монтаж, експлуатація». В.А. Блохин, Б.А. Рабинович, 1986. – 286 с.
3. «Ескалатори: проектування, монтаж, експлуатація». В.І. Ільченко, - Київ: Аверс, 2002. – 301 с.
4. «Ескалатори: теорія, конструкція, розрахунок». В.І. Ільченко, - Київ: Аверс, 2005. – 275 с.

Науковий керівник:

кандидат технічних наук, Мейта Олександр Вячеславович

СЕКЦІЯ: ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ**Тамара Драч
(Львів, Україна)****ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ПОВІТРЯНОЮ АКРОБАТИКОЮ ТА ПІЛОННИМ СПОРТОМ НА РІВЕНЬ
ЗДОРОВ'Я ВИКОНАВЦІВ**

Постановка проблеми. Повітряна акробатика та пілонний спорт позитивно впливає на рівень здоров'я та розвиток фізичних якостей тих, хто займається цими напрямками. Нами було проведено експериментальне дослідження, яке включало застосування комплексної програми розвитку технічної підготовки в процесі підготовки до змагань з цих напрямків. Для визначення рівня здоров'я був проведений тест Апанасенко, в процесі якого були зроблені попередні вимірювання рівня здоров'я підопічних, а після нього – повторні.

Аналіз останніх дослідження і публікацій. Вплив занять фізичною активністю на рівень здоров'я молодшого шкільного віку розглядали такі науковці як Формування здорового способу життя у дітей молодшого шкільного засобами фізичної активності було висвітлено у працях Е. Хоулі (2000), Алексєенко О., Петренко Г., Півень Т. (2004), Балабанов О. (2022), Журкіна Л. (2006), Закопайло С. (2001), Кабанов Є.О., Купрєєнко М.В., Непша О.В. (2017), Ковальчук О.В. (2017), Кругляк О.Я. (2000), Кудра Т.А. (2019), Мандюк А. (2023), Присяжнюк С.І. (2008), Солопчук Д.В. (2003), Pasek M., Szark-Eckardt M., Saklak W. (2020) і т.д.

Пілонний спорт та методичні особливості опанування цього напрямку розглянули в своїх роботах Ганни Олейник «Танець на пілоні» (2017) та Iryna Kartali в книзі «Pole dance fitness» (2018). Правила змагань з пілонного спорту та повітряної акробатики можна знайти на офіційному сайті Fusion Air Cup, де розміщена система оцінювання з цих напрямків, а також Pole Sport & Art Sport Federation, International Pole Sport Federation, а також Ukrainian Pole Sport and Aerial Acrobatics Federation. Однак питання впливу занять пілонним спортом та повітряною акробатикою ще не розглядалося сучасними науковцями.

Тож, **метою** нашого дослідження є визначити вплив занять повітряною акробатикою та пілонним спортом на рівень здоров'я підопічних.

Виклад основного матеріалу дослідження. У біологічному і медичному аспекті «рівень Здоров'я» відповідає енергопотенціалу організму. Простіше кажучи, скільки одиниць енергії в одиницю часу на одиницю маси тіла з одиниці споуки може виробити даний організм.

На практиці енергопотенціал на пряму можна поміряти декількома загальнодоступними способами в спеціальних лабораторіях за допомогою спеціального обладнання та реактивів. А також непрямыми методами, досліджуючи витривалість випробуваного на велоергометрі і т.п. Виходить приблизно однаковий (сумарний) результат максимального споживання кисню (МПК) та порога анаеробного обміну (ПАНО).

Поріг у кожного свій. Але є загальна закономірність: починаючи з певного рівня енергопродуктивності організм не схильний до розвитку захворювань і максимально стійкий до факторів ризику. Цей рівень називається безпечним рівнем здоров'я.

Існує достовірний і доступний метод вимірювання рівня здоров'я – метод професора Апанасенко Г.А. Оцінка в балах, одержана цим методом, повністю корелює з аеробною продуктивністю.

Для обчислення рівня здоров'я, потрібно заміряти кілька показників організму: масу тіла (кг); Ріст (м), артеріальний тиск систолічний ("верхнє"), ЖЕЛ - життєву ємність легень (мл), силу (динамометрію) кисті (кг), ЧСС – частоту серцевих скорочень (пульс), час (у хвилинах) відновлення пульсу після стандартизованого навантаження (20 присідань за 30 секунд).

Для підрахунку ЧСС тесту знадобиться секундомір. Слід повернути руку дитини долонею вгору; іншою рукою слід накрити так, щоб три пальці лягли на радіальну артерію біля основи великого пальця. Три пальці повинні лежати на радіальній артерії біля основи великого пальця. Якщо було знайдено радіальну артерію, її слід стиснути, щоб відчуті імпульсну хвилю як удар або поштовх. Слід підрахувати кількість ударів за 60 секунд.

Життєва ємність легень — це максимальна кількість повітря, яку людина здатна видихнути. ЖЕЛ є одним з основних показників стану апарату зовнішнього дихання, що використовуються в медицині. В нормі ЖЕЛ становить близько 3/4 загального об'єму легень. При спокійному диханні здорова доросла людина використовує невелику частину ЖЕЛ: вдихає і видихає 300-500 мл повітря (так званий дихальний об'єм). При цьому резервний об'єм вдиху, тобто кількість повітря, яка людина здатна додатково вдихнути після спокійного вдиху, і резервний об'єм видиху, рівний об'єму повітря, що додатково видихається після спокійного видиху, складає в середньому приблизно по 1500 мл кожний. Навіть після найглибшого видиху в легенях залишається ще близько 800-1700 см³ повітря, так званий залишковий повітря. Під час фізичного навантаження дихальний об'єм зростає за рахунок використання резервів вдиху і видиху. Інспіратор та експіраторна ємність легень може бути збільшена шляхом тренування. Тому, наприклад, у тренуваних осіб ЖЕЛ може сягати 6000-7000 мл. Життєву ємність легень визначають за допомогою спірометра.

Для визначення ручної сили (сили кисті) застосовується ручний динамометр, який складається з овальної сталеної пружини, всередині якої прикріплена шкала з діленнями та зі стрілкою, яка показує м'язову силу в кілограмах. Сила рук вимірюється наступним чином. Беруть динамометр зручно в руку, потім

втягають руку в сторону та якнайсильніше стискають динамометр. Дослідження повторюють 3 рази для кожної руки окремо. Записується найбільше показання динамометра.

М'язова сила рук залежить від зросту, ваги тіла, окружності грудної клітки і т.д. Так як вага тіла може змінюватися, слід визначати показник сили стиску кисті – відносну силу кисті. Для цього треба цифру, яка показує силу стиску кисті сильнішої руки, помножити на 100 та отримане число поділити на вагу тіла.

Експрес-оцінка рівня фізичного здоров'я реципієнтів за Г.Л. Апанасенко розроблена у двох модифікаціях: для дітей шкільного віку і для представників дорослого контингенту населення.

Під час визначення рівня фізичного здоров'я за Г.Л. Апанасенко у дорослих осіб реєструють основні антропометричні показники (довжину і масу тіла), а також деякі функціональні – частоту серцевих скорочень (ЧСС, уд/хв), артеріальний тиск систолічний (АТс, мм рт.ст.), життєву ємність легень (ЖЄЛ, мл), силу м'язів кисті. На підставі отриманих даних розраховуються індекси: масовий індекс (індекс маси тіла): $\text{маса тіла, кг} / \text{зріст, м}^2$; життєвий індекс: ЖЄЛ, мл / маса тіла, кг; силовий індекс: $\text{сила кисті, кг} / \text{маса тіла, кг} \times 100\%$; індекс Робінсона (подвійний добуток): $(\text{ЧСС спок., уд} / \text{хв}) \times (\text{АТс}) / 100$. Потім виконується стандартна функціональна проба Мартіне-Кушелєвського і фіксується час відновлення після 20 присідань за 30 секунд (Твідн., с). Отримані в ході первинного обстеження результати порівнюються з табличними даними (окремо для жінок і для чоловіків), на основі чого за реальну величину кожного з означених параметрів нараховується певна кількість балів. Оцінку інтегрального показника – рівня фізичного здоров'я (РФЗ, бали) проводять з урахуванням сумарної кількості отриманих балів і градацією РФЗ на наступні функціональні класи: «низький», «нижче середнього», «середній», «вище середнього», «високий».

При реєстрації за методом Г.Л. Апанасенко рівня фізичного здоров'я дітей шкільного віку, у них проводиться реєстрація тих самих функціональних показників, тільки співвідношення маси і довжини тіла розраховується за спеціальними таблицями, а замість часу відновлення ЧСС після 20 присідань за 30 секунд розраховується індекс їх фізичної працездатності за формулою Руф'є-Діксону.

Основне завдання такого тестування — визначити резервні можливості серцево-судинної системи дитини. Тест Руф'є — тест, який проводиться для вимірювання аеробної стійкості до короткострокових навантажень і здатності серця до відновлення, а отже, допомагає визначити рівень фізичної підготовки дитини.

Першим етапом в пробі Руф'є є визначення частоти пульсу в стані спокою. Дитину укладають на кушетку і дають кілька хвилин відпочити. Після чого проводиться вимірювання частоти пульсу і артеріального тиску.

Другий етап — фізичне навантаження, де дитина повинна виконати 30 присідань за 45 секунд. Стопи дитини перебувають на відстані 20 см одна від одної; під час присідання п'яти не відривалися від підлоги; спина має бути рівною, руки витягнуті вперед або злегка зігнуті в ліктях (це дає баланс). Після серії з 30 присідань одразу ж проводиться вимірювання пульсу — частоти серцевих скорочень, а також вимірюється артеріальний тиск. Після чого дається перерва на кілька хвилин — дитина відпочиває лежачи на кушетці або сидячи на стільці. Через одну-дві хвилини вимірюється частота серцевих скорочень. На підставі отриманих результатів проводиться підрахунок індексу Руф'є за спеціальною формулою: $IR = (P + P_1 + P_2 - 200) / 10$; де: IR — індикатор Руф'є; P — пульс в стані спокою; P₁ — пульс одразу після тренування; P₂ — частота пульсу після 1 хвилини відпочинку

Оцінка ефективності на основі отриманого індексу Руф'є: до 6,0 — чудовий функціональний стан; 7,0-10 — гарний функціональний стан; 10-16 — середній функціональний стан; 17-20 — поганий функціональний стан; понад 21 — дуже поганий функціональний стан.

Індекс маси тіла (ІМТ) — величина, що дозволяє оцінити ступінь відповідності маси людини та її зросту, й тим самим, непрямо оцінити, чи є маса недостатньою, нормальною, надмірною. Індекс маси тіла обчислюється за формулою: $I = m/h^2$ де: m — маса тіла в кілограмах, h — зріст в метрах, і вимірюється в кг/м².

Індекс Робінсона (ІР) відображає стан функціонування серцево-судинної системи у спокої (формула: $IP = \text{ЧСС} \times \text{АТс} / 100$), де ЧСС – частота серцевих скорочень, АТс – артеріальний тиск систолічний.

Отримані в ході первинного обстеження результати порівнюються з табличними даними з привласненням певної кількості умовних балів за кожний із зареєстрованих для даного учасника дослідження показника.

Оцінку інтегрального показника – рівня фізичного здоров'я (РФЗ, бали) проводять з урахуванням сумарної кількості отриманих балів і градацією РФЗ на наступні функціональні класи: «низький», «нижче середнього», «середній», «вище середнього», «високий».

Слід відзначити, що методика Г.Л. Апанасенко в різних модифікаціях, як і комп'ютерна програма «Школяр» (В.А. Шаповалова), отримали широке розповсюдження під час проведення медико-біологічних обстежень численного контингенту населення [3, с. 56].

Згідно таблиць для визначення рівня здоров'я для хлопців і дівчат можна самостійно обчислити рівень Здоров'я: за кожним показником отримати бал і підсумувати за всіма показниками.

Крім того, можна проаналізувати низькі бали у отриманому розрахунку результату та зрозуміти, який параметр роботи організму погіршує резерви здоров'я.

Після того, як були пораховані бали, можна визначити рівень здоров'я дитини за таблицею співвідношення отриманих балів рівня здоров'я. Безпечному рівню здоров'я відповідають 9 та більше балів (тобто «середній» рівень здоров'я і вище).

Нами був проведений експеримент, в котрому приймали участь 30 підопічних. 15 з котрих займалися по експериментальній програмі, а частина 15 – по технічній підготовці з повітряної акробатики та пілонного спорту. Результати вийли такими. (Див. табл. 1)

Таблиця 1. Зміни у рівні здоров'я в ЕГ та КГ згідно тесту Апанасенко упродовж експерименту, кількість балів

Учасники експерименту	До початку експерименту	На завершення експерименту	Зміна показника	t-критерій Стьюдента	p
ЕГ (n=15)	5,0±0,5	9,07±0,76	4,07	4,481	p<0,001
КГ (n=15)	4,13±0,62	6,67±0,72	2,54	2,656	p<0,05

Для визначення рівня здоров'я під час константувального та формувального експерименту, було запропоновано провести тест Апанасенко. За результатами тестування під час константувального експерименту – групи є однорідними, а формувального – неоднорідними. Суттєвих покращень досугнула ЕГ, в ній показники змінилися на 4,07, а в КГ – на 2,54. Це говорить про те, що експериментальна програма позитивно впливає на рівень здоров'я виконавців (див. табл. 2).

Таблиця 2. Порівняння оцінок рівня здоров'я між ЕГ та КГ (кількість балів)

Групи	До експ.	t	p	Після експ.	t	p
ЕГ(n=15)	5,0± 0,5	1,086	p>0,05	9,07±0,76	2,292	p<0,05
КГ(n=15)	4,13±0,62			6,67±0,72		

Висновки з проведеного дослідження. Зміни рівня здоров'я в ЕГ та КГ відбулися впродовж експерименту. В ЕГ показники змінилися від 5,0± 0,5 до 9,07±0,76, зміна показника 4,07, зміни є достовірними при p<0,001, В КГ показники змінилися з 4,13±0,62 на 6,67±0,72, різниця є достовірною при p<0,05. Іншими словами можна ствержувати, що заняття повітряною акробатикою та пілонним спортом позитивно впливає на рівень здоров'я виконавців. До того показники в ЕГ групі змінилися більше, що може розглядатися, також і ефективності експериментальної програми. Учні молодшого шкільного віку окрім того, що набувають технічних навичок на снаряді, отримують ще і хореографічну та акробатичну підготовку. В КГ показники також покращилися, однак зміни є менш суттєвими.

Література:

1. Балабанов О. Вплив занять хатка-йоогою на розвиток фізичних якостей дітей молодшого шкільного віку, які відвідують групу подовженого дня. Фізична культура і спорт. Виклики сучасності: зб. ст. за результатами ІІ наук.-практ. конф., присвяч. 300-річчю з дня народж. Г. С. Сковороди, Харків, 27–28 жовт. 2022 р. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2022. С. 6–15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7248948>.
2. Волков В. Л., Куценко О. В. Вікові особливості розвитку фізичних якостей школярів на початкових етапах навчання футболу. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2017. Вип. 12 (94). С. 22–24.
3. Голенкова Ю. В., Пальчук Н. І. Вплив засобів ритміки і хореографії на фізичну Підготовленість дітей Молодшого шкільного вік. Теорія та методика фізичного виховання. 2014. № 3. С. 39–43. DOI: <https://doi.org/10.17309/tmfv.2014.3.1106>.
4. Деделюк Н., Пекалюк Т., Назарук А. Розвиток фізичних якостей дівчат молодших класів засобами ритмічної гімнастики. Фізична культура, спорт та здоров'я людини. Секція 1. Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. 2021. С. 25–26.
5. Олейник Г. Танец на пілоне. Учебное пособие. Одеса, 2017. С. 175.
6. Kartali Iryna. Pole dance fitness. Meyer & Meyer Media; 1st edition. UK. 2018. 416 p.
7. Pony Poison. Simply Circus. Aerialsilk. [Online]. Available at: <http://www.simplycircus.com.au/face-painting--balloons.html>.

Науковий керівник:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент Сороколіт Н.С.

Тарас Кириченко
(Переяслав, Україна)

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО СТАНУ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ АТЛЕТИЧНОЮ ГІМНАСТИКОЮ В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Здоров'я підростаючого покоління є одним із показників благополуччя суспільства і, відповідно, забезпечення оптимального фізичного стану учнів, адекватного запитам особистості і суспільства та є одним із основних завдань сучасної освіти.

За даними науковців лише близько 10% дітей шкільного віку практично здорові, 60% мають функціональні відхилення, 40-45% – хронічні захворювання. Серед школярів за період навчання у 5 разів збільшується кількість порушень постави та нервових розладів. У багатьох школярів спостерігається дисгармонійний фізичний розвиток (дефіцит маси тіла, зниження показників м'язової сили, ємності легень та ін.), що суттєво знижує загальну працездатність підростаючого покоління [1, 3, 4, 7].

Сучасній технічний прогрес, соціальні економічні досягнення вимагають сформувати новий тип людини, здатної активно використовувати закладені в ньому від природи фізичні якості протягом усього свого життя [2, 5, 6].

Основними вимогами сучасного суспільства є: по-перше, всебічний розвиток індивідуальних задатків до різних видів діяльності, що відповідають необхідним запитам суспільства; по-друге, освоєння кожним індивідом досягнень культури свого народу, акцентування життєвих інтересів на задоволення духовних запитів; по-третє, гармонійний розвиток духовних та фізичних якостей особистості. Ідеал фізично досконалої людини представляє собою усвідомлену потребу сучасного суспільства [8, 9].

Особлива роль у вихованні особистості відводиться здоров'ю підростаючого покоління.

Медичні та педагогічні дослідження показують, що існує взаємозв'язок і взаємообумовленість розумової та фізичної працездатності. Так, наприклад, встановлено достовірно позитивну кореляцію між показником фізичної працездатності та коефіцієнтом продуктивності уваги та достовірно негативну кореляцію між життєвим індексом та концентрацією уваги [2, 6].

Серед школярів із низьким фізичним розвитком неуспішність у навчальній діяльності становить понад 43%, серед школярів із середнім фізичним розвитком - лише 12% та серед школярів із високим рівнем фізичного розвитку 4-5% [1, 9].

Дослідження психологічних та інтелектуальних якостей учнів показало, що для успішних школярів з високим інтелектуальним розвитком характерні висока загальна активність, підвищений тонус, енергійність, моторна лабільність. Для неуспішних школярів характерні повільність і знижений тонус. Слід зазначити, що високий рівень розвитку рухових якостей відбувається за одночасного розвитку психічних, особливо інтелектуальних і вольових якостей [5, 7].

Для вирішення цих завдань потрібно оптимально використовувати різноманітні оздоровчі системи фізичних вправ, провідне місце серед яких, на думку низки авторів, займає атлетична гімнастика [6, 8].

Атлетична гімнастика - це система вправ з різними обтяженнями, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток сили та витривалості, формування гармонійної тілобудови [1, 4].

Засобами атлетичної гімнастики можуть бути: штанги, гантелі, гири, амортизатори, блочні пристрої, вага власного тіла і тіла партнера, набивні м'ячі, різноманітні тренажерні пристрої.

Виділимо основні переваги атлетичної гімнастики перед іншими видами фізичної активності:

➤ *доступність* - займатися атлетичною гімнастикою можуть як юнаки, так і дівчата шкільного віку, різного рівня підготовленості;

➤ *безпека* - ймовірність травм при заняттях на тренажерах надзвичайно низька, а при виконанні вправ зі штангою та гантелями використовується страхування та самострахування. За даними дослідників [5, 7] коефіцієнт травматизму (кількість травм на 1000 людино-годин занять) у атлетизмі складає 0,7 значно менше ніж у таких видах спорту, як легка атлетика, лижі, гімнастика, спортивні ігри, які становлять основу традиційного шкільного курсу фізичної культури;

➤ *постійність* - на відміну від лижного спорту та легкої атлетики, що є сезонними, атлетична гімнастика забезпечує фізичну активність незалежно від кліматичних та погодних умов;

➤ *різноманітність* - засоби атлетичної гімнастики дозволяють проробляти всі м'язи, розвивати координацію, гнучкість, силову витривалість.

Виходячи з вищевикладеної та педагогічної практики занять атлетичною гімнастикою, нам видається доцільним конкретизувати поняття «оздоровча атлетична гімнастика» - це система вправ з обтяженнями, спрямована на залучення учнів до регулярних фізичних вправ силового спрямування, забезпечення високої працездатності протягом навчального періоду та не передбачає участі у змаганнях та досягнення граничних спортивних результатів [3, 6, 9].

Основними функціями атлетичної гімнастики, як системи фізичних вправ, що використовується для фізичного виховання учнів, на думку І.О. Капка є такі: загальна силова підготовка; спеціальна силова підготовка; профілактика гіподинамії та гіпокінезії; реабілітація опорно-рухового апарату після травм.

Аналіз літературних джерел засвідчує [1, 5, 6], що до функцій спортивно-тренувального характеру необхідно додати функції атлетичної гімнастики виховного характеру, особливо важливі при заняттях з учнями, а саме: а) виховання здорового способу життя; б) прагнення до самореалізації та соціалізації; в) фізкультурної освіти.

Засоби педагогічного впливу атлетичної гімнастики, можна згрупувати в наступні блоки:

1) засоби виховання: концентрація уваги, міжособистісне спілкування, формування характеру, управління емоційним станом;

2) засоби оздоровлення: вправи для зміцнення дихальної системи, для профілактики порушень постави, навички самомасажу;

3) засоби фізичного розвитку: тренування м'язової сили, силової витривалості, швидко-силових якостей, спритності та гнучкості;

4) засоби освіти: знання про значення занять фізичною культурою для покращення здоров'я; знання про методику розвитку основних рухових якостей; навички самостійного складання комплексів тренувальних занять, проведення розминки;

5) засоби гігієни: виконання загартовуючих процедур, контроль за своїм функціональним станом, раціональний режим дня.

Атлетична гімнастика, з точки зору дослідників [2, 3, 5], повинна розглядатися як система фізичного виховання, що має у своєму арсеналі різноманітні засоби для комплексного впливу на особистість школяра.

У процесі занять атлетичною гімнастикою можуть моделюватися життєві ситуації, які потребують мобілізації фізичних та психічних ресурсів організму, що особливо актуально для старших школярів, які вступають у світ дорослих [3, 4, 6].

Особливо наочно це проявляється в умовах закладу позашкільної освіти, де педагогічний процес більш наближений до реалій життя на відміну від закладу середньої освіти, де атлетична гімнастика може і має стати дієвим засобом виховання та формування особистості учнів.

При грамотній побудові педагогом-тренером заняття і виборі адекватних навантажень, учень, який займається в атлетзалі буде на кожному занятті робити, нехай невеликий, але видимий крок вперед. Це може бути збільшення кількості підйомів снаряду, виконання технічно складної вправи, зростання результатів, що створюють ситуацію успіху, що сприяє зростанню усвідомленої мотивації до занять, підвищує рівень самооцінки [6, 8].

Перевагою атлетичної гімнастики є симетричність виконання рухів, а саме: переважна більшість вправ зі штангою, гантелями, тренажерами виконується одночасно двома руками, з рівномірним навантаженням, з однаковими траєкторіями руху.

Основний засіб атлетичної гімнастики - вправи з обтяженнями, що комплексно впливають на організм школяра, який формується.

Тренування з обтяженнями, на думку вчених [1, 5, 6, 9]:

- збільшує м'язову силу;
- підвищує м'язову витривалість;
- є засобом формування гармонійної тілобудови;
- збільшує міцність кісток і зв'язок, кількість капілярів у м'язах;
- збільшує гнучкість;
- покращує здоров'я та фізичну підготовленість;
- допомагає контролювати вагу та знижувати відсоток жиру;
- зміцнює серце та нормалізує тиск крові;
- допомагає запобігти остеопорозу;
- сприяє формуванню позитивної думки про себе;
- розвиває дисциплінованість та посилює мотивацію, яка переноситься на всі інші сфери життя.

Таким чином, регулярні заняття атлетичною гімнастикою позитивно впливають не тільки на фізичний розвиток та фізичну підготовку, але й на інші складові здоров'я та здорового способу життя учнівської молоді. Раціональне харчування, відсутність шкідливих звичок, дотримання раціонального режиму навчання, відпочинку та гігієни є безумовною умовою досягнення успіху на заняттях атлетичною гімнастикою.

Фахівці [1, 4] виділяють чотири основні фактори, що визначають стан індивідуального здоров'я, причому розподіл значущості факторів такий:

1. Біологічні фактори (спадковість) - 20%.
2. Навколишнє середовище (природне, техногенне, соціальне) - 20%.
3. Індивідуальний спосіб життя - 50%.
4. Охорона здоров'я - 10%.

З цих даних випливає, що як мінімум наполовину стан здоров'я людини залежить від її способу життя, тобто від звичок і поведінки.

Основними негативними зовнішніми факторами, які визначають спосіб життя людини та впливають на її здоров'я, за даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, є «гіподинамія, неправильне харчування (насамперед надмірна вага) та шкідливі звички (вживання алкоголю, нікотину, наркотиків та інших хімічних речовин)» [1]. Нині основною причиною недостатнього фізичного навантаження є те, що частка м'язових зусиль різних видів праці знизилась до 10-20% [7, 8].

Тому активні заняття фізичними вправами є невід'ємною складовою здорового способу життя учнів і необхідні для їх фізичного та особистісного розвитку, адже сутністю фізичної культури є «задоволення природних потреб людини у руховій активності та забезпечення на цій основі необхідної в житті фізичної дієздатності» [1, 8].

Обмеження фізичної активності суперечить фізіології молодого організму учнів, що негативно впливає на його морфологію та фізіологію, призводить до функціональних змін: 1) частішають серцеві скорочення; 2) зменшується кількість крові, що викидається серцем, і скорочується ємність судинного русла; 3) уповільнюється швидкість загального кровообігу; 4) систолічний артеріальний тиск падає, а діастолічний – підвищується [7].

Фахівці зазначають [1, 3], що слабкість м'язів часто призводить до того, що пасивні системні структури, наприклад суглоби, зв'язки, а також сполучна тканина зазнають перевантажень і втрачають еластичність.

Крім того, діяльність, що носить монотонний характер з обмеженою фізичною активністю, як при шкільних навчальних заняттях, призводить до зниження працездатності та негативно впливає на організм учнів. Навчальні навантаження створюють, крім того, значну емоційну напругу [4, 6].

Сучасні соціальні реалії, прискорений ритм життя, підвищені психічні навантаження вимагають від підростаючого покоління особливої турботи про своє здоров'я. Для успішного процесу соціалізації молодшої людини потрібен високий рівень фізичної та розумової працездатності, оптимальний фізичний розвиток та рухова підготовка. Все це можна і потрібно досягти за допомогою регулярних занять фізичними вправами і ведення здорового способу життя, тобто засобами фізичної культури і атлетичної гімнастики зокрема.

Література:

1. Апанасенко Г., Долженко Л. Рівень здоров'я і фізіологічні резерви організму. Теорія і методика фіз. виховання і спорту. 2007. №1. С. 17–21.
2. Григоренко Г.В. Теоретичні аспекти реалізації фахового компоненту спортивно-педагогічного вдосконалення з силових видах спорту. Основи побудови тренувального процесу в циклічних видах спорту: зб. наук. праць. Харків: ХДАФК, 2018. Вип. 2. С. 141-146.
3. Земцова І.І. Спортивна фізіологія: навч. посіб. для ВНЗ. Київ, 2010. 219 с.
4. Кириченко Т.Г. Атлетизм в системі тренувальних занять різних груп населення: спортивно-прикладні аспекти. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 15. Вип 11к (142). 2021. С.40-43.
5. Навроцький Е.М., Пантік В.В. Удосконалення силових якостей студентів засобами атлетичної гімнастики. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2013. № 2. С. 47-51.
6. Олешко В. Г. Силові види спорту. Київ: Олімпійська література, 2004. 287 с.
7. Пуцов О.І., Капко І.О., Олешко В.Г. Атлетизм: навч. посібн. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2007. 232 с.
8. Стеценко А.І., Гунько П.М. Теорія і методика атлетизму: навч. посібн. Черкаси: Видавничий відділ ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. 216 с.
9. Школа О.М., Гуляєва А.І. Вплив силового навантаження на показники фізичного розвитку юнаків старших класів на уроках фізичної культури. Олімпійський спорт, фізична культура, здоров'я нації. Луганськ, 2012. С. 375-379.

Світлана Коляденко, Мила Долиніна
(Київ, Україна)

ЗНАЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ ТА ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Тема здоров'я, здорового способу життя та раціонального харчування є актуальною протягом багатьох років. Турбота про особисте здоров'я – це, перш за все, трудомісткий і тривалий процес. І головне в цьому питанні - усвідомленість. Останнім часом людство все частіше турбують проблеми власного здоров'я, особливо ті фактори, які сприяють погіршенню здоров'я і негативно впливають на нього, а також показники, що характеризують і оцінюють рівень стану здоров'я людини, процеси цілеспрямованого і найбільш ефективного впливу на здоров'я і накопичення його резервів [2]. Нажаль, єдиного і точного критерію по визначенню стану здоров'я немає, тому використовується багато критеріїв для його оцінки. Популярним критерієм, хоча і критикованим, що відображає суть здоров'я, є «стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя». Здоров'я – це безцінний дар природи, це як авторитет, який постійно потрібно підтримувати [2]. У розвитку будь-яких здібностей вирішальне значення має навколишнє середовище, умови і засоби їх формування. У той же час вид діяльності людини є основою у розвитку його здібностей, особливих якостей і здоров'я. Але цей ланцюжок може бути перерваний поведінкою поза сферою цієї діяльності, наприклад, девіантною, неконструктивною поведінкою під час відпочинку або в побуті. Тому фактор поведінки поза рамками домінуючої діяльності може бути негативно визначальним у формуванні як здоров'я, так і професійних якостей. Дуже важливе значення в зміцненні здоров'я людини, в її фізичному розвитку та вихованні, а також в профілактиці захворювань має спорт. Нормальна рухова активність впливає на формування організму в анатомічно-функціональному напрямку, визначає стійкість людини до несприятливих умов навколишнього середовища. Гіподинамія призводить до зниження функціональних можливостей м'язової системи, а саме, знижуються силовіпоказники, динамічна і статична витривалість, знижується тону м'язів, зменшується їх обсяг і маса, втрачається рельєфність м'язів. Гіподинамія призводить до зниження мінерального насичення кісткової тканини (остеопорозу). Гіподинамія сприяє розвитку порушень не тільки фізичної, а й розумової працездатності. Фізичні вправи надають тонізуючу дію, стимулюючи рухові рефлексії, вони сприяють прискоренню процесів обміну речовин в тканинах, активізації гуморальних процесів, впливають на безліч рефлексів, що підвищують тонус необхідних систем і органів. Особливістю фізичних вправ є їх природний біологічний зміст, так як в профілактичних цілях використовується одна з основних функцій, властивих будь-якому тваринному організму - це функція руху. Це біологічний подразник, який стимулює процеси росту, розвитку та формування організму. Фізична активність необхідна для нормальної життєдіяльності. Праця та регулярні (з дитинства) фізичні навантаження допомагають завжди бути в тонусі. В даному випадку, орієнтуватися

потрібно не тільки навик, але і на реальні можливості свого організму, тобто на фізичну працездатність. Почуття бадьорості при регулярних заняттях фізичними вправами і заняттями спортом, пов'язане з рефлекторним підвищенням обміну речовин, моторно її секреторної функції внутрішніх органів, посиленням виведенням токсинів. Але, в свою чергу, зберегти працездатність і міцне здоров'я можна тільки при правильному поєднанні розумової і фізичної активності, відпочинку, сну та раціонального харчування. Раціональне харчування (від латинського слова *rationalis* - «розумний») - це фізіологічно повноцінне харчування здорових людей з урахуванням їх статі, віку, характеру праці, кліматичних умов проживання. Раціональне харчування сприяє збереженню здоров'я, стійкості до шкідливих факторів навколишнього середовища, високій фізичній і розумовій працездатності, активному довголіттю. Суть раціонального харчування складається з трьох основних принципів: - баланс між енергією, що надходить з їжею, і енергією, яку людина витрачає в процесі життєдіяльності; - задоволення потреби організму в певній кількості, якісному складі і співвідношенні поживних речовин; - до тримання режиму харчування. Отже, перш за все, це баланс енергії. Вся необхідна енергія для життєдіяльності людини надходить з їжею. Енергетичні витрати людини складаються з витрат енергії на роботу внутрішніх органів, перебіг обмінних процесів, підтримання температури тіла на постійному рівні і м'язової активності. Існують фізіологічно обґрунтовані норми потреб в калоріях в залежності від характеру професійної діяльності, інтенсивності роботи, статі, віку та видів спорту. Калорійність характеризує кількісну сторону харчування, яка визначається потребою в енергії. Знаючи хімічний склад їжі, легко розрахувати, скільки калорій потрібно індивідуально кожній людині. У природі не існує продуктів, які містили б всі необхідні людині поживні речовини. Том у необхідно використовувати в харчуванні поєднання різних продуктів. Харчовий раціон повинен відповідати наступним вимогам: - 1- енергетична цінність раціону повинна покривати енергетичні витрати організму; - 2 – кількість збалансовано ї їжі (поживних речовин) має бути оптимальною; - 3 - обов'язкова хороша засвоюваність їжі, яка залежить від її складу і способу приготування; - 4 - їжа повинна володіти високими органолептичними властивостями (зовнішній вигляд, консистенція, смак, запах, колір, температура), що впливає на апетит і засвоюваність; - 5 – необхідно прагнути до різноманітності їжі за рахунок широкого асортименту продуктів і різних способів їх кулінарної обробки; - 6 – необхідно досягти (шляхом підбору оптимального складу, обсягу, досконалості кулінарної обробки) здатності їжі створювати відчуття ситості. Поняття «раціональне харчування» включає в себе також час, кількість прийомів в їжі, інтервали між ними, розподіл харчового раціону за енергетичною цінністю, хімічним складом, набором продуктів та кількістю їжі. У процесі всього свого життя необхідно керуватися наступними правилами раціонального харчування, а саме: - 4-хразове харчування (одно- або дворазове харчування небезпечні для здоров'я, це загроза інфаркту міокарда, гострого панкреатиту); - виключення перекусі в проміжках між основними прийомами їжі; - час між сніданком і обідом, обідом і вечерею має становити 5-6 годин, а інтервал між вечерею і початком сну - 3-4 години; - набір продуктів при кожному прийомі їжі повинен забезпечувати оптимальне співвідношення всіх необхідних поживних речовин (здорова людина повинна отримувати більше 2/3 від загальної кількості калорій добового раціону за сніданком і обідом, і менше 1/3 - за вечерею; - прийом їжі у чітко визначений час (фактор часу відіграє важливу роль у формуванні умовно-рефлекторних реакцій); - не поспішати під час їжі [1]. Рекомендовано під час обіду витратити на їжу не менше 30 хвилин, так як ретельне, неспішне пережовування їжі позитивно впливає на стан зубів, легке перетравлення їжі та краще засвоєння всіх поживних речовин. Останній прийом їжі (не пізніше, ніж за 1,5-2 години до сну) повинен включати тільки низькокалорійні продукти. Велике значення має також чистота, затишок, хороша сервіровка столу, виключення відволікаючих факторів від їжі (розмови, радіо, телебачення, читання і т.п.). Недотримання правил раціонального харчування є однією з основних причин розвитку захворювань органів травлення (виразкова хвороба, хронічний гастрит, коліт та ін.), а також інших захворювань таких, як атеросклероз, ішемічна хвороба серця, гіпертонія, цукровий діабет, подагра, жовчнокам'яна хвороба, захворювання печінки і підшлункової залози [3]. Змінюючи характер і режим харчування, можна позитивно впливати на обмін речовин, адаптаційні можливості організму і, отже, позитивно впливати на стан здоров'я організму в цілому. Всі ці складові є основою високої ефективності. Фізична активність в поєднанні з раціональним харчуванням завжди супроводжується зміцненням стану здоров'я, вдосконаленням фізичної форми та формуванням позитивного настрою в житті, а також забезпечує психоемоційну релаксацію і творчу самореалізацію. Це ефективний інструмент самопізнання, сприяння розвитку цілої системи профілактичних, гігієнічних, реабілітаційних і лікувальних заходів щодо поліпшення здоров'я, які складають зміст програми оздоровлення людини.

Література:

1. Карпенко П. О. Оздоровче харчування: навч. посіб. / [П. О. Карпенко та ін.]; за ред. д-ра мед. наук, проф. П. О. Карпенка; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ: КНТЕУ, 2019.
2. Касянчук В. В. Раціональне і безпечне харчування як основа громадського здоров'я [Текст]: навч. посіб. / В. В. Касянчук, В. О. Курганська, О. М. Олешко; за ред. проф. А. Г. Дьяченка; Сум. держ. ун-т. - Суми: Сум. держ. ун-т, 2017.
3. Пішак В. П. Вплив харчування на здоров'я людини: підручник / В. П. Пішак [та ін.]; ред. М. М. Радько. - Чернівці: Книги-XXI, 2006.

ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Масова захворюваність населення вірусом COVID-19 спричинила значні зміни в звичному режимі та умовах життя надзвичайно великої кількості людей. Тривалі карантини, необхідність дотримання періодів самоізоляції, перебування на лікуванні значно обмежили можливості звичних способів здійснення фізичної активності. В той же час фізична активність людини безпосередньо пов'язана із здатністю організму адекватно реагувати на зовнішні загрози у вигляді вірусів та протистояти їм з максимальною ефективністю.

Лікарі наполегливо рекомендують зберігати активний спосіб життя, максимально можливий в умовах обмеженого пересування, дотримуватись звичного режиму дня та збереження фізичної активності.

Фізичні навантаження є важливою складовою профілактики захворювань. Спорт зміцнює імунну систему, її здатність реагувати на збудників захворювань. Люди, які регулярно виконують помірні фізичні навантаження, у випадку зараження коронавірусом мають значно вищі шанси на м'яке протікання хвороби. Також фізична активність допомагає знизити ризики серцево-судинних захворювань, діабету, артеріальної гіпертензії чи депресії.

Найкращим варіантом фізичної активності є проведення занять на свіжому повітрі. Крім звичайних переваг, пов'язаних із генеруванням реакції організму на отримання вітаміну Д, в умовах поширення вірусу, даний спосіб фізичної активності зменшує ризики передачі вірусу. В таких умовах надзвичайно корисними можуть бути біг, їзда на велосипеді, прогулянки в темпі, що відповідає можливостям організму, скандинавська ходьба.

При дотриманні заходів безпеки, а саме в безлюдних місцях, поодинокі або максимум з одною особою, на рекомендованій відстані, без рукошукань, дані види фізичної активності позитивно впливають на фізіологічні та психологічні процеси в організмі людини.

Важливо не торкатись турніків і тренажерів у парках або робити це в рукавичках, або попередньо обробити антисептиком.

У разі використання спортивних залів для здійснення фізичної активності рекомендовано обмежити дотики до предметів. Важливо звернути увагу на дотримання обов'язкових умов безпеки. На вході повинен здійснюватися температурний скринінг (відвідувачам з температурою перебувати в закладі заборонено). Усе обладнання – від великих тренажерів до найменших гантелей, перила, дверні ручки мають дезінфікуватися регулярно (рекомендовано – раз на 15 хвилин). Рекомендована температура повітря – 18 градусів. У приміщенні має добре функціонувати вентиляція. У залі мають бути розставлені флакони із засобом для дезінфекції рук.

Задля власної безпеки рекомендовано між зміною тренажерів використовувати антисептик для рук. Дотримання соціальної дистанції із іншими відвідувачами залу також є важливою умовою безпечної фізичної активності в спортивних закладах. Для дотримання соціальної дистанції необхідна відстань між тренажерами – 1,5 метри.

Є певні рекомендації щодо використання рушника для обличчя. Варто скласти рушник так, щоб сторона, яка використовується для витирання обличчя, знаходилася в середині. Місце, куди кладеться рушник варто дезінфікувати. Дотик до обличчя варто значно обмежити.

Під час занять спортом, особливо дітям, не обов'язково носити маски оскільки може виникнути утруднене дихання. Однак під час масових занять, наприклад у школі, необхідно дотримуватись дистанції.

У разі дотримання правил захисту ризик зараження під час тренувань знизиться до мінімуму, а заняття спортом принесуть масу позитивних емоцій.

Важливим є підтримання фізичної активності школярів та студентів в період дистанційного навчання. Рекомендовано проведення уроків з фізкультури, хореографії в онлайн режимі. Виконання щоденних фізичних вправ протягом 10-50 хвилин покращить стан фізичного та психічного здоров'я учнів та студентів в умовах обмеженого пересування, забезпечить підтримання фізичної підготовленості на належному рівні та зміцнить імунну систему.

З метою встановлення впливу карантинних умов на рівень фізичної активності студентів було проведено опитування студентів вищих навчальних закладів. Вихідні дані та результати дослідження наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. Показники результатів опитування студентів щодо змін рівня їх фізичної активності

	Показник	
1	Кількість опитуваних	200 осіб
2	Вік осіб	16-21 рік
3	Виконують фізичні вправи більше 20 хвилин на день	50%
4	Виконують фізичні вправи більше 30 хвилин на день	30%
5	Перебувають на свіжому повітрі більше 2 годин на день	25%
6	Мають регулярні тренування 2-3 рази протягом тижня	15%
7	Відзначають збільшення ваги тіла та погіршення фізичного та емоційного стану в період дистанційного навчання	40%
8	Відзначають зменшення звичної фізичної активності в період карантину на 50% і більше	60%

Вибірка студентів склала 200 осіб віком від 16 до 21 років. Встановлено, що більше половини опитаних студентів на самоізоляції виконують прості фізичні вправи близько 20 хв. на день. Було з'ясовано, що менше 30% студентів здійснює активні фізичні вправи більше 30 хвилин в день. Здебільшого це стосується тих студентів, які в докарантинні умови вели активний спосіб життя і мали значні фізичні навантаження, пов'язані із відвідуванням спортивних секцій (футбол, баскетбол, фітнес, танці) або самостійних тренувань.

На свіжому повітрі більше двох годин протягом дня перебуває лише 25% з опитаних.

15 % студентів мають регулярні фізичні навантаження 2-3 рази на тиждень.

Опитування виявило, що 60% студентів зменшило рівень своєї фізичної активності на 50-60%. Значна частина з них відзначає, що така зміна режиму тренувань привела до збільшення ваги, погіршення фізичного та психічного самопочуття. Опитувані пов'язують це з одного боку зі значним інтелектуальним навантаженням під час дистанційного навчання, із зменшенням можливостей відвідування спортивних закладів у зв'язку із карантинном, а також із нестачею мотивації самостійного проведення тренувань, які під час очного навчання проводились в закладі навчання.

Як результат даного опитування можна стверджувати, що карантинні умови та тривале дистанційне навчання негативно впливає на стан здоров'я. Молоді люди відчувають розгубленість і нестачу мотивації. Підтримка мотиваційної складової має стати державним задачею, адже збереження здорової нації, пропаганда здорового способу життя є одним із пріоритетів розвитку країни. Роз'яснювальна робота, поширення відповідної інформації в засобах масової інформації, соціальних мережах має стати задачею, яка допоможе змінити ситуацію в умовах невизначеної тривалості карантинних обмежень.

Коли немає можливості відвідувати спортклуб або займатися з тренером, варто використовувати можливості цифрових технологій. Існують YouTube-канали, за допомогою яких домашні тренування дітей і дорослих будуть ефективними й емоційними.

Період карантину є надзвичайно складним з психологічної точки зору для багатьох людей. Маючи незвичні обмеження на пересування, відвідування закладів, обмеження соціальної активності, значна кількість людей має психологічний дискомфорт. Невизначеність майбутнього та подальшого розвитку подій щодо поширення епідемії, песимістичні прогнози фахівців підвищують рівень внутрішньої тривоги. Повідомлення про періодичні спалахи рівня захворюваності, безперервний потік інформації із засобів масової інформації щодо рівня захворюваності, смертності та негативних наслідків хвороби з одного боку застерігає від необачного нехтування умовами особистої безпеки. Але в той же час створює умови постійної психологічної напруги. В таких умовах можливі розвитку депресивних станів у людей, схильних до емоційного сприйняття новин. Враховуючи доведений фахівцями всього світу позитивний вплив фізичної активності не тільки на серцево-судинну, опорно-рухову системи організму, але й на психічне здоров'я, збереження режиму фізичної активності є обов'язковою умовою для ефективною профілактики захворювання та важкого перебігу хвороби.

Висновок. Тривалі карантини внесли значні зміни в звичні умови для підтримки фізичної активності. Зниження фізичної активності негативно впливає на стан імунної системи, можливості організму ефективно реагувати на загрози у вигляді захворювань. Крім того, відзначено підвищення психологічної напруги в наслідок тривожної ситуації навколо рівня захворюваності. В таких умовах фізична активність є необхідною для зменшення рівня тривожності.

Дослідження методом опитування серед студентів вищих навчальних закладів виявило значне зниження фізичної активності в період карантинних обмежень та дистанційного навчання. Значна кількість опитуваних відзначає погіршення фізичного та емоційного стану в період обмеження фізичної активності. Серед причин таких змін студенти відзначають загальне зниження власної соціальної активності, як наслідок зменшення мотивації, а також карантинні обмеження щодо відвідування спортивних закладів.

В таких умовах рекомендовано з метою підтримки ідеї здорового способу життя проводити роз'яснювальні роботи в засобах масової інформації, популяризувати здоровий спосіб життя і фізичну активність як одну з його обов'язкових складових в соціальних мережах.

Література:

1. Слухенська Р.В. Фізична культура у вищих навчальних закладах в умовах карантинних обмежень 2020 року// Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах 2020 р., № 73, Т. 2.
2. Дзензелюк Д. Актуальність самостійних форм занять із фізичного виховання у вищих навчальних закладах України. Молода спортивна наука України, 2011. Вип. 15. Т. 2. С. 47–51.
3. Korolchuk A. COVID-19 pandemic and physical activity / Korolchuk A. Text: electronic // Fit-test: [site] - URL: <http://fit-test.ru/blog/covid-19/2020-05-22-pandemia-covid-19-and-physical-activity.aspx>
4. Yudin BL, Mashichev AS Physical activity during an epidemic: rules and restrictions. Young scientist. 2020. No. 21 (311). 246-247.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ-ВЕСЛЯРІВ ДО МІЖНАРОДНИХ ЗМАГАНЬ

Веслування академічне – циклічний вид спорту. Спортсмени змагаються в човнах з виносними кочетами сидячи спиною вперед на рухливих каретках («банках»). Даний вид спорту включений в програму Олімпійських ігор з 1900р. чоловіча та з 1976р. жіноча програма. У рік проведення Олімпійських ігор проходить чемпіонат світу в неолімпійських класах човнів. Щорічно проводяться чемпіонат світу серед юніорів (U-18), чемпіонат світу серед молоді до 23 років (U-23), етапи Кубка світу, чемпіонат світу та інші міжнародні регати. Змагання проводяться в різних класах човнів. За роки існування веслування академічного як окремого виду спортивної діяльності була сформована система підготовки веслярів, що включає їх тренувальну і змагальну діяльність (комерційних, професійних та любительських). За свідченнями фахівців в Україні цей вид спорту розвинений на достатньому рівні, на міжнародних змаганнях українські веслярі показують доволі високий рівень [1, 2].

Сучасна система тренувань у циклічних видах спорту, в тому числі і у веслуванні академічному вже досить довгий час вивчена та вдосконалена сучасними фахівцями. Загальновідомо, що високий рівень фізичної підготовленості є підґрунтям для досягнення високого спортивного результату у веслуванні академічному [1, 3].

На думку фахівців, необхідно діяти в декількох напрямках.

Потрібно розвивати основні компоненти необхідних провідних якостей веслярів – силових та швидкісно-силових якостей, силовій витривалості, максимальної сили, які необхідні атлету протягом всієї змагальної дистанції 2000 м. Також необхідним є використання у роботі необхідних режимів м'язових груп, які беруть участь у виконанні рухів у човні [4, 5].

Фахівці відмічають, що існує широкий вибір підходів, які спрямовані на розвиток та вдосконалення фізичних якостей веслярів. Але при їх використанні необхідно дотримуватись певних умов. Ці вправи необхідно виконувати у відповідній кількості згідно вікових параметрів та рівня підготовленості спортсменів, специфіки виду спорту та тривалості макроциклу.

Аналіз наукової й методичної літератури з веслувального спорту показав наявність широкого спектра підходів, спрямованих на розвиток силових здатностей веслярів. Більшість цих рекомендацій орієнтована на використання засобів загальної фізичної підготовки. При цьому рекомендацій із силових підготовки, орієнтованої на розвиток здатності веслярів підтримувати зусилля у процесі подолання дистанції з урахуванням комплексного розвитку компонентів спеціальної витривалості, виявлене не було. Є окремі дані щодо використання тренажерів або імітаційних вправ, що дозволяють включати в роботу певні м'язові групи, при цьому роль інших фізіологічних систем спеціальної витривалості (нейрогенної, кардіореспіраторної, анаеробної і аеробної) оцінювалася побічно без урахування специфіки їх розвитку й комплексного (разом із силовими характеристиками роботи) прояву в процесі змагальної дистанції. Для підвищення ефективності силового тренінгу при виборі параметрів навантаження, як правило, рекомендується керуватися загальними методичними принципами, і припускають урахувати:

1. Кількість і відповідності добору застосовуваних вправ віку й рівню підготовленості спортсменів, специфіці потреб дисципліни, періодизації тренувальних циклів.
2. Послідовність силових вправ в одному тренувальному занятті.
3. Обсяг тренувальних навантажень в одному занятті й в окремих вправах.
4. Кількість серій.
5. Час відпочинку між вправами.

Зазначено, що різна комбінація наведених вище елементів дозволяє по-різному впливати на розвиток силових здатностей. При очевидності такого факту необхідно зазначити, що в цьому випадку така систематизація підготовки дає загальні уявлення про формування параметрів силових роботи. Разом з тим силове тренування повинне бути орієнтоване на ті норми, які враховують не тільки групи м'язів і обсяг силових роботи, але й характер включення в роботу фізіологічних механізмів роботоздатності спортсменів з урахуванням інтенсивності наростання стомлення. Для цього доцільно використовувати компоненти навантаження, що визначають її величину і спрямованість, і модифіковані стосовно специфіки формування нормативних величин навантаження у веслувальному спорті. До них належать:

- Характеристика спрямованості тренувального процесу, до якої належать опис вправ з уточненням їх координаційної структури й обсягу м'язових груп, найбільшою мірою залучених у роботу.
- Характеристика параметрів тренувальної роботи на відрізу (підході). При цьому дається точна оцінка параметрам рухової діяльності, також і закономірні або незакономірні зміни інтенсивності навантаження (фартлек) з урахуванням типу реакції організму на навантаження. Використовуються біологічні (ЧСС, рівень концентрації лактату), ергометричні й педагогічні (темп, ритм, час виконання руху, здатність підтримувати зусилля й т. П.) критерії оперативного контролю.
- Характеристика обсягу тренувальної роботи, виражена у визначенні критеріїв кількості відрізків (підходів), серій і розробки критеріїв ефективної оперативної корекції обсягу тренувального навантаження.
- Оцінка характеру протікання адаптаційних реакцій в інтервалах відпочинку у процесі тренувального заняття й визначення критеріїв оперативної корекції навантаження

Планування підготовки. Для збірної команди серед юніорів пропонується двоциклова побудова річного макроциклу з двома піками: перший – на чемпіонаті Європи, другий – на чемпіонаті світу, зазвичай у серпні. До відбіркових змагань підготовка ведеться переважно у дрібних човнах. За результатами змагань формується склад збірної (плюс запасні), з якого формуються екіпажі, що обкатуються на всіх сезонних змаганнях.

Таблиця 1

Спрямованість підготовки у річному макроциклі

Терміни (місяць)	Спрямованість
Жовтень–листопад	Базова силова та аеробна підготовка
Грудень – Січень	Аеробна підготовка та силова витривалість, тест на ергометрі
Початок лютого	Контрольне проходження тест на ергометрі 6000 м та ОФП
Лютий – Березень	Базова підготовка на воді (формування екіпажів) та силова витривалість
Квітень – Травень	Контрольний старт Кубок України серед юніорів та перед змагальна підготовка до чемпіонату Європи
Травень	чемпіонат Європи серед юніорів
Кінець травня - початок червня	Відбіркові на чемпіонат Світу у дрібних класах
Червень	Базова підготовка команд на воді, силова підготовка, участь у змаганнях
Липень-серпень	Перед змагальна підготовка та Чемпіонат Світу
Вересень – жовтень	Відновлювальний період, перегляд формування збірної на наступний рік.

Планування підготовки в мезо- і мікроциклах передбачається здійснювати за методиками, що базуються на принципі стійкої адаптації.

Для створення та вдосконалення ефективних методів планування підготовки та техніки веслування передбачається постійне їх обговорення з провідними тренерами.

З однієї сторони, у веслуванні не можна без великих тренувальних обсягів, оскільки це не натуральна локомоція людини, як ходьба та біг, і опорно-руховому апарату потрібен час та обсяг навантаження, щоб адаптуватися до незвичних умов. З іншої сторони, тривалість роботи на змагання складає всього 6-7 хвилин.

І так, як здатність засвоювати енергію та виконувати тренувальну роботу дуже індивідуальна, тренувальне навантаження лише виснажує структури організму спортсмена, а відновлення, адаптація та супер компенсація відбуваються лише під час відпочинку, тренувальні обсяги необхідно будувати, спираючись не на кількісні, а на якісні характеристики. Це означає – раціональне планування та повноцінне відновлення. Обсяг навантажень можна збільшувати лише після адаптації до них спортсмена, причому постійно відстежуючи відновлення та переносимість навантажень, дотримуючись виразу «Часто важливіше не що ти робиш, а як ти це робиш».

Література:

1. Вдосконалення фізичної та функціональної підготовленості спортсменів високої кваліфікації у веслуванні академічному [Текст]: кол. Моногр. За наук. Ред. О.С. Омельченко, Д.А. Міфтахутдінової. Дніпро. ПФК «Візіон». 2023. 321 с.
2. Омельченко О.С., Міщак О.І. Теоретико-методичні аспекти та особливості побудови мікро- та мезоциклів висококваліфікованих веслярів. Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал. № 3, Дніпро, 2021 р. С. 79-84
3. Омельченко О.С., Сідак М.В. «Основи спортивного тренування у веслуванні академічному з використанням ергометру «Concept-2». Методичні рекомендації. Дніпро: ПФК «Візіон», 2020. 32 с.
О., Yakovenko O. Development skills implementation of analysis of variance at sport-pedagogical and biomedical researches. Journal of Physical Education and Sport. 2019, 19 (6), Art 311:2086 – 2090
k O.S., Lukina O.V., Solodka O.V., Mischak O.I. Preparation of athletes in cyclic sports taking into account the functional state of the external respiratory system and cardiovascular system. Pedagogy of physical culture and sports. № 2, 2020. – p. 93-99

**Віктор Стецко, Катерина Фецак
(Дрогобич, Україна)**

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Постановка наукової проблеми. Проблема збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління в Україні, особливо гостро постала в останні роки. Якщо проаналізувати показники здоров'я учнів початкової школи з моменту проголошення незалежності України і зараз, то відмічається тенденція до їх різкого зниження. Окрім цього, в нашому суспільстві відбувається процес депопуляції, що характеризується скороченням чисельності населення. Причин на такий стан речей є доволі багато. Розпочнемо з того, що знижується кількість народжуваності. Як наслідок, ми маємо суспільство, в якому є досить багато людей

старшого віку, та набагато менше – дітей. А враховуючи те, що саме підростаюче покоління в майбутньому сформує основу трудового потенціалу, то така ситуація буде мати вкрай негативні наслідки для сталого розвитку нашої держави. Реалії сьогодення ставлять перед здоров'ям української нації ряд нових викликів, пов'язаних з пандемією, яка ще більше знизила показники здоров'я підростаючого покоління, та військовою агресією росії проти Української держави, яка щоденно забирає життя молодих українців [2, с. 44].

Враховуючи все, що сказано вище, питання актуальності запровадження в освітній процес здоров'язбережувальних технологій не залишає ніяких сумнівів. Не дивно, що в останні роки все більше вчених у процесі своїх досліджень звертають увагу саме на цю проблему. До таких науковців належить Гладуш В.А. [1, с. 264], Мелега К.П. [3, с. 171], Черненко С.О. [6, с. 119] та багато інших. Вони розкривають у своїх працях це питання та рекомендують нові підходи. Але так, як на даний момент часу, стан здоров'я дітей в Україні все ще залишається на доволі низькому рівні, ми обрали саме таку тему для дослідження [1, с. 264].

Формулювання цілей дослідження.

Мета – обґрунтувати процес впровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках фізичного виховання у початковій школі.

Завдання дослідження:

1. Описати теоретичні основи впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес навчального закладу.

2. Виокремити основні типи здоров'язбережувальних технологій.

3. Охарактеризувати процес фізичного виховання в початковій школі.

4. Окреслити особливості уроків фізичної культури.

5. Описати способи і методики впровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках фізичного виховання у початковій школі.

Виклад основного матеріалу.

На думку вчених, здоров'язбережувальні технології являють собою: умови, в яких дитина навчається в школі, оптимальну організацію навчального процесу та повноцінний руховий режим. Здоров'язбережувальні технології розглядають у сукупності зі здоров'яформуючими та здоров'язміцнюючими. Адже здоров'я слід спочатку сформувати, тоді зберігати на належному рівні та поступово зміцнювати. У процесі запровадження таких технологій, слід особливу увагу звертати на планування освітнього процесу в цілому. Він має бути цілісним, у дітей повинен бути час на відпочинок, в освітньому середовищі мають мінімалізуватися стреси, враховуватися індивідуальні особливості тієї чи іншої дитини, діти мають проводити час на свіжому повітрі та багато рухатися, що дозволить покращити якість життя учасників освітнього процесу [7, с. 25].

Здоров'язбережувальні технології мають чотири основні типи:

- здоров'язберігаючі – це такі технології, які допомагають у створенні безпечних умов в освітньому середовищі, сприяють оптимальній організації освітнього процесу, а також створюють певний баланс між навчальним і фізичним навантаженням та можливостями дитини, враховуючи її вік, стать, індивідуальні особливості та гігієнічні норми;

- оздоровчі – це технології, що сприяють зміцненню фізичного здоров'я учнів, підвищуючи опірність організму; сюди належить фізична підготовка, загартовування, гімнастика, масаж та багато іншого;

- технології навчання здоров'ю – це процес формування життєвих навичок дитини (керування емоціями чи вирішення конфліктів), статеве виховання, а також профілактика шкідливих звичок та травматизму; дані теми мають бути включені в освітній процес чи організоване факультативне навчання;

- виховання культури здоров'я – це технології, спрямовані на формування в дитини поняття «культури здоров'я» та відповідальності за власне здоров'я і здоров'я оточуючих, а також підвищення мотивації щодо дотримання нею основ здорового способу життя; результатом такого виховання має стати свідоме ставлення дитини до здоров'я [5, с. 403].

Фізичне виховання у початковій школі має на меті збереження та зміцнення здоров'я дитини, а також розвиток її фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей. Воно допомагає у вирішенні виховних, освітніх та, найголовніше, оздоровчих завдань. А враховуючи те, що діти зараз ведуть набагато менш активний спосіб життя, ніж раніше, то стає зрозумілим, як важливо, щоб у початковій школі діти займалися фізичним вихованням. Проте, щоб такі заняття мали істотний позитивний вплив на організм школяра, слід розуміти основи фізіології рухової діяльності організму, розбиратися у вікових змінах та індивідуальних особливостях конкретної дитини, а також вміти правильно підбирати та дозувати фізичне навантаження [4, с. 17].

Однією з основних форм фізичного виховання у школі є уроки фізичної культури. Особливістю таких уроків є реалізація рухової активності. Проте, в той же час, дані заняття мають дати дітям відповідні теоретико-методичні знання щодо культури здоров'я і здорового способу життя, а також сформувати в дітей бажання займатися фізичними вправами [6, с. 119].

Для того, щоб урок фізичної культури пройшов успішно, мають бути дотримані відповідні умови:

- ✓ навчальний процес оптимально спланований;
- ✓ дотримані гігієнічні вимоги;
- ✓ матеріально-технічна база ефективно використана;
- ✓ зміст навчального матеріалу добре структурований та доступний;

- ✓ здійснення контролю за рівнем досягнень;
- ✓ навчання з використанням елементів нових освітніх технологій [5, с. 403].

Далі розглянемо, які способи та методи здоров'язбережувальних технологій можна використати у процесі фізичного виховання учнів початкових класів, щоб зробити заняття ефективнішими та цікавішими для дітей:

- заняття на свіжому повітрі – це дуже важливий елемент здоров'язбережувальних технологій, так як сучасні діти більшу частину свого часу проводять у приміщенні, тому важливо за першої можливості проводити частину занять на свіжому повітрі, що насичує організм киснем, вітамінами та впливає на загальне самопочуття дитини;
- музичний супровід уроків – такий метод робить заняття цікавішими для дітей, а також впливає на емоційний стан дитини, процес запам'ятовування та сприйняття, а також підвищує працездатність, так як звук – це енергія;
- цікаві перерви – у початковій школі рекомендують робити невеликі перерви у формі активних ігор, так як це цікаво і весело для дітей, та й після такого відпочинку вони значно менше будуть відволікатися на уроці;
- цікаві зустрічі – це досить ефективний спосіб для легшого донесення необхідної інформації до дітей, у процесі якого залучають фахівця у певній галузі при розгляді тих чи інших запитань, так як їх думка звучить для дітей більш авторитетно та переконливо;
- безпека життєдіяльності – це ознайомлення дітей з основами безпечної життєдіяльності, але так як мова йде про початкову школу, то таке знайомство може відбуватися в ігровій формі чи у формі вікторини, щоб це було більш доступно для дітей та легше ними сприймалося;
- психолого-оздоровчі програми – це різноманітні способи, у процесі яких ми стараємося сформувати в дитини бажання дбати про власне здоров'я;
- використання засобів мультимедіа – враховуючи те, що сучасні діти краще все сприймають через призму сучасних технологій, то такий спосіб донесення інформації буде більш ефективним, окрім того яскраві зображення чи відео дадуть наочність викладеному матеріалу;
- організація цікавого дозвілля – це важливий аспект здоров'язбереження, так як у позанавчальний час можна проявити фантазію і організувати велику кількість цікавих заходів, які будуть присвячені питанням здоров'я;
- гуртки та секції – так, як діти зараз ведуть малорухливий спосіб життя, то організація різних гуртків, де вони би могли реалізувати себе і, в той же час, займатися фізичною активністю, що є корисним для здоров'я, є дуже важливим завданням навчального закладу [6, с. 119].

Висновки. У процесі свого дослідження ми описали та обґрунтували процес впровадження здоров'язбережувальних технологій на уроках фізичного виховання у початковій школі та дійшли висновку, що ефективне впровадження цих технологій можливе лише за умови правильної та раціональної організації освітнього процесу, який забезпечує формування в дитини відповідальності за власне здоров'я та здоров'я оточуючих, а також формує у неї мотивації щодо дотримання основ здорового способу життя.

Перспективи подальших досліджень. В межах однієї статті неможливо всебічно розкрити таке глибоке питання, тому дослідження в даному напрямку мають тривати і надалі. Слід більше уваги приділити питанням, які стосуються організації в навчальному закладі умов, що необхідні для запровадження здоров'язбережувальних технологій, а також психологічним та соціальним аспектам формування в навчальному середовищі мотивації щодо дотримання учнями здорового способу життя.

Література:

1. Гладуш В.А. Педагогіка здоров'я як основа розвитку потенціалу особистості: колективна монографія. / В.А. Гладуш, Н.В. Зимівець, З.П. Бондаренко, Н.М. Ніколенко. – Дніпро: ЛІРА, 2020. – 264 с.
2. Левків В.І. Шляхи оптимізації фізичного виховання в освітніх закладах: навчальний посібник. / В.І. Левків. – Львів, 2001. – 44 с.
3. Мелега К.П. Сучасні технології здоров'язбереження: навчальний посібник. / К.П. Мелега. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2018. – 171 с.
4. Товт В.А. Основи теорії та методики фізичного виховання: навчальний посібник / В.А. Товт, О.А. Дуло, М.Ю. Щерба. – Ужгород: ПП «Графіка», 2010. – 17 с.
5. Худолій О.М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: навчальний посібник. / О.М. Худолій. – Харків: ОВС, 2007. – 403 с.
6. Черненко С.О. Теорія і методика фізичного виховання: навчальний посібник / С.О. Черненко. – Краматорськ, 2021. – 119 с.
7. Шпак А. Впровадження здоров'язберігаючих технологій в освітньому процесі: методичний посібник. / А. Шпак. – Хмельницьк, 2023. – 25 с.

Науковий керівник:
викладач, Фещак Катерина Володимирівна.

СЕКЦІЯ: ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ**Валентина Луценко
(Дніпро, Україна)****РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОГО СТАВЛЕННЯ
СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

Основу стратегій у сфері сучасної освіти складають цінності морально-духовного життя суспільства, які виступають основою для конструювання і реалізації змістової і процесуальної сторін навчання і виховання молоді. У процесі аксіологізації навчального процесу у ЗСО та ЗВО відбувається залучення молодої людини до цінностей суспільства. Процес залучення спрямований на осмислення нею цінностей навколишнього світу, усвідомлення себе та своєї ролі в соціокультурному просторі. Значення тих чи інших цінностей у розвитку людини обґрунтовується її можливостями у відкритті особистістю сенсів життя.

У складній системі відносин із зовнішнім середовищем суспільні цінності стають особистісними, якщо людина усвідомлює і розуміє їх значущість для життя людей, переконується в їх необхідності і переживає їх вияв у реальному житті.

Ціннісно-сміслові відношення до предметів і явищ багатоманітної дійсності – це усвідомлюваний когнітивно-емоційний зв'язок особистості з навколишнім світом, значимий для вирішення життєвих завдань. Воно відображає сферу почуттів особистості, що формується на основі пізнання і взаємодії з навколишнім світом, розкриття морально-духовної суті його предметів і явищ.

Когнітивний компонент ціннісно-сміслові відношення відображає знання про навколишню дійсність, поняття, судження, погляди, переконання, які є основою для формування ціннісного відношення до життя. Цінність приймається або відкидається на основі судження. Через позитивне судження те чи інше явище визначається як цінність, через негативне – як антицінність. Когніції, набуваючи емоційного забарвлення, визначають особистісний сенс суб'єкта здійснюваної діяльності, отриманих результатів.

У навчальному процесі для формування когнітивно-емоційного зв'язку необхідно забезпечити різноманітність форм і методів засвоєння програмового матеріалу. Процес навчання потребує напруженої розумової роботи студента його активної участі в навчальному процесі. Самі по собі, пояснення й демонстрація не дадуть справжніх, стійких знань. Цього можна досягти тільки за допомогою активного, інтерактивного навчання, яке сприяє процесу розкриття пізнавальних можливостей студентів, створенню умов для розвитку їх системи цінностей.

Використання інтерактивних технологій на заняттях сприяє активізації: уваги; мислення; уяви; сприйняття; пам'яті; творчих здібностей; пізнавальних інтересів, що являється пріоритетною метою навчально-виховного процесу і в свою чергу забезпечує активний розвиток пізнавального інтересу молоді, підвищують успішність навчання, забезпечують повноцінний інтелектуальний і фізіологічний розвиток. Таким чином, використання інтерактивних технологій в навчальному процесі допомагає сформувати новий стиль міжвідносинами в учбовому колективі, коли процес передачі інформації йде не від однієї особи до багатьох, а від усіх до всіх.

Внутрішня структура професійної ідентичності сучасного українського викладача не завжди узгоджується із потребами сучасного суспільства, що кардинально змінюється, тому успіх діяльності викладача завжди проявляється в основних компонентах: конструктивній діяльності (добір дидактичного матеріалу; вибір засобів, методів, прийомів, необхідних для реалізації педагогічного процесу); комунікативній (уміння встановлювати контакт, організувати діяльність у творчому процесі); прогностичній (здатність до накопичення знань про мистецтво, уміння працювати з джерелами, ілюстраціями, слайдами); прикладній (спрямованість на розвиток художніх здібностей і вмій). Професійна ідентичність є необхідною складовою професійного розвитку особистості. Формуючи професійну ідентичність майбутні викладачі створюють власний стиль роботи, усвідомлюють свої професійні можливості. Майбутній викладач стає суб'єктом індивідуального професійного розвитку, а сама підготовка здійснюється з позиції формування його особистісно професійної «Я – концепції», яка змушує викладача володіти новітніми методиками, що стимулюють конструктивно-критичне мислення, розвивають особистий пізнавальний потенціал студентів, комунікативні вміння і навички.

Інтерактивна діяльність становить основу інноваційних процесів, сутність яких полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень які передбачають найвищий ступінь педагогічної творчості. Носієм інтерактивного процесу є педагог-новатор, який займається інтерактивною діяльністю. Серед творчих педагогів можна виокремити три групи: педагоги-винахідники, які знаходять нові ідеї завдяки власному пошуку; педагоги-модернізатори, що вдосконалюють елементи створених систем; педагоги-майстри, які швидко сприймають і використовують як традиційні, так і нові підходи та методи. Діяльність цих педагогів утворює інтерактивний педагогічний потік, який збагачує практику новими ідеями та новим змістом. І. Дичківська визначає стан готовності викладача до інтерактивної педагогічної діяльності як «особливий особистісний стан, який передбачає наявність у викладача мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії» [1, с. 23]. Професіоналізм, педагогічна майстерність і педагогічне новаторство – три складові, які повинні бути у випускників ЗВО. На ефективність цього процесу впливає

установка на самовиховання і самоосвіту, потрібен високий рівень практичної і теоретичної підготовки, творчий склад розуму та інтелектуальні здібності. Викладач-новатор здатен вносити у навчальний процес нові ідеї, розробляти нові методичні системи, створювати нові технології. Усе це підвищує продуктивність і змінює якість професійної підготовки. Сучасна професійна освіта спрямована на розвиток активного суб'єкта професійної діяльності, якому притаманні духовна свобода, самосвідомість, освіченість, творчість, професійна компетентність. Досягти такого рівня підготовки фахівців можливо за умови забезпечення інтерактивного освітнього середовища. Навчання є доволі складним процесом, який містить у собі непрості види психічної та практичної діяльності об'єктів та суб'єктів, а його організація є багатofакторною функцією таких компонентів, як особливості учасників процесу, характеру, змісту, засобів, джерел, форм і методів навчального процесу та умов його організації. Інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити процент засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість студента, а й на його почуття та волю; допомагає розвитку критичного мислення, розвиває дослідницькі і творчі здібності, уміння працювати з автентичним матеріалом і робити власні висновки, форму є навички публічних виступів, підвищує особистісну самооцінку, формує навички самонавчання та самоорганізації, підвищує мотивацію студентів до навчання та самонавчання, урізноманітнює форми роботи з матеріалом. Інтерактивне навчання охоплює усі форми організаційно-виховної та навчальної діяльності, які базуються на основі дидактичних принципів: принцип психологічної комфортності, принцип творчості, принцип діяльності, принцип цілісного уявлення про оточуючий світ, принцип варіативності, принцип безперервності. Аналіз практики інтерактивної педагогічної взаємодії дозволив виділити її провідні ознаки й інструменти, серед яких: полілог, діалог, мисленева діяльність, смисло творчість, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія тощо. Усі названі ознаки інтерактивної педагогічної взаємодії доповнюють одна одну, інтегруються в єдиний комплекс атрибутів, що становлять змістову та технологічну основу використання в педагогічному процесі інтерактивних методів. Чим більш активною є роль студентів у процесі пізнання, тим більше інформації ними засвоюється. Психологи: Л. Виготський і Т. Рібо, здійснивши аналіз пізнавальних психічних процесів прийшли до заключення, що стійкість уваги дорослої людини на одному типі діяльності зберігається протягом 15-20 хвилин, потім концентрація уваги падає. Тому досвід показав, що можна бути професійно компетентним викладачем, вільно орієнтуватись у предметній сфері, системно сприймати і діяти у педагогічній реальності, уміти узагальнювати і передавати свій досвід іншим колегам, бути здатним до рефлексії, володіти сучасними новітніми технологіями, але при цьому не досягати вагомого і якісного результату в учінні. Щоб бути майстром, необхідно володіти особистісною професійною неповторністю і унікальністю, своїм стилем діяльності, концептуальністю професійного мислення. Педагогічна майстерність є індивідуальним внеском у педагогічну культуру суспільства, і лише повне усвідомлення механізмів власної діяльності, завдяки набутим професійним компетентностям, уможливує передачу майстерності іншим. Індивідуальний стиль у професійній діяльності – це індивідуально неповторний професійний світогляд, оригінальне бачення своєї професії і праці в ній, її перспектив, шляхів їх творчого збагачення, а також системне бачення себе в професії як цілісної особистості. І. Зязюн, говорячи про стиль, роби в наголос на особистісні якості викладача, завдяки яким він виробляє усталену систему способів та прийомів в педагогічній взаємодії, залежно від параметрів педагогічної ситуації. О. Тимошенко[4] виділила чотири типи індивідуальних стилів, які характеризують сучасного викладача: емоційно-імпрровізаційний – орієнтуючись на процес навчання, викладач недостатньо адекватно планує свою роботу по відношенню до кінцевих результатів; для викладання відбирає найбільш цікавий матеріал, а важливий, але нецікавий залишає на самостійне вивчення; емоційно-методичний – орієнтуючись як на результат, так і на процес навчання, викладач планує навчально-методичний матеріал, не упускаючи закріплення та запам'ятовування, включаючи повторення та контроль знань, що плануються; розумово-імпрровізований – для викладача характерні орієнтація на процес і результати навчання, адекватне планування, оперативність, поєднання інтуїтивності та рефлексії; розумово-методичний – орієнтуючись на результати навчання й адекватно плануючи навчально-виховний процес, викладач виявляє консервативність у використанні засобів педагогічної діяльності. Для формування індивідуального стилю педагогічної діяльності слушно І. Фоменко [5] виокремлює такі компетенції: ціннісно-змістовна орієнтація особистості, комунікативна, інформаційна, загально культурна, особистісного самовдосконалення, пізнавально-творча, соціально-трудова, професійна. Н. Приходько виокремлює стійкі структурні компоненти (індивідуально типологічні властивості, педагогічні здібності, особистісні якості), відносності (педагогічна професійна спрямованість, професійні цінності й установки, комунікативні навички), а також змінні (професійно значимі якості, професійні вміння і навички). Наявність цих компонентів вказує, що індивідуальний стиль педагогічної діяльності має мобільну структуру, тобто змінюється під впливом певних умов, які можуть впливати на формування структурних компонентів, вдосконалювати їх, а також позначатися на компенсації та нівелюванні. На основі аналізу сучасної вітчизняної та зарубіжної психолого педагогічної літератури ми дійшли висновку, що проблемі підготовки педагогічних кадрів до інноваційної діяльності та проблемі появи і розвитку стереотипів надається значна увага, вона розглядається багато аспектно та неоднозначно. Вузловим моментом підготовки викладачів до вирішення завдань модернізації освіти є оволодіння способами інноваційної діяльності, відмова від звичних стереотипів відтворення застарілих і неефективних прийомів професійної діяльності.

Застосування технологій інтерактивного навчання в освітньому процесі закладу вищої освіти дає змогу докорінно змінити ставлення до об'єкта навчання, трансформуючи його на суб'єкт. У такий спосіб кожен

студент стає співавтором лекції, практичного заняття, семінару. Використання інтерактиву дає змогу студентам не лише набути високого рівня теоретичних знань, а й розвинути пізнавальну активність. Таким чином, ми дійшли висновку, що навчання у ЗВО з використанням технологій інтерактивного навчання буде успішним за умови врахування вікових особливостей студентів, їхніх інтересів та потреб, життєвого та навчального досвіду, рівня вмотивованості, умов взаєморозуміння й психологічної сумісності, рівня зацікавленості, відповідності рівня складності інтерактивних методів до готовності студентів. Перспектива дослідження полягає у діагностиці умов упровадження інтерактивів в освітній процес та розробленні комплексу умов для їх ефективного використання та методичних рекомендацій.

Література:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: [навч. посібник] / І.М. Дичківська. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Пометун, О. Інтерактивні методики та система навчання / О. Пометун. Київ: Шкільнийсвіт, 2007. 112 с.
3. Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / Г.О. Сиротенко. Харків: Основа, 2003. 80 с.
4. Тимошенко О.І. Наукове забезпечення освітніх інновацій / О.І. Тимошенко // Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць. Київ, 2009. Вип. 21. С. 281–289.
5. Фоменко І. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності / І. Фоменко // Відкритий урок; розробки, технології, досвід. 2009. № 1(169). С. 55-60.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Бондаренко Зоя Петрівна** – кандидат педагогічних наук, в.о. декана факультету психології та спеціальної освіти, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.
- Борисенко Лариса Леонідівна** – кандидат пед. наук, доцент кафедри педагогіки та психології Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.
- Босенко Владислав Едуардович** – студент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
- Геза Альона Василівна** – молодший науковий співробітник ДУ ІДНТПІН НАН України, Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України.
- Долиніна Мила Милківна** – старший викладач кафедри фізичного виховання Національного університету харчових технологій.
- Драч Тамара Леонідівна** – тренер-хореограф Школи повітряної акробатики «Шоколад», аспірантка Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.
- Дуйсембай Алдияр** – Карагандинський університет Казпотребсоюзу.
- Зубаньов Владислав Віталійович** – студент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
- Клеветенко Володимир Миколайович** – аспірант кафедри політології факультету міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І.І.Мечникова.
- Колесніченко Ліна Аліковна** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.
- Коляденко Світлана Ананіївна** – старший викладач кафедри фізичного виховання Національного університету харчових технологій.
- Мейта Олександр Вячеславович** – кандидат технічних наук, доцент кафедри автоматизації електротехнічних та мехатронних комплексів Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».
- Мельник Микола** – студент Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.
- Міцкевич Н.І.** – Національний університет харчових технологій.
- Музичко Людмила Володимирівна** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.
- Омельченко Олена Станіславівна** – кандидат наук з фізичного виховання, доцент, завідувач кафедри водних видів спорту Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.
- Стецько Віктор Ігорович** – студент Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.
- Фещак Катерина Володимирівна** – викладач кафедри фізичної терапії, ерготерапії та здоров'я Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.
- Цокур Наталія Іванівна** – викладач кафедри біохімії та медичної хімії Дніпровського державного медичного університету.
- Шевцова Ксенія Вікторівна** – викладач кафедри біохімії та медичної хімії Дніпровського державного медичного університету.
- Шевченко Єлизавета Юріївна** – студентка Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.
- Шевченко Тетяна Олександрівна** – старший викладач кафедри освітніх та інформаційних технологій Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

НАСТУПНІ КОНФЕРЕНЦІЇ / СЛЕДУЮЩИЕ КОНФЕРЕНЦИИ

Уважаемые преподаватели, аспиранты, студенты!

Университет Григория Сковороды в Переяславе,

молодежная общественная организация «Независимая ассоциация молодежи»,

студенческое научное общество факультета исторического и социально-психологического образования

«Комитет исследования истории и современности»

Информируют Вас, что 30 сентября 2024 г. проводится XV Международная научно-практическая интернет-конференция
«Проблемы и перспективы развития современной науки в странах Евразии».

Планируется работа по секциям:

I. БИОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

1. Систематика и география высших растений.
2. Структурная ботаника и биохимия растений.
3. Микология и альгология.
4. Ресурсоведение и интродукция растений.
5. Молекулярная биология, микробиология.
6. Зоология.
7. Физиология человека и животных.
8. Биохимия и биофизика.
9. Генетика и цитология.
10. Биоинженерия и биоинформатика.

II. ГЕОГРАФИЯ И ГЕОЛОГИЯ

1. Регионоведение и региональная организация общества.
2. Наблюдение, анализ и прогноз метеорологических условий.
3. Гидрология и водные ресурсы.
4. Биогеография, биоресурсоведение, биоразнообразие.
5. Картография и геоинформатика.
6. Природопользование и экологический мониторинг.
7. Техника и технологии геологоразведочных работ.
8. Почвоведение.
9. Экономическая география.

III. ГОСУДАРСТВЕННОЕ**УПРАВЛЕНИЕ**

1. Повышение роли государственного служащего на современном этапе развития общества.
2. Современные технологии управления.
3. Взаимодействие различных ветвей власти.
4. Подготовка государственных служащих.

IV. ЭКОЛОГИЯ

1. Состояние биосферы и его влияние на здоровье людей.
2. Экологические и метеорологические проблемы больших городов и промышленных зон.
3. Радиационная безопасность и социально-экологические проблемы.
4. Промышленная экология и медицина труда.
5. Проблемы экологического воспитания молодежи.
6. Экологический мониторинг.

V. ЭКОНОМИКА

1. Банки и банковская система.
2. Внешнеэкономическая деятельность.
3. Финансовые отношения.
4. Инвестиционная деятельность и фондовые рынки.
5. Управление трудовыми ресурсами.
6. Маркетинг и менеджмент.
7. Учет и аудит.
8. Математические методы в экономике.
9. Экономика промышленности.
10. Экономика предприятия.
11. Логистика.
12. Экономика АПК.
13. Региональная экономика.
14. Экономическая теория.
15. Государственное регулирование экономики.
16. Макроэкономика.

VI. ИСТОРИЯ

1. История Украины.
2. Всемирная история.
3. История науки и техники.
4. Этнография.
5. Устная история.

6. История стран СНГ.

VII. МАТЕМАТИКА

1. Дифференциальные и интегральные уравнения.
2. Перспективы систем информатики.
3. Теория вероятностей и математическая статистика.
4. Прикладная математика.
5. Математическое моделирование.

VIII. ИСКУССТВО

1. Музыкальное искусство.
2. Искусство танца.
3. Театральное искусство.
4. Фото и киноискусство.
5. Искусство дизайна.

IX. ПЕДАГОГИКА

1. Дистанционное образование в высшей школе.
2. Проблемы подготовки специалистов.
3. Методические основы воспитательного процесса.
4. Стратегические направления реформирования системы образования.
5. Современные методы преподавания.
6. Социальная педагогика.

X. ПОЛИТОЛОГИЯ

1. Избирательные технологии.
2. Проблемы интеграции Украины в мировое сообщество.
3. Отношения Украины с НАТО.
4. Отношения Украины со странами СНГ.

XI. ПРАВО

1. История государства и права.
2. Административное и финансовое право.
3. Охрана авторских прав.
4. Трудовое право и право социального обеспечения.
5. Уголовное право и криминология.
6. Борьба с экономическими преступлениями.
7. Экологическое, земельное и аграрное право.
8. Конституционное право.
9. Гражданское право.
10. Хозяйственное право.
11. Криминалистика и судебная медицина.
12. Предпринимательское и банковское право.
13. Уголовно-процессуальное право.

XII. ПСИХОЛОГИЯ

1. Место психолога на производстве.
2. Формы работы психолога-практика.
3. Современные тенденции в методологии психологических исследований.
4. Психология терроризма.
5. Психолого-педагогические проблемы развития личности в современных условиях.
6. Клиническая психология.
7. Общая психология.
8. Педагогическая психология.
9. Психология развития.
10. Психология труда.
11. Психофизиология.
12. Социальная психология.

XIII. СОЦИОЛОГИЯ

1. Кадровый менеджмент.
2. Современные технологии социального опроса.

XIV. СОВРЕМЕННЫЕ**ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ**

1. Компьютерная инженерия.
2. Вычислительная техника и программирование.
3. Программное обеспечение.

4. Информационная безопасность.

XV. ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ СПОРТ

1. Физическая культура и спорт: проблемы исследования, предложения.
2. Развитие физкультуры и спорта в современных условиях.

XVI. ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

1. Методика преподавания языка и литературы.
2. Риторика и стилистика.
3. Теоретические и методологические проблемы исследования языка.
4. Синтаксис: структура, семантика, функция.
5. Методы и приемы контроля уровня владения иностранным языком.
6. Актуальные проблемы перевода.
7. Язык, речь, речевая коммуникация.
8. Украинский язык и литература.
9. Русский язык и литература.
10. Этно-, социо- и психолингвистика.

XVII. ФИЛОСОФИЯ

1. Философия литературы и искусства.
2. Социальная философия.
3. История философии.
4. Философия культуры.
5. Философия религии.
6. Философия науки.

XVIII. ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

1. Металлургия.
2. Горное.
3. Литейная Дело.
4. Машиноведение.
5. Электротехника
6. Теплотехника.
7. Гидротехника.
8. Радиотехника.
9. Строительство

XIX. СОЦИАЛЬНЫЕ КОММУНИКАЦИИ. МЕДИА.

1. Журналистика. Теория и история журналистики.
2. Книговедение, библиотекосведение, библиографоведение.
3. Социальная информатика. Прикладные социально-коммуникационные технологии

XX. ФИЗИКА

1. Общая физика
2. Экспериментальная физика
3. Астрономия и физика космоса
4. Молекулярная физика
5. Ядерная физика
6. Физика металлов
7. Физика функциональных металлов
8. Нанопизика

XXI. ХИМИЯ

1. Аналитическая химия
2. Неорганическая химия
3. Органическая химия
4. Физическая химия
5. Химия высокомолекулярных соединений

XXII. МЕДИЦИНСКИЕ НАУКИ

1. Фармацевтические науки
2. Клиническая медицина
3. Профилактическая медицина
4. Теоретическая медицина

XXIII. КУЛЬТУРОЛОГИЯ**XXIV. СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ НАУКИ**

Оргкомитет конференції планує розміщати доповіді на Web-сторінці по адресу: <http://conferences.neasmo.org.ua>.

По результатам конференції буде сформований електронний збірник матеріалів, який можна буде скачати в PDF-форматі на головній сторінці конференції по адресу: <http://conferences.neasmo.org.ua/>.

Робочі мови конференції – український, польський, російський, англійський французький, білоруський, грузинський, армянський, азербайджанський, казахський, узбекський, таджикський, киргизський, молдавський, туркменський.

Останній термін подання матеріалів – 29 вересня 2024 г. (включительно).

Вартість участя в конференції і розміщення статті в електронному збірнику складає:

Організаційні витрати - 10 USD США або 10 Євро (в організаційні витрати входить оплата за розміщення на сайті, верстка макета, редактування текстів).

Обсяг статті – не більше 7 сторінок. Скачати збірник можна буде **через тиждень** на головній сторінці конференції.

Для учасників країн Європи і Азії (за виключенням України) кошти перечисляються наступним чином:

ВНИМАНИЕ!!! В Україні працюють тільки такі системи перекладу.

1. СПОСОБ ПЕРЕВОДА

Почтовим перекладом на Ф.І.О.: **Бобровник Юрій Вікторович**, 08401, Україна, Київська обл, г. Переяслав, ул. Сухомлинського, 34, к. 908. **РЕКОМЕНДУЕМ почтовим перекладом!**

2.

ПриватБанк			
Получатель платежа			
Организация банка	МФО банка	КОД ЕГРПОУ получателя	КОД ЕГРПОУ банка
ПриватБанк	305299	14360570	14360570
Счет получателя	IBAN	Дата	Сумма
29244825509100	UA74305299000026202675019272	01.10.2019	
Пополнение текущего счета 4731219650655586, БОБРОВНИК ЮРИЙ ВИКТОРОВИЧ, 3048907279			

3. **СПОСОБ ПЕРЕВОДА MEEST Transfer Бобровник Юрій Вікторович (BOBROVNIK JURIY VIKTOROVICH)** (вказати код перекладу Ф.І.О того, хто перекладає організаційні витрати)

4. **СПОСОБ ПЕРЕВОДА Sigue Бобровник Юрій Вікторович (BOBROVNIK JURIY VIKTOROVICH)** (вказати код перекладу Ф.І.О того, хто перекладає організаційні витрати)

5. **СПОСОБ ПЕРЕВОДА Moneygram на Бобровник Юрій Вікторович (BOBROVNIK JURIY VIKTOROVICH)** (вказати код перекладу Ф.І.О того, хто перекладає організаційні витрати)

6. **СПОСОБ ПЕРЕВОДА** (якщо оплата йде в одному платежі за дві і більше наукових робіт) **Western Union на Бобровник Юрій Вікторович (Bobrovnik Yuriy Viktorovich)** (вказати код перекладу, Ф.І.О того, хто перекладає організаційні витрати)

7. **ПЕРЕВОД С КАРТЫ НА КАРТУ.**

8. **СПОСОБ SWIFT-ПЕРЕВОДА.**

BENEFICIARY: Получатель (Ф. И. О. владельца счета латиницей и адрес)	BOBROVNIK JURIJ 08401, Ukraine, region Kyivska, district Pereiaslav-Khmelnytskyi, city Pereiaslav, street Sukhomlynskohe, building 34, flat 905
ACCOUNT: Счет в банке получателя (номер пластиковой карты или текущего счета в ПриватБанке)	4731219650655586
BANK OF BENEFICIARY: Банк получателя	JSC CB PRIVATBANK, 1D HRUSHEVSKOHO STR., KYIV, 01001, UKRAINE SWIFT CODE/BIC: PBANUA2X
CORRESPONDENT ACCOUNT: Счет банка получателя в банке-корреспонденте	36445343
INTERMEDIARY BANK: Банк-корреспондент	Citibank N.A., NEW YORK, USA SWIFT CODE/BIC: CITIUS33
IBAN:	UA74305299000026202675019272

ОБРАЗЕЦ ОФОРМЛЕНИЯ СТАТЕЙ

Научная степень и ФИО автора
по образцу Иван Петренко (Киев, Украина)

**Секция, подсекция по образцу (Филологические науки
Методика преподавания языка и литературы.)**

НАЗВАНИЕ СТАТЬИ (БОЛЬШИМИ БУКВАМИ)

Текст статьи

(Ссылки на литературу по тексту в квадратных скобках по образцу [1, с. 23])

Литература:

1. Евремов С. Михаил Коцюбинский / / Ефремов С. Избранное: Ст. науч. разведки. Монографии - К.:
Наук. мысль, 2002. – 760 с.

Научный руководитель:

кандидат исторических наук Бобровник Юрий Викторович

Внимание!

После литературы (в правом углу указывается научный руководитель (для студентов и аспирантов)) подаются сведения об авторах (Ф.И.О. (полностью), телефон, E-mail, место работы или учебы, должность, ученое звание, ученая степень.

К участию в конференции принимаются статьи объемом до 7 страниц набранных в редакторе **WORD** в виде компьютерного файла с расширением *.doc. Шрифт Times New Roman 14. Междустрочный интервал 1,5. Поля со всех сторон 20 мм. Материалы на конференцию принимаются по электронной почте по адресу: neasmo@gmail.com (тема сообщения: 30.09.2024 г.) (в случае если Ваш почтовик выбрасывает ошибку не отправления, отправляйте на адрес neasmo@ukr.net) или на CD-дисках (дискеты не принимаются) с добавлением печатных материалов + отсканированную копию или ксерокс квитанции об оплате оргвзноса. **В случае отправки научной статьи по электронной почте**, печатные материалы присылать не надо, а к статье, нужно прикрепить отсканированную копию квитанции об оплате оргвзноса.

Адрес оргкомитета:

08401, Украина, Киевская обл., г. Переяслав, ул. Сухомлинского, 34, к. 908.

Контактное лицо в Украине и за рубежом: Бобровник Юрий Викторович

Контактный телефон: **+38 (097) 923 16 58**

E-mail: neasmo@gmail.com

ВНИМАНИЕ!

После того, как мы получили от Вас статью, Вы обязательно должны получить ответное сообщение: **«Вашу статью получили и приняли»**. Если такой ответ не поступил, через день после отправки, тогда обязательно позвоните в оргкомитет и сообщите о ситуации.

ВНИМАНИЕ! В случае если Вам нужен электронный сертификат, то в сведениях об авторе, укажите об этом. И мы Вам его вышлем по электронной почте **в течение двух недель после завершения проведения конференции**.

РАБОТЫ ОБЪЕМОМ более 7 страниц не принимаются!

Тексты, набранные межстрочным интервалом 1,0 **НЕ ПРИНИМАЮТСЯ!**

С результатами и форматом проведения подобных мероприятий можно ознакомиться по адресу <http://conferences.neasmo.org.ua/>

Участие в конференции – это отличная возможность осветить свои научные работы для студентов, аспирантов и преподавателей!

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ УЧАСНИКІВ З УКРАЇНИ

Шановні викладачі, аспіранти, студенти!
 Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
 молодіжна громадська організація «Незалежна асоціація молоді»,
 студентське наукове товариство факультету історичної і соціально-психологічної освіти
 «Комітет дослідження історії та сучасності»

Інформують Вас, що **30 вересня 2024 р.** проводиться **XV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція**
 «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії».

Планується робота за секціями:

I. БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

1. Систематика та географія вищих рослин.
2. Структурна ботаніка та біохімія рослин.
3. Мікологія та альгологія.
4. Ресурсоведення та інтродукція рослин.
5. Молекулярна біологія мікробіологія.
6. Зоологія.
7. Фізіологія людини та тварин.
8. Біохімія та біофізика.
9. Генетика та цитологія.
10. Біоінженерія та біоінформатика.

II. ГЕОГРАФІЯ ТА ГЕОЛОГІЯ

1. Регіоноведення і регіональна організація суспільства.
2. Спостереження, аналіз та прогноз метеорологічних умов.
3. Гідрологія та водні ресурси.
4. Біогеографія, біоресурсоведення, біорізноманітність.
5. Картографія та геоінформатика.
6. Природокористування та екологічний моніторинг.
7. Техніка та технологія геологорозвідувальних робіт.
8. Ґрунтознавство.
9. Економічна географія.

III. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

1. Підвищення ролі державного службовця на сучасному етапі розвитку суспільствах.
2. Сучасні технології управління.
3. Взаємодія різних гілок влади.
4. Підготовка державних службовців.

IV. ЕКОЛОГІЯ

1. Стан біосфери та його вплив на здоров'я людей.
2. Екологічні та метеорологічні проблеми великих міст і промислових зон.
3. Радіаційна безпека та соціально-екологічні проблеми.
4. Промислова екологія і медицина праці.
5. Проблеми екологічного виховання молоді.
6. Екологічний моніторинг.

V. ЕКОНОМІКА

1. Банки та банківська система.
2. Зовнішньоекономічна діяльність.
3. Фінансові відносини.
4. Інвестиційна діяльність та фондові ринки.
5. Управління трудовими ресурсами.
6. Маркетинг та менеджмент.
7. Облік та аудит.
8. Математичні методи в економіці.
9. Економіка промисловості.
10. Економіка підприємства.
11. Логістика.
12. Економіка АПК.
13. Регіональна економіка.
14. Економічна теорія.
15. Державне регулювання економікою.
16. Макроекономіка.

VI. ІСТОРІЯ

1. Історія України.
2. Загальна історія.
3. Історія науки і техніки.
4. Етнографія.
5. Усна історія.

VII. МАТЕМАТИКА

1. Диференціальні та інтегральні рівняння.
2. Перспективи систем інформатики.
3. Теорія ймовірностей та математична статистика.
4. Прикладна математика.
5. Математичне моделювання.

VIII. МИСТЕЦТВО

1. Музичне мистецтво.
2. Мистецтво танцю.
3. Театральне мистецтво.
4. Фото і кіномистецтво.
5. Мистецтво дизайну.

IX. ПЕДАГОГІКА

1. Дистанційна освіта у вищій школі.
2. Проблеми підготовки фахівців.
3. Методичні основи виховного процесу.
4. Стратегічні напрями реформування системи освіти.
5. Сучасні методи викладання.
6. Соціальна педагогіка.

X. ПОЛІТОЛОГІЯ

1. Вибірчі технології.
2. Проблеми інтеграції України у світове співтовариство.
3. Відносини України з НАТО.
4. Відносини України з країнами СНД.

XI. ПРАВО

1. Історія держави та права.
2. Адміністративне і фінансове право.
3. Охорона авторських прав.
4. Трудове право та право соціального забезпечення.
5. Карне право та кримінологія.
6. Боротьба з економічними злочинами.
7. Екологічне, земельне та аграрне право.
8. Конституційне право.
9. Цивільне право.
10. Господарське право.
11. Криміналістика та судова медицина.
12. Підприємницьке та банківське право.
13. Кримінально-процесуальне право.

XII. ПСИХОЛОГІЯ

1. Місце психолога на виробництві.
2. Форми роботи психолога-практика.
3. Сучасні тенденції в методології психологічних досліджень.
4. Психологія тероризму.
5. Психолого-виховні проблеми розвитку особистості в сучасних умовах.
6. Клінічна психологія.
7. Загальна психологія.
8. Педагогічна психологія.
9. Психологія розвитку.
10. Психологія праці.
11. Психофізіологія.
12. Соціальна психологія.

XIII. СОЦІОЛОГІЯ

1. Кадровий менеджмент.
2. Сучасні технології соціального опитування.

XIV. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

1. Комп'ютерна інженерія.
2. Обчислювальна техніка та програмування.
3. Програмне забезпечення.
4. Інформаційна безпека.

XV. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ

1. Фізична культура і спорт: проблеми дослідження, пропозиції.
2. Розвиток фізкультури і спорту в сучасних умовах.

XVI. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

1. Методика викладання мови та літератури.
2. Риторика і стилістика.
3. Теоретичні та методологічні проблеми дослідження мови.
4. Синтаксис: структура, семантика, функція.
5. Методи та прийоми контролю рівня володіння іноземною мовою.
6. Актуальні проблеми перекладу.
7. Мова, мовлення, мовна комунікація.
8. Українська мова та література.
9. Російська мова і література.
10. Етно-, соціо- та психолінгвістика.

XVII. ФІЛОСОФІЯ

1. Філософія літератури та мистецтва.
2. Соціальна філософія.
3. Історія філософії.
4. Філософія культури.
5. Філософія релігії.
6. Філософія науки.

XVIII. ТЕХНІЧНІ НАУКИ

1. Металургія
2. Гірництво
3. Ливарна справа
4. Машинознавство
5. Електротехніка
6. Теплотехніка
7. Гідротехніка
8. Радіотехніка
9. Будівництво

XIX. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ. МЕДІА.

1. Журналістика. Теорія та історія журналістики
2. Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.
3. Соціальна інформатика. Прикладні соціально-комунікаційні технології

XX. ФІЗИКА

1. Загальна фізика
2. Експериментальна фізика
3. Астрономія та фізика космосу
4. Молекулярна фізика
5. Ядерна фізика
6. Фізика металів
7. Фізика функціональних металів
8. Нанофізика

XXI. ХІМІЯ

1. Аналітична хімія
2. Неорганічна хімія
3. Органічна хімія
4. Фізична хімія
5. Хімія високомолекулярних сполук

XXII. МЕДИЧНІ НАУКИ

1. Фармацевтичні науки
2. Клінічна медицина
3. Профілактична медицина
4. Теоретична медицина

XXIII. КУЛЬТУРОЛОГІЯ

XXIV. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Оргкомітет конференції планує розміщувати доповіді на web-сторінці за адресою: <http://conferences.neasmo.org.ua/>

Робочі мови конференції: українська, польська, російська, англійська, французька, білоруська, грузинська, вірменська, азербайджанська, казахська, узбецька, таджицька, киргизька, молдавська, туркменська.

Останній термін подання статей – 29 вересня 2024 р. (включно).

Вартість участі в конференції та розміщення статті в електронному збірнику складає:

Оргвнесок – 100 грн. (в оргвнесок входить оплата за розміщення на сайті, верстака макету, редагування текстів, електронний сертифікат). Об'єм статті – не більше 7 сторінок. Скачати збірник можна буде через тиждень після закінчення роботи конференції за адресою <http://conferences.neasmo.org.ua/> натиснувши слова «ЗАВАНТАЖИТИ ЗБІРНИК».

Увага! Реквізити змінено. Кошти перераховуються на:

Картку Приват банку 4731 2196 5065 5586 (одержувач – Бобровнік Юрій Вікторович) та відправити SMS підтвердження про оплату на моб. 097 923 16 58 у повідомленні вказати прізвище учасника конференції.

Або на карту MONOBANK 5375 4141 0434 5920 (одержувач – Бобровнік Юрій Вікторович) (переказ через термінали ІВОХ БЕЗ КОМІСІЇ, для цього потрібно вибрати в меню MONOBANK вказати номер карти та номер телефону 097 923 16 58) після переказу орг. внеску потрібно відправити SMS підтвердження про оплату на цей же номер, у повідомленні вказати ЛІШЕ прізвище учасника конференції.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

ПІБ автора
Місто
за зразком Іван Петренко
(Київ, Україна)

Секція, підсекція за зразком ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ
(Методика викладання мови та літератури)

Назва статті (великими літерами)

Текст статті

(посилання на літературу по тексту у квадратичних дужках за зразком [1, с. 23])

Література:

1. Коцур В.П. Історія середніх віків: [у 2-х т.]. – Т.1. Раннє середньовіччя: курс лекцій. / В.П. Коцур, В.О. Балух. – Чернівці: Наші книги, 2009. – 496 с.
2. Пангелов Б.П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей: навч. посіб. / Б.П. Пангелов. – К.: Академвидав, 2010. – 248 с.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, Петренко Іван Петрович

Увага!

Після літератури (у правому куті вказується науковий керівник (для студентів та аспірантів)) подаються **відомості про авторів** (П.І.П. (повністю) телефон, E-mail, місце роботи або навчання, посада, вчене звання, науковий ступінь).

До участі у конференції приймаються статті **обсягом від 5 до 7 сторінок** набраних у редакторі WORD у вигляді комп'ютерного файлу з розширенням *.doc. Шрифт Times New Roman 14. Міжрядковий інтервал 1,5. Поля з усіх сторін 20 мм. Матеріали на конференцію приймаються електронною поштою за адресою: neasmo@gmail.com (тема повідомлення: **30 вересня 2024 р.** (у разі якщо Ваш поштовок викидає помилку не відправлення відправляйте на адресу neasmo@ukr.net)).

У разі відправки коштів оргвнеску на картку Приватбанку ксерокопію квитанції не надсилається (достатньо відправити SMS вказавши прізвище **автора доповіді**).

Увага! У разі відправки статті та квитанції про оплату оргвнеску електронною поштою, надсилати друковані матеріали Укрпоштою не потрібно!

Увага! Після того, як ми отримали від Вас статтю, Ви обов'язково маєте отримати повідомлення-відповідь: «Вашу статтю отримано та зараховано». Якщо така відповідь не надійшла через день після надсилання, тоді обов'язково зателефонуйте оргкомітету і повідомте про ситуацію.

Увага! У разі якщо Вам потрібний електронний сертифікат, то у відомостях про автора, вкажіть про це, і ми Вам його надішлемо електронною поштою на протязі двох тижнів після завершення проведення конференції.

Адреса оргкомітету:

08401, Київська обл. м. Переяслав, вул. Сухомлинського, 34, гурт. 2, кім. 908.

Координатор – Бобровнік Юрій Вікторович

Контактний телефон: (097) 923 16 58.

РОБОТИ ОБ'ЄМОМ МЕНШЕ 3 сторінок НЕ ПРИЙМАЮТЬСЯ!

ТЕКСТИ, НАБРАНІ МІЖРЯДКОВИМ ІНТЕРВАЛОМ 1,0 НЕ ПРИЙМАЮТЬСЯ!!!

З результатами та форматом проведення попередніх конференцій можна ознайомитися за адресою <http://conferences.neasmo.org.ua/>

ЗМІСТ**СЕКЦІЯ: ЕКОНОМІКА**

Тетяна Мазняк (Переяслав, Україна) ЕКОНОМІЧНА СУТЬ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
Алдияр Дуйсембай (Караганда, Казахстан) ЛИДЕРСТВО В СТРАТЕГИЧЕСКОМ МЕНЕДЖМЕНТЕ И ЕГО РОЛЬ В ПОВЫШЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ.....	6

СЕКЦІЯ: ІСТОРІЯ

Альона Геза (Вишневе, Україна) СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ПРОГРАМНИХ СИСТЕМ НАН УКРАЇНИ	9
--	---

СЕКЦІЯ: ПЕДАГОГІКА

Зоя Бондаренко, Наталія Цокур, Ксенія Шевцова (Дніпро, Україна) ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	11
Светлана Хасанова (Жезказган, Казахстан) РАЗВИТИЕ МАТЕМАТИЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДОШКОЛЬНИКОВ	15
Тетяна Шевченко (Суми, Україна) ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	17
Тетяна Шевченко (Суми, Україна) ЗАСТОСУВАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	19
Тетяна Шевченко (Суми, Україна) ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ПРОФЕСІЙНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ.....	21
Наталія Якуніна (Дружківка, Україна) ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ.....	23

СЕКЦІЯ: ПОЛІТОЛОГІЯ

Володимир Клеветенко (Одеса, Україна) НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	27
---	----

СЕКЦІЯ: ПРАВО

Микола Мельник (Дрогобич, Україна) ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	29
---	----

СЕКЦІЯ: ПСИХОЛОГІЯ

Лариса Борисенко (Київ, Україна) ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СОЦІАЛЬНОЇ ФРУСТРОВАНОСТІ ТА ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ.....	31
Ольга Захаренко, Тетяна Кириченко (Переяслав, Україна) ОСНОВНІ СТРАТЕГІЇ ПСИХОКОРЕКЦІЇ СТРЕСОВИХ СТАНІВ ОСОБИСТОСТІ.....	32
Ліна Колесніченко, Єлизавета Шевченко (Київ, Україна) ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПРОКРАСТИНАЦІЇ ТА ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ ОСОБИСТОСТІ.....	35
Людмила Музичко (Київ, Україна) ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЙ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ КЕРІВНИКАМИ ЗАЛЕЖНО ВІД СКЛАДУ ЇХНЬОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО КАПІТАЛУ	36

СЕКЦІЯ: ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Владислав Босенко, Олександр Мейта (Київ, Україна) МОДЕРНІЗАЦІЯ ТРАНСФОРМАТОРНОЇ ПІДСТАНЦІЇ	39
Владислав Зубаньов, Олександр Мейта (Київ, Україна) ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНА СИСТЕМА ПРИВОДУ ЕСКАЛАТОРА	41

СЕКЦІЯ: ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ТА ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ

Тамара Драч (Львів, Україна) ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ПОВІТРЯНОЮ АКРОБАТИКОЮ ТА ПІЛОННИМ СПОРТОМ НА РІВЕНЬ ЗДОРОВ'Я ВИКОНАВЦІВ	45
Тарас Кириченко (Переяслав, Україна) ОПТИМІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО СТАНУ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ АТЛЕТИЧНОЮ ГІМНАСТИКОЮ В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	47

Світлана Коляденко, Мила Долинна (Київ, Україна)	
ЗНАЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ ТА ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ	50
Н.І. Міцкевич (Київ, Україна)	
ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ	52
Олена Омельченко (Дніпро, Україна)	
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ-ВЕСЛЯРІВ ДО МІЖНАРОДНИХ ЗМАГАНЬ	54
Віктор Стецко, Катерина Фецак (Дрогобич, Україна)	
ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	55
СЕКЦІЯ: ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ	
Валентина Луценко (Дніпро, Україна)	
РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	58
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	61
НАСТУПНІ КОНФЕРЕНЦІЇ / СЛЕДУЮЩІЕ КОНФЕРЕНЦИ	
Информация для участников из зарубежных стран	62
Информация для участников з України	65

Українською, польською, російською, англійською, французькою, білоруською, грузинською, вірменською, азербайджанською, казахською, узбецькою, таджицькою, киргизькою, молдавською, туркменською мовами

Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії» // Збірник наукових праць. – Переяслав, 2024 р. – 69 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Ю.В. Бобровнік, кандидат історичних наук

Упорядники: Ю.В. Бобровнік, А.М. Вовкодав

Верстка та дизайн: Ю.В. Бобровнік, А.М. Вовкодав

Проведення XIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії»
та видання збірника наукових матеріалів стало можливим завдяки організаційній підтримці
молодіжної громадської організації «Незалежна асоціація молоді»

Відповідальність за достовірність матеріалів несуть автори публікацій.

Матеріали конференції розміщені на сайті МГО «Незалежна асоціація молоді»
за адресою <http://conferences.neasmo.org.ua>

Адреса оргкомітету конференції:

08401, Київська обл. м. Переяслав, вул. Сухомлинського, 32, кім. 108.

